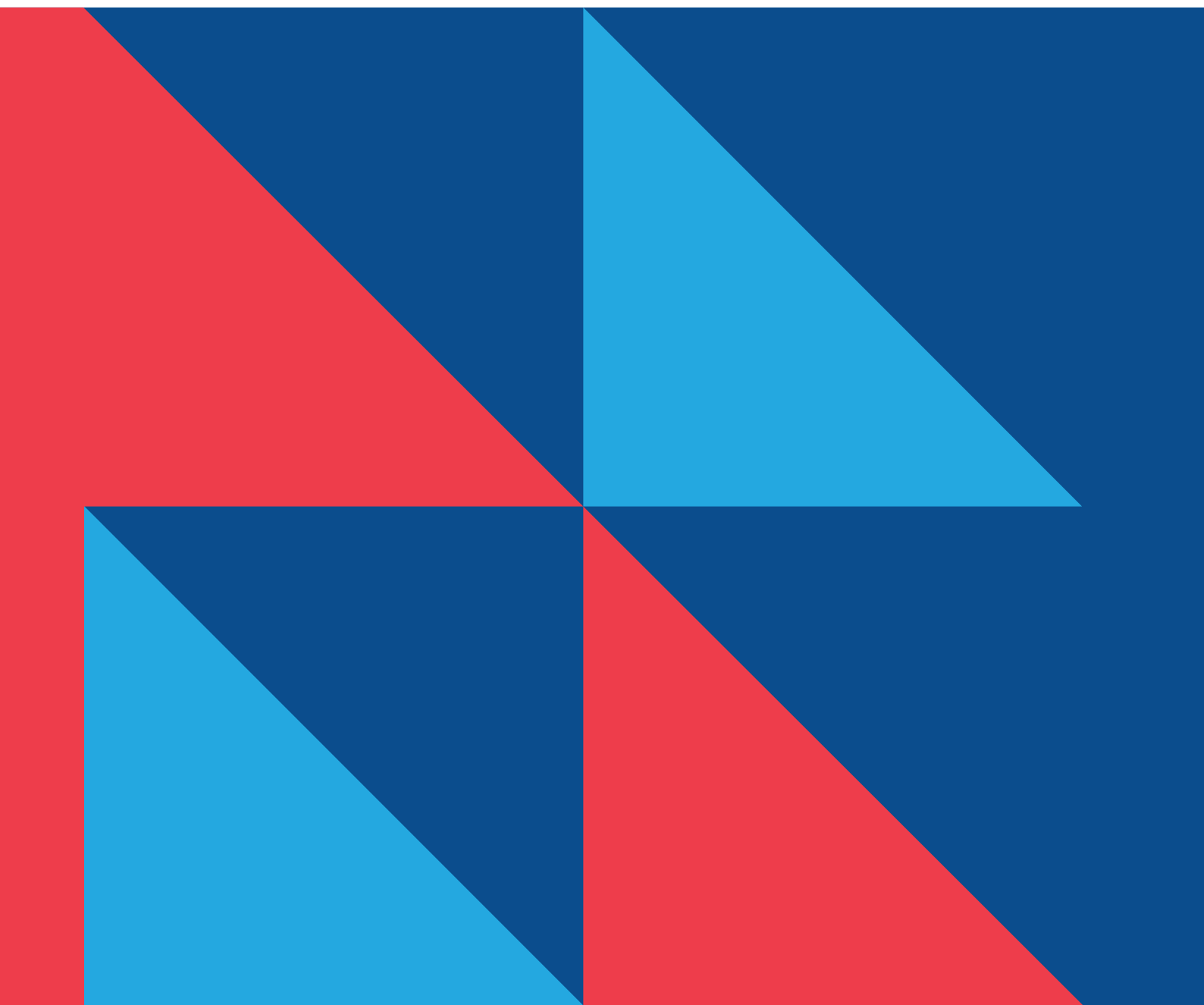

လမ်းဆုံက ရွေးကောက်ပွဲများ - မြန်မာနိုင်ငံ အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်စဉ်အလွန် ရွေးကောက်ပွဲဒီမိုင်းအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် အချက်များ

International IDEA မူဝါဒစာတမ်းအမှတ် (၂၆)၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ

© ၂၀၂၂ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့

International IDEA က ထုတ်ဝေသော စာအုပ်စာတမ်းများသည် အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ရည်ရွယ်ချက်များ ကင်းရှင်းပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော ရှုမြင်ပုံများသည် International IDEA အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း၊ ဘုတ်အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း၊ ကောင်စီဝင်များ၏ ရှုမြင်ပုံများကိုလည်းကောင်း ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိပါ။

တတိယပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ ပိုင်ဆိုင်သော ရုပ်ပုံ၊ ဓာတ်ပုံများမှတစ်ဆင့် ဤစာတမ်း အီလက်ထရောနစ်မူကို Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့် ရယူနိုင်ပါသည်။ ငွေကြေးရယူ ရောင်းချရန်မဟုတ်ပါက ဤမူရင်း စာတမ်းအရင်းအမြစ်ကို မှန်ကန်စွာ ရည်ညွှန်းဖော်ပြပြီး မိတ္တူကူးယူခြင်း၊ ဖြန့်ချိခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်းများအပြင် ဖြတ်တောက်၍ပြန်လည်ပေါင်းစပ်ခြင်း၊ ဆီလျော်အောင် ပြုပြင်ခြင်းများကို လွတ်လပ်စွာလုပ်ဆောင် နိုင်ပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ လိုင်စင်ဖြင့်ပင် ဆက်လက်၍ ဖြန့်ချိရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်ကိုမူ လိုက်နာရပါမည်။ နောက်ထပ်သိရှိလိုသည်များရှိပါက အင်တာနက်လိပ်စာ <<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>> ရှိ Creative Commons ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

International IDEA

စတုန်းစံဘေ့ဂ်

SE - ၁၀၃၊ ၃၄ စတော့ဟုမ်း

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝက်ဘ်ဆိုက် - <<http://www.idea.int>>

စာအုပ်ဒီဇိုင်းနှင့် စာမျက်နှာခင်းကျင်းစီစဉ်ပုံ - International IDEA

ISBN: 978-91-7671-580-2 (PDF)

DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.60>>

လမ်းဆုံက ရွေးကောက်ပွဲများ - မြန်မာနိုင်ငံ အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်စဉ်အလွန် ရွေးကောက်ပွဲဒီမိုင်းအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် အချက်များ

International IDEA မူဝါဒစာတမ်းအမှတ် (၂၆)၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ

International IDEA

စတုန်းစံဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ်- +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤမူဝါဒစာတမ်းကို International IDEA နှင့် ၎င်း၏ My Constitution စီမံကိန်းတို့က လမ်းညွှန်ဆောင်ရွက်သည့် မြန်မာ့အရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဒီမိုင်းများဟူသော ခေါင်းစဉ်များဖြင့် ကျင်းပခဲ့သည့် အွန်လိုင်းဆွေးနွေးပွဲများ၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ရေးသားပြုစုပါသည်။ အွန်လိုင်းဆွေးနွေးပွဲ တက်ရောက်သူများက ပံ့ပိုးဖြည့်သွင်းပေးပါသော အချက်အလက်အားလုံးနှင့်တကွ International IDEA ၏ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များဌာနနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရုံးအဖွဲ့တို့က ပံ့ပိုးပေးပါသော ထပ်ဆောင်းမှတ်ချက်များအတွက် စာရေးသူများက ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော တွေးခေါ်မှုမြင်မှုများကို ထည့်ဝင်အားဖြည့်ပေးသည့် မြန်မာနိုင်ငံမှ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

မာတိကာ

ကျေးဇူးတင်လွှာ	IV
အတိုကောက်များ	J
အကျဉ်းချုပ်	၃
အကြံပြုချက်များ	၅
ဥပဒေမူဘောင်	၅
ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	၆
ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု	၆
မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း	၆
ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်း	၆
နိဒါန်း	၈
အခန်း ၁	
မြန်မာနိုင်ငံ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများ	၁၁
၁.၁။ အကျဉ်းချုပ် - မြန်မာ့ ရွေးကောက်ပွဲ သမိုင်းကြောင်း	၁၁
၁.၂။ အာဏာသိမ်းမှု၏ ‘ရွေးကောက်ပွဲဇာတ်ကြောင်း’	၁၄
၁.၃။ စစ်တပ်၏ အာဏာဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်မှုကို အမြစ်တွယ်စေမည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ	၁၈
အခန်း ၂	
နိုင်ငံတကာဥပဒေရှိ ရွေးကောက်ပွဲများအကြောင်း ဆွေးနွေးချက်များ	၂၄
၂.၁။ ဥပဒေမူဘောင်	၂၅
၂.၂။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်	၃၁
၂.၃။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု	၃၇
၂.၄။ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း	၄၅
၂.၅။ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း	၅၂
နိဂုံး	၅၅
ကိုးကားချက်များနှင့် ထပ်ဆောင်းဖတ်ရှုစရာများ	၅၉
စာရေးသူများအကြောင်း	၆၇
International IDEA အကြောင်း	၆၈

အတိုကောက်များ

BSPP	မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ
CEDAW	အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားမှုပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ သဘောတူစာချုပ်
CRPH	ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ
EDR	ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း
EMB	ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့
FDC	ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်
FPTP	မဲအများဆုံးရသူ အနိုင်ရစနစ်
GNLM	မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ အင်္ဂလိပ်မူ
ICCPR	ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်
ID	သက်သေအထောက်အထား
MP	လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်
NLD	အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်
NUCC	အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ
PR	အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်
SAC	နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ
TRS	နှစ်ကျော့ပြန်စနစ်
UDHR	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း
UEC	ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်
USDP	ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ

အကျဉ်းချုပ်

မြန်မာစစ်တပ်က ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့၊ အာဏာသိမ်းမှုမှာ ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်ကြောင်း ပြသရန် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုများဟူသော ယုံကြည်နိုင်ဖွယ်မရှိသည့် စွပ်စွဲချက်များဖြင့် သက်သေပြရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။ အင်အားသုံး၍ ထိန်းချုပ်ရန်ကြိုးစားနေသည့် စစ်တပ်၏ကြိုးပမ်းမှုများကို နိုင်ငံအနှံ့မကြုံစဖူး ခုခံတော်လှန်နေကြစဉ်တွင် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီသည် ရွေးကောက်ပွဲ မသမာမှုဇာတ်ကြောင်းကို မှန်ကန်သည်ဟု ထင်မြင်စေလိုပြီး ရွေးကောက်ပွဲသစ်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ်တစ်ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းကို မွမ်းမံပြင်ဆင် ခြင်းတို့အပါအဝင် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်နေသည်ဟု အခိုင်အမာပြောဆိုသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အချို့က နိုင်ငံတွင်းတွင်ကျန်ရှိနေပြီး အချို့က နိုင်ငံရပ်ခြားသို့ တိမ်းရှောင်နေရသော ဒီမိုကရေစီလိုလားသည့် အင်အားစုများက အကြမ်းမဖက်အာဏာဖိဆန်ခြင်း နှင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအား ဆန့်ကျင်ခြင်းတို့ကို ပံ့ပိုးကူညီနေသည်သာမက အနာဂတ်ဒီမိုကရေစီ ဖက်ဒရယ် မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်တစ်ရပ်ကို ပြန်လည် စီစဉ်ရေးဆွဲရန် ကြိုးပမ်းနေကြသည်။ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ကြားကာလအဖွဲ့အစည်းများသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် (FDC)ကို အတည်ပြု ခဲ့ပြီး တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်တစ်ရပ်ဖြင့်အတည်ပြုမည့် အမြဲတမ်းဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသစ်တစ်ခုကိုပြင်ဆင်သည့်အနေဖြင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်သစ်တစ်ရပ်ကို စတင်ရေးဆွဲ ပြင်ဆင်လျက်ရှိသည်။

ဤအခင်းအကျင်းတွင် စစ်တပ်ကပြဿနာတစ်ခုအဖြစ် အကြောင်းပြသော ဇာတ်ကြောင်း ကို တန်ပြန်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် ရွေးကောက်ပွဲဒီမိုင်းဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကို ဤ လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစောပိုင်းအဆင့်မှစ၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ ဤသို့ကြိုးပမ်းအားထုတ် ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရေးအတွက် အခြေခံမူများနှင့် လမ်းညွှန်ချက် များကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ၌တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်

အနာဂတ် ဒီမိုကရက်တစ် ဖက်ဒရယ် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေမူဘောင် တည်ဆောက်သည့် အခင်းအကျင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲ ဒီမိုင်းဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကို ဤလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစောပိုင်းအဆင့်မှ စ၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။

အတွင်း ကာလရှည်ကြာစွာ စနစ်တကျဖြစ်ပွားနေသောပြဿနာများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းမှရရှိလာသော သင်ခန်းစာအများအပြားကို မျိုးဆက်သစ် ဥပဒေပြုသူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်သူများက အမွေဆက်ခံကြရသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြီးခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲအတွေ့အကြုံများ၌လည်း လမ်းညွှန်မှုများကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ မကြာသေးမီက ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲ နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းတို့အား ထောက်ရှုလျက် ဤမူဝါဒစာတမ်းတွင် အားလုံးမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်းတို့အတွက် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော မူဘောင်တစ်ရပ်အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်အကျဉ်းချုပ်၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရွေးချယ်မှု၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှု၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း စသော ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်း၏ အခင်းအကျင်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အဓိကနယ်ပယ်များကို အကျဉ်းချုံး၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

ဤမူဝါဒစာတမ်းကို ဖက်ဒရယ်မူဘောင်တစ်ရပ်အတွင်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲဒီဇိုင်းအတွက် ရွေးချယ်စရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒီမိုကရေစီ ဦးဆောင်ဦးရွက်သူများအကြား ဆွေးနွေးမှုများကို အထောက်အပံ့ပေးရန်အတွက် အရင်းခံရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် စစ်တပ်၏ နည်းဗျူဟာများတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများက ရွေးချယ်ထားသည့် အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်လမ်းကြောင်းတွင်သော်လည်းကောင်း ရွေးကောက်ပွဲများ၏အခရာကျမှုကို နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းအနေဖြင့် သိရှိနားလည်လာစေရေး အထောက်အကူပြုစေရန်လည်း ရည်ရွယ်သည်။ International IDEA သည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုဟူသော အဓိကကဏ္ဍသုံးခုကိုဆောင်ရွက်ပြီး မြန်မာ့အရေးဆောင်ရွက်သူများကို အဆိုပါနယ်ပယ်အားလုံး၌ အထောက်အကူပြုရန်အလို့ငှာ ဤစာတမ်းကို ပြုစုရေးသားထားပါသည်။

အကြံပြုချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အတိတ်အတွေ့အကြုံနှင့် ကာလတာရှည်တည်ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သော ဒီမိုကရေစီ နည်းကျရွေးကောက်ပွဲများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်သူများ အကြား ဖက်ဒရယ်မူဘောင်သစ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများအတွက် အောက်ပါအထွေထွေအကြံပြုချက် များကို ပံ့ပိုးပေးထားပါသည် -

ဥပဒေမူဘောင်

- ၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ တရားရေးယန္တရားများ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကာကွယ်ရေးတို့ကို ခိုင်မာအားကောင်းစေရန်အလို့ငှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေ များမှဆင်းသက်လာသော အားနည်းချက်များ ဖြေရှင်းရာ၌ အခြားအချက်များအပါအဝင် လွှတ်တော်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း စစ်တပ်ပါဝင်မှုကို မေးခွန်းထုတ်ရုံမျှသာမကဘဲ ကျော် လွန်ဖြေရှင်းသင့်သည်။
- ၂။ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်မူဘောင်တစ်ရပ်၏ အခင်းအကျင်းတွင် ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ် တစ်လွှား၌ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာနှင့် ကာကွယ်ရာတို့တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိခြင်း၊ တစ်သမတ်တည်းဖြစ်ခြင်းတို့မှာ မရှိမဖြစ် အရေးပါရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ပင် ဥပဒေမူဘောင်သည်လည်း ရှင်းလင်း၊ တည်ငြိမ်ကာ တွက်ဆ၍ရနိုင်ရပါမည်။ မည်သည့်အဆင့်၌ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင် အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းအသီးသီးကို ထည့်သွင်းထားသင့်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသင့်ပြီး ထိုကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြီးပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြထားသင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

- ၃။ FPTP စနစ်ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးပါက နိုင်ငံရေးဦးဆောင်ဦးရွက်သူများသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေများသည် မဲတန်ဖိုးများ တန်းတူညီမျှမှုရှိမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီခြင်း ရှိမရှိ ပြန်လည်သုံးသပ်သင့်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ပါက မဲဆန္ဒနယ်မြေကို ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရာတွင် တင်းကျပ်သောစံနှုန်းများနှင့် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အတိုင်း ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။
- ၄။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ်တစ်ခုကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရာတွင် ထိုရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ်သည် အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်းမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် အားလုံးမဲပေးပိုင်ခွင့်တို့ကို လေးစားလိုက်နာသင့်သလို ပွင့်လင်းမြင်သာပြီး ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့်သာ အတည်ပြုချမှတ်ကျင့်သုံးသင့်ပြီး အမျိုးသမီးများ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုကို တိုးမြှင့်နိုင်စေရန်လည်း ရည်ရွယ်သင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု

- ၅။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ရပ်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို ပုံဖော်ရာတွင် အနာဂတ် EMB၏ အမှီအခိုကင်းမှု၊ ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ်တစ်လွှားရှိ ၎င်း၏ တရားဝင်မှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ ၎င်း၏ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အားလုံးအကျိုးဝင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုတို့ကို အာမခံနိုင်မည့် ယန္တရားများကို လက်ခံကျင့်သုံးသင့်သည်။
- ၆။ EMB အရာရှိများနှင့် အခြားအာဏာပိုင်အဖွဲ့များထံမှ ကိုယ်စားလှယ်များအကြား ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုအကြောင်းကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်ထဲတွင် အလွန်ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ရေးဆွဲရန် လိုအပ်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း

- ၇။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အားနည်းချက်ကို ဖြေရှင်းရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းအတွက် မည်သည့်နည်းလမ်းကို ရွေးချယ်သည်ဖြစ်စေ လူဦးရေစာရင်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန်စေရန်နှင့် အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများ ထုတ်ပေးမှုတို့ ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေမည့် အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ လိုပါလိမ့်မည်။ အမြဲအသုံးပြုရန်၊ ဗဟိုမှထိန်းချုပ်နိုင်သော၊ ပုံမှန်မွမ်းမံပြင်ဆင်နိုင်သော ကွန်ပျူတာစနစ်သုံး မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်စာရင်းကို တည်ဆောက်အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ရေရှည်အရည်အသွေး ပြည့်မီသည့် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။
- ၈။ ဖက်ဒရယ်မူဘောင်တစ်ရပ်တွင် ဗဟိုနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအကြား လုပ်ငန်းများနှင့် တာဝန်ယူမှုများကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ခွဲဝေခြင်းမှာ မရှိမဖြစ် အရေးပါလှသည်။ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများကိုရေးဆွဲပြုစုရန် တာဝန်ယူကောင်းယူရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်၊ မဲဆန္ဒရှင် အရည်အချင်း

ပြည့်မီမှု၊ မှတ်ပုံတင်မည့်နည်းလမ်းများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အခြေခံမူသည် ပြည်ထောင်စု နယ်နိမိတ်တစ်ခုလုံး၌ တစ်သမတ်တည်း ဖြစ်စေရမည်။

ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်း

၉။ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာမူဘောင်သစ်တစ်ရပ်ကို ပြုစုရေးဆွဲသောအခါ၌ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် တရားရေးပြန်လည်သုံးသပ်ချက်၊ ကန့်ကွက်လွှာများ စစ်ဆေးစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းသော အချိန်ကာလသတ်မှတ်ချက် တစ်ရပ်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အမှီအခိုကင်းမှုအပေါ် အာမခံနိုင်မှုတို့ကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ကိစ္စရပ်များအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးကိုလည်း အလေးပေးအာရုံစိုက်သင့်သည်။

၁၀။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ခုတွင် EDR ယန္တရားသည် အထူးသဖြင့် ကျစ်လစ်ခိုင်မာရမည်ဖြစ်သလို ဖက်ဒရေးရှင်းတွင် ပါဝင်သည့် ပြည်နယ်/ယူနစ်အားလုံး၏ ယုံကြည်မှုကိုလည်း ရရှိရမည် ဖြစ်သည်။

နိဒါန်း

မြန်မာစစ်တပ်သည် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော်သက်တမ်းသစ် စတင်မည့် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကို တားဆီးကာ အာဏာသိမ်းလိုက်ခြင်းဖြင့် အကူးအပြောင်းဆယ်စုနှစ်တာ ကာလတစ်ခုကို အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ စစ်တပ်၏အဆိုအရ အမျိုးသားနိုင်ငံရေးကို လမ်းကြောင်းမှန်ပေါ်သို့ ပြန်လည်လမ်းညွှန်မည့် ပြင်ဆင်ချက်တစ်ရပ်အဖြစ် အာဏာသိမ်းမှုကိုရည်ညွှန်းခဲ့ပြီး ထိုအာဏာသိမ်းမှုမှာ ရွေးကောက်ပွဲ မသမာမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် လုပ်ကြံဖန်တီးထားသော ဇာတ်ကြောင်းပေါ်တွင် အခြေခံခဲ့ခြင်းဖြစ် သည်။ အာဏာသိမ်းခေါင်းဆောင်များသည် ရွေးကောက်ပွဲအသစ်များစီစဉ်ကျင်းပမည်ဖြစ်ကြောင်း အလျင်အမြန် ကြေညာခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့၏လုပ်ရပ်များကို ပြည်သူတို့၏တွန်းလှန်မှုများ၊ အထူး သဖြင့် လူငယ်မျိုးဆက်သစ်များ၏ တွန်းလှန်မှုအတိုင်းအတာကို လျော့တွက်ခဲ့ကြသည်။ စစ်တပ် အနေနှင့် ၎င်းတို့လုပ်ရပ်များ၏ တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်သယောင်ဟန်ဆောင်မှုကို ဆက်လက် စွဲကိုင်ထားစဉ်တွင် အရပ်ဘက်အသိုက်အဝန်းနှင့် နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံများအကြား အုံကြွမှုကို ဖိနှိပ်ရန်အတွက်မူ လူမဆန်သောလုပ်ရပ်ကို ကျင့်သုံးလာသဖြင့် အာဏာသိမ်းကာလ လအနည်းငယ် အတွင်းမှာပင် နိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်၍ မရနိုင်လောက်အောင် ဖြစ်လာသည်မှာ သိသာထင်ရှားလာသည် (Faulder၊ Robinson နှင့် Macan-Markar၊ ၂၀၂၁ခုနှစ်)။

အာဏာသိမ်းမှုသည် မြန်မာဒီမိုကရေစီ လမ်းပွင့်နေမှု၏ အဆုံးသတ်ကို သယ်ဆောင်လာခဲ့သည်သာမက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၎င်း၏ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တို့က ဖန်တီးခဲ့သည့် ဥပဒေရေးရာ သတ်မှတ်ချက်၏ တရားဝင်မှုကပါ မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာသည်။

စစ်တပ်အုပ်ချုပ်ရေးက မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ စာရင်း စစ်ခြင်းနှင့် အခြားသောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင် ပြောင်းလဲမှုများအကြောင်း ကြေညာ ခဲ့သည့်အပြင် မကြာမီမှာပင် ၎င်း၏ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အလုံးစုံပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၏ ဗဟိုအစိတ် အပိုင်းဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်အတွင်းမှ ပြောင်းလဲ မည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းမှုသည် မြန်မာဒီမိုကရေစီ လမ်းပွင့်နေမှု၏ အဆုံးသတ်ကို သယ်ဆောင်လာခဲ့သည်သာမက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၎င်း၏ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တို့က ဖန်တီးခဲ့သည့် ဥပဒေရေးရာ သတ်မှတ်ချက်၏ တရားဝင်မှုကပါ မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများသည် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်နှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တို့၌ အဆိုပါမူဘောင်အရကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန် တွန့်တွန့်ဆုတ်ဆုတ်ဖြင့်ပင် သဘောတူညီခဲ့ကြပြီး အာဏာသိမ်းပြီးသည့်

နောက်တွင်မူ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လုံးဝတရားမဝင်တော့ကြောင်း ရှင်းလင်း ပြတ်သားစွာ ရှုမြင်လာကြပြီဖြစ်သည် (Frontier ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။

ဤအခင်းအကျင်းတွင် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ရွေးကောက်ပွဲမှ ရွေးကောက်ခံ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ (MPs)သည် တရားဝင်ဥပဒေပြုအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်း (ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်)ကို ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်မည့် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းက အာဏာအပ်နှင်းထားသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၃၁ ရက်နေ့တွင် CRPH သည် အနာဂတ် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု၏တန်ဖိုးများနှင့် အခြေခံမူများကို အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုသည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်တစ်ရပ်၏ အခြေခံအစိတ်အပိုင်းများကို ပံ့ပိုးဖော်ပြထားသည့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် (FDC)ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ၌ အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံ ကောင်စီ (NUCC)က ကျင်းပသည့် ပြည်သူ့ညီလာခံတွင် FDC အား မွမ်းမံထားသည့်မူကို အတည်ပြု လက်ခံခဲ့ကြသည်။^၁

ပဋိညာဉ်သည် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုကိုပန်းတိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး အနာဂတ်ပြည်ထောင်စု၏ စံတန်ဖိုးများတွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေး၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အခွင့်အရေးများနှင့်တကွ စုပေါင်းခေါင်းဆောင်မှု အပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးများကို စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားသည်။ FDC ကို ဥပဒေရေးရာစာရွက်စာတမ်းတစ် စောင်အဖြစ်ထက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းတစ်စောင်အဖြစ် နားလည်သဘောပေါက်ရပြီး အင်္ဂါရပ်အစုံအလင်ပါဝင်သော ကြားကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ပြည့်စုံ လုံလောက်သော မူဘောင်တစ်ရပ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း မရှိပေ (International IDEA၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံအနာဂတ်အတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာစနစ်သစ်တစ်ခုကို အသေးစိတ် စီစဉ်ပြင်ဆင်ရာတွင်ရှိနေသည့် လက်ရှိစိန်ခေါ်မှုမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ် အုပ်ချုပ်ရေးဆီသို့ တပေါင်း တစည်းတည်း လျှောက်လှမ်းနေသည့် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လက်တွေ့ကျသော ဒီမိုကရေစီနည်းကျ မူဘောင်တစ်ခုကို အသေးစိတ်စီစဉ်ပြင်ဆင်ရန် ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရပြီးသည့်နောက် ပထမဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၇-၆၂) တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအမျိုးမျိုးအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတိုင်းအတာအမျိုးမျိုးကို ပေးအပ်သည့် အချိုးမညီ ဖက်ဒရယ်စနစ် အသွင်သဏ္ဌာန်မျိုးကို ပေးအပ်ခဲ့သော်လည်း ဗမာ လူများစုနေထိုင်သည့် နယ်မြေများကိုမူ တစ်ပြည်ထောင်စနစ်ဖြင့် ထိန်းသိမ်းထားခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ပြည်နယ်အချို့အား ခွဲထွက်ခွင့်ကိုလည်း ပေးထားသည်။ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အကောင်းအဆိုးများနှင့်ပတ်သက်၍လည်းကောင်း၊ ဗဟိုမှ ခွဲဖြာထွက်လိုသော ဦးတည်ရာလမ်း ကြောင်းများနှင့် ပြည်ထောင်စု တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးအကြား တင်းမာမှုများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းနိုင် စွမ်းနှင့်ပတ်သက်၍လည်းကောင်း သဘောထားအမြင် ကွဲပြားမှုများရှိကြသည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Bulmer၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ ၁၉၇၄ နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှစ်ခုစလုံးမှာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေး၏ အတိုင်းအတာများကို ခန့်မှန်းသိမြင်နိုင်သော်လည်း အနှစ်သာရအားဖြင့် တစ်ပြည်ထောင်စုမူဘောင်တစ်ခုကိုသာ ပံ့ပိုးပေးသဖြင့် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသည်

၁ NUCC၊ ပထမအကြိမ် ပြည်သူ့ညီလာခံ၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်၊ ၂၀၂၂ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃၀ရက်နေ့။

မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးခေတ်လွန်သမိုင်းတွင် တစ်ခုတည်းသော ဖက်ဒရယ်ရေးရာ ကြိုးပမ်းမှုအဖြစ် တည်ရှိနေခဲ့သည်။ သီးခြားအနေဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ရွေးကောက်ပွဲ ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီး၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအတွက်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အဖွဲ့အစည်းများသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းသည့် ခန့်အပ်စာရင်းကိုလည်းကောင်း ဖော်ပြ ထားသည်။

SAC အနေနှင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် စစ်တပ် ထိန်းချုပ်နယ်မြေများ၌ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းများကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်သလို နောင်တစ်ချိန်မှသာ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပကောင်း ကျင်းပနိုင်သော်လည်း ပြည်သူလူထုအများစုကမူ ဤရွေးကောက်ပွဲ ကို တရားဝင်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ ကာလရှည်အကျပ်အတည်းကို ဖြေရှင်းရာတွင် အကူအညီဖြစ်မည်ဟု လည်းကောင်း မျှော်ကြပေ။

ဤစာစောင်သည် လာမည့်အနာဂတ်၌ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပမည့် SAC ၏ ကြေညာချက်ကို တရားဝင်ပြောဆိုချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းမပြုပါ။ အာဏာသိမ်း ဇာတ်ကြောင်းကိုချေဖျက်ရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းသာဖြစ်ပါသည်။ အနာဂတ်ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်း စဉ်များကို တည်ထောင်ရာတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ အခြေခံမူများကို အသုံးပြုရန်လိုအပ်ပုံနှင့် လူ့အခွင့်အရေး၊ အားလုံးအကျိုးဝင်မှုတို့နှင့်ပတ်သက်သော FDC၏ ကိုယ်ပိုင် ကတိကဝတ်များ အမှန်တကယ်လိုအပ်ပုံတို့ကို ဆွေးနွေးထားသည်။ SAC အနေနှင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ် တွင် စစ်တပ်ထိန်းချုပ်နယ်မြေများ၌ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်သလို နောင်တစ်ချိန်မှသာ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပကောင်း ကျင်းပနိုင်သော်လည်း ပြည်သူလူထုအများစုကမူ ဤရွေးကောက်ပွဲကို တရားဝင်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ ကာလရှည်အကျပ် အတည်းကို ဖြေရှင်းရာတွင် အကူအညီဖြစ်မည်ဟုလည်းကောင်း မမျှော်ကြပေ။ သို့သော် အဆုံး သတ်တွင်မူ စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အုပ်ချုပ်မှုဆီသို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ပုံစံတစ်မျိုးမျိုး ၏ ရလဒ်အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြန်လည်ကျင်းပနိုင်ပါ လိမ့်မည်။ ဤမူဝါဒစာစောင်သည် ထိုအချိန်ကာလအတွက် အခြေပြုနှိုင်းယှဉ်ဆွေးနွေးချက်ကို ပံ့ပိုး ပေးနိုင်ရန် အားထုတ်ထားပါသည်။

ဤနောက်ခံအခြေအနေကိုထောက်ရှု၍ ဤစာစောင်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ မကြာသေးမီက ရှိခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းကို အကျဉ်းချုပ်ပြန်လည်စုစည်းဖော်ပြခြင်း၊ အာဏာ သိမ်းမှုနှင့် ပတ်သက်သော စစ်တပ်၏ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ကြံဇာတ်ကြောင်းကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၊ SAC ၏ ရွေးကောက်ပွဲသစ်များကျင်းပမည့် ကြေညာချက်နှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင် ခြေများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများအား အလေးပေးဖော်ပြခြင်းတို့ကို ဦးစွာပြုလုပ်ထားပါသည်။ ဒုတိယ အနေဖြင့် အဆိုပါဖြစ်ပေါ်လာမှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ထောက်ရှု၍ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မူဘောင်နှင့် ၎င်း၏ ကာလတာရှည် အားနည်းချက်များကို ဖက်ဒရယ်စနစ်များ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများနှင့် ပေါင်းစပ်ထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေရှုထောင့်မှ စစ်ဆေးထားသည်။ ဤ စစ်ဆေးချက်သည် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရွေးချယ်မှုဆိုင်ရာ မေးခွန်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းတို့ အတွက် ဥပဒေရေးရာနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမူဘောင်များ ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ကဏ္ဍတစ်ခုချင်းစီကို အဓိကအကြံပြုချက်များဖြင့် နိဂုံးချုပ်ထား ပါသည်။

အခန်း (၁)

မြန်မာနိုင်ငံ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများ

၁.၁။ အကျဉ်းချုပ် - မြန်မာ့ ရွေးကောက်ပွဲ သမိုင်းကြောင်း

မြန်မာနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ရေးရပြီးကတည်းက စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပနိုင်ရန် ရုန်းကန်နေရလျက်ရှိသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်၌ ပထမဆုံးသော စစ်တပ် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ၁၉၅၆ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်တို့တွင် ပါတီစုံရွေးကောက်ပွဲ သုံးကြိမ်ကိုကျင်းပခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်းလက်ထက်၌ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေခံသော တစ်ပါတီရွေးကောက်ပွဲများမှာ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင် ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် အလားသဏ္ဌာန်တူပြီး မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ (BSPP)၏ အုပ်ချုပ်ပုံအုပ်ချုပ်နည်းကို ဖော်ပြနေသည်။ ဤတစ်ပါတီရွေးကောက်ပွဲများကို ၁၉၈၅ ခုနှစ်အထိ လေးကြိမ် ကျင်းပခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ကျောင်းသားဆန္ဒပြမှုများအပြီး၊ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်း ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ပါတီစုံရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် အစပျိုးတည်ထောင်လိုက်သော အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) သည် မမျှော်လင့်ထားဘဲ အနိုင်ရပါတီအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာသည်။ သို့သော် စစ်တပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲ၍ အစိုးရသစ်ဖွဲ့စည်းပြီးသည့်အချိန်အထိ အရပ်သားအစိုးရသို့ အာဏာမလွှဲရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး နောက်ထပ် ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပတော့သည်မှာ ဆယ်စုနှစ် နှစ်ခုကြာ တိုင်ခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် အတင်းအကျပ်ကျင်းပခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန္ဒခံယူပွဲပြီးသည့်နောက် ၂၀၀၃ ခုနှစ်က ချမှတ်ခဲ့သော 'ဒီမိုကရေစီလမ်းပြမြေပုံ'ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် မကိုက်ညီသည့် အတုအယောင်အဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုတ်ချခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့ကို လောလောလတ်လတ် အတည်ပြုထားသည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရ ကျင်းပခဲ့ခြင်းဖြစ်ကာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များ၌ ရွေးကောက်ခံ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် နေရာအများစုကို အနိုင်ရခဲ့သည့် စစ်တပ်လက်ဝေခံပါတီဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (USDP)၏ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက်

လမ်းကြောင်းဖောက်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားချက်အရ စစ်တပ်သည် ဥပဒေပြုရေးတွင် ၎င်းအတွက် 'ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်သော' နေရာ လေးပုံ တစ်ပုံကိုလည်း ဆက်လက်ပိုင်ဆိုင်နိုင်ခဲ့သလို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြောင်းလဲရေးများတွင်လည်း ဗီတိုအာဏာကို ဆက်လက်ကိုင်စွဲနိုင်ခဲ့သည်။

လူအများ အံ့အားသင့်ခဲ့ရသည်မှာ သမ္မတဦးသိန်းစိန်၏ အစိုးရသည် ၎င်းတို့ စတင်တာဝန် ထမ်းဆောင်သည့် ပထမလအနည်းငယ်အတွင်း၌ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံကို မကြုံစဖူး ဖြေလျှော့ပွင့်လင်းလာစေခဲ့သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပြုလုပ်ခဲ့သော ဥပဒေပြောင်းလဲမှုအချို့သည် ၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲများကို သပိတ်မှောက်ခဲ့သော NLD ပါတီနှင့် မကြာသေးမီက နေအိမ်အကျယ်ချုပ်မှ လွတ်မြောက်လာသည့် ပါတီခေါင်းဆောင်တို့အတွက် ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့တွင် နေရာအနည်းငယ်အတွက်သာ ကျင်းပခဲ့သည့် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မည့် အခြေအနေများကို ဖန်တီးပေးခဲ့ပြီး ထိုကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် NLD က တောင်ပြိုကမ်းပြို အနိုင်ရခဲ့သည် (Lidauer ၂၀၁၂ ခုနှစ်)။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် နေရာရလာသောအခါ NLD သည် လာမည့်နှစ်များတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုပြောင်းလဲရန် ရည်ရွယ်ချက် ရှိသော်လည်း အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေခံဥပဒေရေးရာမူဘောင်အဖြစ် လက်တွေ့အားဖြင့် လက်ခံခဲ့သည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် နေရာအရေအတွက် အကန့်အသတ်နှင့်သာ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပယှဉ်ပြိုင်စေခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲသည် လွှတ်တော် အတွင်းသို့ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဝင်ရောက်နိုင်ရေး လမ်းဖောက်ပေးခြင်းဟူသော ကြီးကျယ် ခမ်းနားသည့် သင်္ကေတနှင့် သရုပ်ပြစံနှုန်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည့်၊ ပိုမိုစစ်မှန်သော နိုင်ငံရေးယှဉ်ပြိုင်မှုဖြစ်သည့် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့သလို ဤရွေးကောက်ပွဲ၌ ဥပဒေမူဘောင်တွင် အားနည်းချက် အများအပြား ရှိစေကာမူ အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသည်ဟု ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ယူဆကြသည် (နှိုင်းယှဉ်ချက် ဥပမာ - ANFREL၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ EU EOM၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ PACE၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ TCC၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်)။ ဤရွေးကောက်ပွဲများသည် စစ်တပ်လက်ဝေခံပါတီက ဦးဆောင်သော စစ်တပ်တစ်ပိုင်းအစိုးရထံမှ NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရထံသို့ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် မကြုံစဖူး အာဏာလွှဲပြောင်းပေးမှုတစ်ရပ်၏ အမှတ်အသားဖြစ်သည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား သမ္မတဖြစ်လာနိုင်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရတားမြစ်ထားသဖြင့် သူမသည် နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လာသည်။ သို့သော် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများအတွက် တစ်ဖက်သတ် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသည့်နည်းတူ အဓိကကျသော ဝန်ကြီးဌာနများမှာ စစ်တပ်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်သာဆက်လက်ရှိနေပြီး အခြား ဝန်ကြီးဌာနအချို့ကို ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုပြသသည့်အနေဖြင့် USDP သို့ ပေးအပ်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော်ယန္တရား၏ အရပ်ဘက် အစိတ်အပိုင်းများနှင့် စစ်ဘက်အစိတ် အပိုင်းများအကြား အာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုကို ထူထောင်ထားသော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စစ်မှန်သောဒီမိုကရေစီသို့ ထပ်မံ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် လက္ခဏာကောင်း မဟုတ်ပေ။

နိုင်ငံတော်ယန္တရား၏ အရပ်ဘက်အစိတ်အပိုင်းများနှင့် စစ်ဘက်အစိတ်အပိုင်းများအကြား အာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုကို ထူထောင်ထားသော ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် စစ်မှန်သောဒီမိုကရေစီသို့ ထပ်မံအသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် လက္ခဏာကောင်းမဟုတ်ပေ။ ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်တွင် အစောပိုင်းပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်

များမှာ စတင်နှေးကွေးလာခြင်း သို့မဟုတ် ရပ်တန့်ခြင်းတို့ ဖြစ်လာသည်။ ၂၀၁၇ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် အစွဲလမ်းအကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ဖွဲ့အား စစ်တပ်၏ တန်ပြန်တိုက်ခိုက်မှုအဖြစ် ယိုးဒယားခံရသော ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးပေါင်း ၇၀၀,၀၀၀ကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသို့ အစုလိုက် နှင်ထုတ်ခံရမှုကြောင့် နောက်ဆုံးတွင် မြန်မာနိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာ၏ အပြင်းအထန် ဝေဖန်မှုများနှင့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဖြစ်ကြောင်း စွပ်စွဲချက်များအလယ်တွင် ရောက်ရှိသွားစေသလို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံးနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်တရားရုံးတို့၏ ရှေ့မှောက်သို့လည်း ရောက်ရှိသွားစေသည်။ ဤကာလအတွင်း ၂၀၁၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၈ခုနှစ်တို့တွင် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲနှစ်ကြိမ် ထပ်မံကျင်းပခဲ့သော်လည်း သိသာထင်ရှားသော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုရလဒ် မထွက်ခဲ့ပေ။

ထိုသို့နိုင်ငံတကာ ဝေဖန်မှုများ တစ်စတစ်စများပြားလာပြီး ယခင် စစ်တပ် (တစ်ပိုင်း) အုပ်ချုပ်မှုထံမှ အမွေဆက်ခံထားရသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်ပါ သိသာထင်ရှားသော အားနည်းချက်များနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိန်ခေါ်မှုအသစ်များ ရှိသည့်ကြားမှပင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်တစ်စုအတွင်း တတိယအကြိမ် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲကို ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပရန် ဦးတည်လာခဲ့သည်။ ပြင်းထန်လှသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ၊ လုံခြုံရေးစိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေသည့် အခြေအနေများကြားမှပင် ရွေးကောက်ပွဲကိုကျင်းပဖြစ်အောင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပသည့်ဒေသများတွင် ဆန္ဒမဲပေးသူများပြားခဲ့ပြီး NLD သည်လည်း လွန်ခဲ့သောငါးနှစ်မှ ၎င်း၏ ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရမှုကိုပင် ကျော်လွန်အနိုင်ရခဲ့ပြီး USDP မှာ သမိုင်းတွင်လောက်အောင် ကျရှုံးခဲ့ကာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု နိုင်ငံရေးပါတီများမှာလည်း မျှော်မှန်းထားသည်ထက် လျော့နည်းသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကိုသာ အနိုင်ရခဲ့သည်။^၂ စိန်ခေါ်မှုအများအပြား ရှိစေကာမူ အထူးသဖြင့် ရိုဟင်ဂျာများကို ဆန္ဒမဲပေးခြင်းမှ ဆက်လက်ဖယ်ထုတ်ချန်လှပ်ထားခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိစေကာမူ ခြုံငုံကြည့်ရှုလျှင် ထိုရွေးကောက်ပွဲမှာ တရားနည်းလမ်းကျပြီး တရားဝင်မှုရှိသည် (ANFREL၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။

နိုဝင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကြေညာခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များသည် တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲ NLD အတွက် ခိုင်မာသောအောင်မြင်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်သလို စစ်တပ်အုပ်ချုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်သည့် သို့မဟုတ် စစ်တပ်လက်ဝေခံကိုဆန့်ကျင်သည့် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ဆန္ဒမဲပေးမှုကို ထူးထူးကဲကဲ ဖော်ပြချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲပြီးသည့်နောက်၌ စစ်တပ်နှင့် ၎င်း၏လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများက NLD ခန့်အပ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့အစည်းက မဟာဗျူဟာကျ ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ မသမာမှု ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း စတင်စွပ်စွဲလာကြသလို ကန့်ကွက်မှုများကိုလည်း အများအပြားဆောင်ရွက်လာကြသည်။ NLD နှင့် စစ်တပ်အကြားရှိ ရွေးကောက်ပွဲလွန်ကာလ အငြင်းအခုံသည် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်သစ်များ ကျင်းသစ္စာကျိန်ဆိုရန် ကြိုတင်စီစဉ်ထားသည့် နေ့ရက်ဖြစ်သော ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် အာဏာသိမ်းမှုအဖြစ် အမြင့်ဆုံးအဆင့်သို့

၂ သမိုင်းတစ်လျှောက် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များ နှိုင်းယှဉ်ချက်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် - USDP ၂၅၉ နေရာ၊ NLD-၂၆ နေရာ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - USDP ၃၀ နေရာ၊ NLD ၂၅၅ နေရာ၊ အခြား ၃၈ နေရာ၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် - USDP ၂၆ နေရာ၊ NLD ၂၅၈ နေရာ၊ အခြား ၃၁ နေရာ။ အမျိုးသားလွှတ်တော် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် - USDP ၁၂၉ နေရာ၊ NLD-၂၃၉ နေရာ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - USDP ၁၂ နေရာ၊ NLD ၁၃၇ နေရာ၊ အခြား ၂၁ နေရာ၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် - USDP ၇ နေရာ၊ NLD ၁၃၈ နေရာ၊ အခြား ၁၆ နေရာ။

တစ်ရှိန်ထိုးရောက်ရှိသွားပြီး ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကြာ တိုင်းပြည်ပွင့်လင်းလာမှုနှင့် ဆက်စပ်လျက် ရှိသော ပြောင်းလဲတိုးတက်မှုတို့ကို ထိထိရောက်ရောက် ပီတိပင်လိုက်ကာ ပြည်သူလူထု၏ ဒုက္ခ ခံစားရမှုနှင့် ခုခံတော်လှန်မှုတို့ပါဝင်သည့် ပဋိပက္ခအခန်းသစ်ကို စတင်လိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အချိန်တစ်နှစ်ကြာမြင့်မည့် နိုင်ငံတော်အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာချက်နှင့်တကွ အရေးပေါ် အခြေအနေအပြီးတွင် ကျင်းပမည်ဟုကတိပေးသည့် ရွေးကောက်ပွဲသစ်များ ဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီကြောင်း အခိုင်အမာပြောဆိုခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစတင်၍ နိုင်ငံတော် အရေးပေါ်အခြေအနေ တစ်နှစ်တာကာလ သတ်မှတ်ချက်ကို တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။

၁.၂။ အာဏာသိမ်းမှု၏ ‘ရွေးကောက်ပွဲဇာတ်ကြောင်း’

အာဏာသိမ်းစက်တည်းကပင် စစ်တပ်သည် ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုအကြောင်း လုပ်ကြံ ဇာတ်လမ်းကိုအသုံးပြုပြီး အာဏာသိမ်းမှုတရားဝင်စေရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Lidauer ၂၀၂၁ ခ။)^၃ ဤဖြစ်ရပ်ဇာတ်ညွှန်းအတွက် စီစဉ်ပြင်ဆင်ရာတွင် အခြားအချက်အလက်များအပါ အဝင် ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါဆိုင်ရာ တားမြစ်ချက်များအောက်တွင် ရွေးကောက်ပွဲ စီစဉ် ကျင်းပရခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း မမှန်ကန်မှုများကိုရည်ညွှန်း၍ ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီတွင်လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲပြီးကာလတွင်လည်းကောင်း အခမ်းအနား၊ အထိမ်း အမှတ်ပွဲများတွင် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များ၏ အားနည်းချက်များကို စစ်တပ် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက မှတ်ချက်ပြုပြောဆိုခဲ့သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Thawngmung ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို လက်ခံခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် စစ်တပ် လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများက အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ ရက်သတ္တပတ်များ၌ ငြင်းဆိုကန့်ကွက်မှု အများအပြားကို လုပ်ဆောင်လာကြကာ ရလဒ်များကိုငြင်းပယ်ခဲ့ကြပြီး ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု အတွက်သာမက စွပ်စွဲထားသော အားနည်းချက်များအတွက်ပါ အစိုးရကိုသာ အဆုံးစွန်အပြစ်တင် ကြတော့သည်။^၄

ဤသို့စွပ်စွဲပြောဆိုမှုများကို တန်ပြန်ရန်အလို့ငှာ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း ၁၂ဖွဲ့က ‘ရွေးကောက်ပွဲသည် အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိပြီး မဲဆန္ဒရှင်အများစု၏ ဆန္ဒသဘောထားကို ထင်ဟပ်ခဲ့ကြောင်း’ ကြေညာသော ထုတ်ပြန်ချက်တစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည် (PACE၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။ ထို့နောက်တွင် မဲမသမာမှုဟူသော ဇာတ်ကြောင်းကို မှန်ကန်ကြောင်း သက်သေပြလိုသည့် SACက ဖော်ပြခဲ့သော အချက်အလက်များမှာ မှားယွင်းကြောင်းဖော်ပြသည့် စာအုပ်ထုတ်ဝေမှုများ ဆက်လက်ထွက်ပေါ်လာသည် (The Insights၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။ နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့် လေ့လာသူများက စိန်ခေါ်မှုများရှိနေစေကာမူ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲ၏ရလဒ်သည် ပြည်သူ့ ဆန္ဒကို ကိုယ်စားပြုသည်ဟု နိဂုံးချုပ်ကောက်ချက်ချခဲ့ကြသည် (ANFREL၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။ တစ်ချိန် တည်းမှာပင် နိုင်ငံတကာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ စာပေပညာရှင်များနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများက

၃ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး၊ “ပြည်သူများသို့ အသိပေးချက်”၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂ ရက်နေ့ (အွန်လိုင်း ပေါ်တွင် မရှိတော့ပါ)။

၄ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး၊ “၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကြိုကာလ အခြေ အနေနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ရပ်တည်ချက်အား ကြေညာချက်”၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့ ((အွန်လိုင်းပေါ်တွင် မရှိတော့ပါ)။

အာဏာသိမ်းမှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်မညီကြောင်း အထောက်အထားများ ပေးခဲ့ကြသည် (ဥပမာ - International IDEA၊ Choudry နှင့် Welikalai ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ Crouchi ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ Harding၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ICJ၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ Noëli ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။

ထိုအချိန်မှစ၍ အာဏာသိမ်းခေါင်းဆောင်များက ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲသည် တရားမဝင်ကြောင်းနှင့် တရားနည်းလမ်းမကျကြောင်းသက်သေပြရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိကြသလို ၎င်းတို့၏ အာဏာလွှဲပြောင်းရယူမှုကိုတရားဝင်စေပြီး တည်မြဲခိုင်မာစေရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ အသစ်များကျင်းပရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိကြသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းမှာ ယခုအကြိမ်မှ အသစ် စတင်လုပ်ဆောင်ခြင်းမဟုတ်ပါ။ အာဏာရှင်ဆန်သော ရွေးကောက်ပွဲများဆိုသည်မှာ အရှေ့တောင် အာရှတွင် ခြွင်းချက်မဟုတ်ဘဲ ဓလေ့ထုံးစံဖြစ်နေပြီး (Morgenbesser နှင့် Pepinsky၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်) အာဏာရှင်များသည် ၎င်းတို့၏အာဏာဆုပ်ကိုင်ထားမှုကို မှန်ကန်ကြောင်း သက်သေပြရန်အလို့ငှာ ရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်မှုနည်းလမ်းများကို အပြည့်အဝ အသုံးပြုတတ်ကြ သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ ဥပမာ - Gandhi နှင့် Lust-Okari ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ Schedlen ၂၀၀၂ ခုနှစ်)။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပြီးခဲ့သော အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်မှု၏ ထင်ရှားသောပြယုဂ်များမှာ ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်မှု ကို သက်ဆိုးရှည်စေရန် (BSPP လက်ထက်၊ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အထိ) တစ်ပါတီရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့ကြသလို (၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင်လည်း) ရွေးကောက်ခံဥပဒေပြုလွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းခြင်းကို ခွင့်မပြုခဲ့ဘဲ (၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင်) ၎င်းတို့ လိုလားသည့်ရလဒ်များ ထွက်ပေါ်လာစေရန်အလို့ငှာ ရွေးကောက်ပွဲကို မရိုးသားသောလုပ်ရပ်များဖြင့် စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည် (Morgenbesser၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်)။ ထို့ကြောင့် အာဏာသိမ်းခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲသစ်များကျင်းပမည်ဟု ကြေညာခြင်းတို့မှာ သမိုင်း တစ်ပတ်လည်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှ ပင်မနယ်မြေရှိ အခြားသော ရွေးကောက်ခံ သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်များ (ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ) ကဲ့သို့ပင် ယခုအခါတွင် ဗိုလ်ချုပ် မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်လက်အောက်ရှိ မြန်မာစစ်တပ်သည် ဤသမိုင်းဝင်ဇာတ်ဝင်ခန်းကို တည် ဆောက်၊ ချဲ့ထွင်နေသည်။ သို့သော် အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်မှုကို မြင်တွေ့နိုင်ရန်အတွက်ဆိုလျှင် ထိရောက်သော နယ်မြေထိန်းချုပ်မှု၊ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း ထိန်းချုပ်မှု တို့ကို အရေးတကြီးလိုအပ်ပြီး အနည်းဆုံးအားဖြင့် ပြည်သူလူထု၏သဘောတူညီမှုကိုလည်း လိုအပ် သည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂ ရက်နေ့တွင် စစ်တပ်သည် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဦးဆောင် သည့် အဖွဲ့ဝင် ၁၁ ဦးပါဝင်သော နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC)ကို ဖွဲ့စည်းကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ သမ္မတအပြင် နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အခြားသော ခေါင်းဆောင်ပိုင်း တာဝန်ရှိသူများအပြင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (UEC) ဥက္ကဋ္ဌနှင့် UEC အဖွဲ့ဝင် အချို့ကိုလည်း ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ အခြားသော UEC ဝန်ထမ်းများကို နိုင်ငံအနှံ့အပြားမှ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲများရှိ အဖွဲ့ဝင်နှင့် ဝန်ထမ်း ၁၀၀ ကျော်တို့နှင့်အတူ ယာယီထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် အာဏာသိမ်းမှုနှင့် စစ်တပ်၏ နောက်ဆက်တွဲ အစီအစဉ်များ၌ ရွေးကောက်ပွဲများမှာ အရေးပါလှသောကြောင့် UEC သည် ဖမ်းဆီးမှုများ၊ စစ်ကြောမေးမြန်းမှုများအတွက် အဓိကပစ်မှတ် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်လာသည် (AAPPI ၂၀၂၁ခုနှစ်)။

စစ်အစိုးရက ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး အရပ်သားတစ်ပိုင်း အုပ်ချုပ်မှုသို့ အသွင် ကူးပြောင်းမှုစတင်ခဲ့သော ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲဆီသို့ ဦးတည်သွားစေခဲ့သည့် ‘ဒီမိုကရေစီ

အာဏာသိမ်းခေါင်းဆောင်များက ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲသည် တရားမဝင်ကြောင်းနှင့် တရားနည်းလမ်း မကျကြောင်း သက်သေပြရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိကြသလို ၎င်းတို့၏ အာဏာလွှဲပြောင်းရယူမှုကို တရားဝင်စေပြီး တည်မြဲခိုင်မာစေရန် အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ အသစ်များ ကျင်းပရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိကြသည်။

အာဏာသိမ်းမှုနှင့် စစ်တပ်၏ နောက်ဆက်တွဲ အစီအစဉ်များ၌ ရွေးကောက်ပွဲများမှာ အရေးပါ လှသောကြောင့် UEC သည် ဖမ်းဆီးမှုများ၊ စစ်ကြောမေးမြန်းမှုများအတွက် အဓိကပစ်မှတ် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်လာသည်။

လမ်းပြမြေပုံကို အတုခိုးထားသည့် လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုအနေဖြင့် SAC သည် အဆင့်ငါးဆင့်ပါ လမ်းပြ မြေပုံကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ပထမအချက်နှင့် နောက်ဆုံးအချက်များမှာ ရွေးကောက်ပွဲကို ရည်ညွှန်း ထားသည် -

(၁) ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းပြီး မဲစာရင်းများ စစ်ဆေးခြင်း များအပါအဝင် လုပ်ဆောင်သင့်၊ လုပ်ဆောင်ထိုက်သည်များကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆက်လက် လုပ်ဆောင်သွားမည်။

(၅) အရေးပေါ်ကာလဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ပြီးစီးပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်) နှင့်အညီ လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအား ပြန်လည်ကျင်းပ၍ အနိုင်ရသည့်ပါတီအား ဒီမိုကရေစီ စံနှုန်း များနှင့်အညီ နိုင်ငံတော်တာဝန်အား လွှဲအပ်နိုင်ရေး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည်။

(Myanmar Digital News၊ ၂၀၂၁ခုနှစ်)

SAC သည် တရားလွှတ်တော်ချုပ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးနှင့် အဖွဲ့ဝင်ငါးဦး ပါဝင်သော 'UEC' တို့ အပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးရှိ တရားဝင်ရာထူးတာဝန် ရယူထားသူများ ၏ ရာထူးများအား ဖြည့်စွက်၊ အစားထိုးခြင်းကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲကို ကြီးကြပ်ခဲ့သည့် ဦးသိန်းစိုးကို ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ပြန်လည်ခန့်အပ်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် လုပ်ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရသော အငြိမ်းစား စစ်တပ်အရာရှိဖြစ်သူ ယခင်ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်အားလည်း ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်သို့ ရာထူး တိုးပေးခဲ့သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Myanmar Now၊ ၂၀၂၁ က)။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၅ ရက် နေ့တွင် စစ်တပ်ခန့် UEC က '၂၀၂၀ပြည့်နှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲရှိ မဲသမားများကို စတင် စုံစမ်းစစ်ဆေးနေပြီဖြစ်ကြောင်း' ကြေညာခဲ့သည် (Myanmar News Agency၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။ ထိုအချိန်ကတည်းကစတင်ပြီး ၎င်းသည် ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှု စွပ်စွဲချက်များကို သက်သေပြနိုင် ရန် အားထုတ်မှုအနေဖြင့် သက်သေအထောက်အထားများကို စတင်ပြုလုပ်လာခဲ့ပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အသုံးပြုခဲ့သည့် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများနှင့် ဆန္ဒမဲလက်မှတ်များအကြောင်း မယုံ ကြည်နိုင်စရာ အချက်အလက်များကို အစိုးရသတင်းစာဖြစ်သော မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာ အင်္ဂလိပ်မူ (GNLM) နှင့် အများပြည်သူ ပြန်ကြားဆက်သွယ်ရေးတို့မှတစ်ဆင့် ထပ်တလဲလဲ တင်ပြ ခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လလယ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင် မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (PR) သို့ ပြောင်းလဲမည်ဖြစ် ကြောင်း SAC ခန့် UEC ၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူက ကြေညာခဲ့သည်။

ထိုအချိန်ကတည်းက စတင်ပြီး SAC ခန့် UEC သည် အစိုးရသတင်းစာတွင် သတင်းစာ ရှင်းလင်းပွဲများ၊ ကြေညာချက်များ၌ ၎င်းတို့၏ဆောင်ရွက်နေမှုများအကြောင်း မွမ်းမံပြင်ဆင်မှု ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို သတင်းပေးခြင်းအပြင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ တစ်နေရာ ကိုမျှ မည်သည့်အခါမျှ အနိုင်ရခဲ့ဖူးခြင်းမရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီအများစု ပါဝင်သည့် မှတ်ပုံတင် ထားသော နိုင်ငံရေးပါတီပေါင်း ၆၀ ခန့်နှင့်အစည်းအဝေးများ စတင်ကျင်းပလာခဲ့သည် (Nachemson နှင့် Frontier၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရရေးအတွက် UEC ကို နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် လွှမ်းမိုးခဲ့ကြောင်း၊ UEC အသစ်က မြို့နယ် အများစုတွင် ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးလျက်ရှိကြောင်း နိုင်ငံရေးပါတီများကို ပြောဆို

ခဲ့ပြီး ဥပဒေချိုးဖောက်မှုနှင့် ပတ်သက်သော အထောက်အထားများကို ပေးအပ်ကြရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ တရားဝင် UEC က အပြီးသတ်ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သော တရားဝင် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။^၅ နိုင်ငံဘာလတွင် အခြားသူများအပါအဝင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၊ သမ္မတဦးဝင်းမြင့်၊ UEC ဥက္ကဋ္ဌ ဦးလှသိန်းနှင့် အခြားအဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးတို့အား ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာပြစ်မှုများဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည် (ဧရာဝတီ၊ ၂၀၂၁ ခ။)

၂၀၂၂ ခုနှစ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် SAC ခန့် UEC သည် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများ ဆက်လက်ကျင်းပခြင်းနှင့် NLD အစိုးရလက်ထက်မှ ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုအကြောင်း လုပ်ကြံဇာတ်လမ်းကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေပြီး ၎င်းတို့အဆိုအရ ရွေးကောက်ပွဲသစ်များ ကျင်းပရန်လည်း လုပ်ဆောင်နေသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ် ပြောင်းလဲရန်၊ နိုင်ငံရေးပါတီများကို စာရင်းစစ်ရန်နှင့် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းသစ်များ ပြင်ဆင်ရန်တို့လည်း ပါဝင်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ကျင်းပခဲ့သော သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၌ UEC က မှတ်ပုံတင်ထားသော နိုင်ငံရေးပါတီ ၉၂ ပါတီအနက်မှ ၈၅ ပါတီကို စာရင်းစစ်ပြီးကြောင်းနှင့် မြို့နယ်ပေါင်း ၃၃၀ ရှိသည့်အနက် မြို့နယ် ၃၀၀ ကျော် လူဦးရေစာရင်းများစစ်ဆေးခြင်းကို ကော်မရှင်ခွဲများက ဆောင်ရွက်ပြီးစီးကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။^၆

SAC ခန့် UEC ၏အဆိုအရ သက်ဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပြီးပြီဖြစ်သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများရှိ အသေးစိတ်ပြောင်းလဲမှုများကိုမူ အများပြည်သူသို့ ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း မရှိသေးပေ။^၇ ဆန္ဒမဲပေးရန်အတွက်ဆိုလျှင် မဲဆန္ဒရှင်များသည် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြရန်အတွက် မဲရုံထဲတွင် မှတ်ပုံတင်ကတ်နှင့် အိမ်ထောင်စုစာရင်းဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်၏အထောက်အထားကို ပြသရမည်ဟူသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုတစ်ခုကိုကြေညာခဲ့သည်။ ယခင်ကမူ ထိုကဲ့သို့သောလိုအပ်ချက်များ မရှိခဲ့ဖူးပေ။^၈

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် SAC ခန့် UEC သည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ၏ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်၊ မဲသမာမှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုတို့၏ တရားခံများအား တရားစွဲဆိုခြင်းကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ UEC ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူက ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်နွှယ်နေသောအမှုပေါင်း ၁၀၉၁ မှုရှိပြီး အမှုပေါင်း ၂၀၀ ကို ပလပ်ကာ ၅၄၆ မှုမှာ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို အခြေခံ၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးနေဆဲဖြစ်ပြီး ၃၄၅ မှုကို တရားရုံးတွင် စွဲဆိုသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြခဲ့သည်။ သမ္မတ၊ နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်၊ UEC ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဝန်ကြီးဦးမင်းသူ၊ နေပြည်တော်ကောင်စီ ဥက္ကဋ္ဌ၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်

၅ SAC ၏ ၁၃ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၇ ရက်နေ့။

၆ SAC ၏ ၁၆ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၆ ရက်နေ့။

၇ SAC ၏ ၁၆ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၆ ရက်နေ့။ သို့သော် ၂၀၂၁ ခုနှစ်ကတည်းက ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်အတိုင်း UEC ခန့် SAC က ပြောင်းလဲမှုများတွင် အခြားအချက်များ အပါအဝင် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲစာရင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာမှု၊ ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်စည်းရုံးမှု၊ ကြိုတင်ဆန္ဒမဲပေးခြင်း၊ မဲရေတွက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကြေညာမှုများ၊ ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်မှပြန်လည်ရပ်သိမ်းရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်သက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာများ ပါဝင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။

၈ SAC ၏ ၁၃ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၇ ရက်နေ့။

လောင်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲဝင်များ အပါအဝင် ‘တရားခံ’ ဒါဇင်နှင့်ချီ၍ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရပြီး သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရရန် စောင့်ဆိုင်းနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ပြစ်ဒဏ်စီရင်ခံရသူ အများအပြားမှာ အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီက UEC ကိုယ်တိုင်၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုယန္တရားဆိုင်ရာ အဖွဲ့ဝင်များ ဖြစ်ခဲ့ကြသည် (အမှုပေါင်း ၃၆၉ မှုတွင် တရားခံပေါင်း ၂၁၇၃ ဦးကို ချမှတ်ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်)။^၉ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ထုတ်ပယ်ခံ UEC တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များကို ထောင်ဒဏ်သုံးနှစ် ချမှတ်ခဲ့သလို နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သမ္မတတို့အား ရွေးကောက်ပွဲနှီးနွယ် တရားစွဲဆိုမှုများကို အခြားအမိန့်ချမှတ်မှုများသို့ ထပ်မံပေါင်းထည့်ခဲ့သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ ကိုချို၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ စက်တင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုအတွက် အလုပ်ကြမ်းနှင့် ထောင်ဒဏ်သုံးနှစ်ကို ယခင်အမှု ၁၀ မှုမှ ထောင်ဒဏ် ၁၇ နှစ်သို့ ထပ်ပေါင်းချမှတ်ခဲ့သည် (RFA၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ အဆိုပါအမှုများအနက် မည်သည့်အမှုတွင်မျှ လက်ခံယုံကြည်နိုင်လောက်သော အထောက်အထားတစ်စုံတစ်ရာကို တင်ပြခြင်း မရှိသလို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စုများကလည်း ဤနိုင်ငံရေး တရားရင်ဆိုင်မှုများအား ကန့်ကွက်ရှုတ်ချလျက်ရှိကြသည် (Wee နှင့် Paddock၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။

၁.၃။ စစ်တပ်၏ အာဏာဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်မှုကို အမြစ်တွယ်စေမည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ

အထက်ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ်များသည် စစ်တပ်၏ အာဏာဆုပ်ကိုင်ထားမှုကို တရားဝင်စေရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများကို မရိုးသားစွာစီစဉ်ကျင်းပမည့် SAC ၏ မဟာဗျူဟာများကို သရုပ်ဖော်ပြနေသည်။ အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များကို သေချာစွာ စွဲကိုင်ထားရမည့် SAC အတွက် အရေးကြီးလှသော နယ်ပယ်များစွာထွက်ပေါ်လာသည်။ ဤအချက်များကို အောက်တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားသည်။

၁.၃.၁။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြောင်းလဲခြင်း

စစ်တပ်က စီစဉ်လုပ်ဆောင်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ၏ ဗဟိုချက်အဖြစ် ရှုမြင်ရသည့် မဲအများဆုံးရသူအနိုင်ရစနစ်မှ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်း၏နောက်ကွယ်ရှိ စိတ်ကူးမှာ ဆန္ဒမဲပုံးထဲတွင် USDP အတွက် မျှော်လင့်ချက်အလားအလာများ တိုးမြှင့်လာစေရန် ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် SAC နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ လေးကြိမ်တွေ့ဆုံပြီးနောက် ၎င်းတို့အကြား သဘောတူညီချက်တစ်ခု ရရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ စစ်တပ်အတွက် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ရှိ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့်အတူ ဤရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ၂၀၁၁-၂၀၁၆ အတွင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သကဲ့သို့ စစ်တပ်ဩဇာခံသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အများစုကို ဖန်တီးပေးမည်ဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် PR စနစ်သို့ ပြောင်းလဲရန် ရေးသားပြောဆိုမှုသည် ၎င်းတို့ကိုယ်ကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုပါတီများဟု အမည်ခံသည့်ပါတီများအပါအဝင် နိုင်ငံရေးပါတီငယ်များအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ အနိုင်ရနိုင်မည့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော နေရာတစ်နေရာဖြစ်နိုင်သည်ဟူသော စိတ်ကူးယဉ်မှုကို ဖန်တီးပေး

စစ်တပ်က စီစဉ်လုပ်ဆောင်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ၏ ဗဟိုချက်အဖြစ် ရှုမြင်ရသည့် မဲအများဆုံးရသူအနိုင်ရစနစ်မှ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်း၏နောက်ကွယ်ရှိ စိတ်ကူးမှာ ဆန္ဒမဲပုံးထဲတွင် USDP အတွက် မျှော်လင့်ချက်အလားအလာများ တိုးမြှင့်လာစေရန် ဖြစ်သည်။

^၉ SAC ၏ ၁၇ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့။

သည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေများတွင် တိုင်းရင်းသားထု၏အခြေချနေထိုင်မှုပုံစံနှင့် ဆက်စပ်၍ လည်းကောင်း၊ မဲကွဲခြင်းကို မဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု မဲဆန္ဒရှင်များ၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ပါတီများသို့ မဲပေးခြင်းဟူသော ပူးတွဲထင်မြင်ယူဆချက်အပေါ် တည်မှီ၍လည်းကောင်း အဆိုပါ ပါတီအချို့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပြောင်းလဲမှုမှ အမြတ်ထွက်ကြမည်ဖြစ်သော်လည်း ကျန်ပါတီများအတွက် အမြတ်ထွက်လိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ်အရ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန် ရည်ရွယ်ထားပုံကိုလေ့လာသောအခါ ဤဖြစ်ရပ်မှာ အပေါ်လွင်ဆုံး ဖြစ်လာသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါဝင်သော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှင့် တကွ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များပါဝင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ခုစီအတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်မည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာအရေအတွက်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ပြည်သူ့လွှတ်တော် (အောက်လွှတ်တော်)အတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်မည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို 'မြို့နယ်ကိုအခြေခံ၍လည်းကောင်း၊ လူဦးရေကို အခြေခံ၍လည်းကောင်း' ရွေးကောက်တင်မြှောက်သင့်ကြောင်း ချမှတ်ထားသည်။ SAC ခန့် UEC ၏ ကြေညာချက်များအရ PR ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ်အတွက် အဓိကနမူနာပုံစံမှာ ခရိုင်များကိုအခြေခံမည်ဟု ယူဆရသည့် မဲဆန္ဒနယ်များတွင် ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်းစုံ ပါဝင်သော (အကြွင်းကိန်း အကြီးမားဆုံးဖြစ်ပြီး ရိုးရှင်းသောခွဲတမ်းနှင့် အနည်းဆုံး မဲစေ့တို့ပါဝင်သည့်) ပါတီအမည်ကိုအခြေပြုပြီး အချိုးကျကိုယ်စားပြုသည့် စာရင်းပိတ်စနစ် ဖြစ်လိမ့်မည်။^{၁၀} ရွေးကောက်ခံ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၃၃၀ ကို ဆက်လက်သတ်မှတ်ထားသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၂၅ နေရာကို (တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု) ပြည်နယ်များမှ (ဗမာ အများစုရှိသော) တိုင်းဒေသကြီးများသို့ ပြောင်းရွှေ့လိုက်သည်မှာ ရလဒ်အားဖြင့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုငယ်များအတွက် မဲလက်မှတ်ပေါ်တွင် အခွင့်အရေး ပိုမိုလျော့နည်းသွားစေသည်ဟု ယူဆရသည်။ ဤစာစောင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုမတိုင်မီ အချိန်အထိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပြောင်းလဲမှုကြေညာခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသောမေးခွန်းအားလုံး၊ အထူးသဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လိုအပ်သောမြို့နယ်အလိုက် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ခွဲဝေခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့်မေးခွန်းများကို ဖြေရှင်းရသေးခြင်းမရှိသော်လည်း UEC သည် PR နှင့် ပတ်သက်၍ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲဝေခံစားမှုများကို စတင်လေ့ကျင့်နေကြောင်း သိသာထင်ရှားသည် (DMG၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာမေးခွန်းကို အောက်တွင် ပိုမိုအသေးစိတ် ဆွေးနွေးထားသည်။

၁.၃.၂။ နိုင်ငံရေးပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု

ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြောင်းလဲမှုအပြင် လာမည့်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် SAC ၏ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော မဟာဗျူဟာမှာ နိုင်ငံရေးပါတီများ မှတ်ပုံတင်ခြင်းဥပဒေနှင့် အခြားသောကန့်သတ်ချက်များထည့်သွင်း ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအကြား ယှဉ်ပြိုင်ရမည့်နယ်ပယ်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ရေး ဖြစ်ဟန်တူသည်။ SAC ခန့် UEC သည် ဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲနေပြီး သက်ဆိုင်ရာနည်းဥပဒေကိုပါ ထုတ်ပြန်ရန်ပြင်ဆင်နေကြောင်း သိရသည်။ ပါတီဝင်ဖြစ်မှုနှင့် ပါတီရန်ပုံငွေအတွက် လိုအပ်ချက်အသစ်များအပြင် ကြေညာထားပြီးသော ပြောင်းလဲမှုတစ်ခုမှာ ကိုယ်

၁၀ SAC ၏ ၁၂ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၄ ရက်နေ့။

စားလှယ်လောင်းများ၏ ပညာအရည်အချင်းဆိုင်ရာသတ်မှတ်ချက်အသစ် ဖြစ်သည်။^{၁၁} ရိုဟင်ဂျာများ၏ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်တို့အပါအဝင် အတိတ်ကာလမှ ဖယ်ထုတ်မှုများမှာ SAC ဦးစီးသော ရွေးကောက်ပွဲများတွင်လည်း ပြုပြင်ထားရန်မမျှော်လင့်နိုင်ပေ။

နိုင်ငံရေးပါတီများကို စာရင်းစစ်ချိန်တွင် စာရင်းစစ်အဖွဲ့က ‘ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် အားနည်းချက်များ’ တွေ့ရှိခဲ့ရကြောင်း သိရသည်။ အကယ်၍ နိုင်ငံရေးပါတီများ၌ ‘၎င်းတို့၏ အားနည်းချက်များပြုပြင်ခြင်း’ကို မဆောင်ရွက်ကြောင်းတွေ့ရှိရလျှင် ၎င်းတို့ကို ဥပဒေနှင့်အညီ တရားစွဲဆိုနိုင်သည်။^{၁၂} မှတ်ပုံတင်ပယ်ဖျက်ခြင်း သို့မဟုတ် တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်မည်ဟူသော ခြိမ်းခြောက်မှုများမှာ အထူးသဖြင့် စာရင်းစစ်ခံရန်ပျက်ကွက်ခဲ့သည့် NLD နှင့် ဆက်နွယ်နေသည်။ NLD ကို စာရင်းမစစ်ရသေးသဖြင့် ၎င်း၏ရန်ပုံငွေရှင်းမြစ်များမှာ မရှင်းလင်းကြောင်း SAC ခန့် UEC က ပြောကြားလျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့က NLD ကို ဆက်သွယ်ရန်ကြိုးစားသော်လည်း ‘ပါတီဝင်အချို့မှာ ထိန်းသိမ်းခံနေရသလို ပါတီဝင်အချို့မှာ တိမ်းရှောင်နေရသည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မရှင်အနေဖြင့် ပါတီနှင့် ပြောဆိုပြီးမှသာ စာရင်းရှင်းတမ်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်နိုင်လိမ့်မည်။’ လက်ရှိတွင် အာဏာသိမ်းမှုနှင့် နောက်ဆက်တွဲလုပ်ဆောင်ချက်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မညီကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် NLD အနေနှင့် စစ်တပ်အုပ်ချုပ်ရေးက စီစဉ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲကို အသိအမှတ်ပြုလိမ့်မည်မဟုတ်ကြောင်း ထပ်လောင်းပြောဆိုချက်အဖြစ် NLD က ထုတ်ပြန်ချက်တစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်ထားသည်။^{၁၃} အထက်တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အခြားပါတီဝင် အများအပြားမှာ ဥပဒေနှင့်မညီဘဲ ထိန်းသိမ်းခံနေရ၍ ပါတီတွင် ထိရောက်သောခေါင်းဆောင်မှု ကင်းမဲ့နေသည်။ UEC က ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် NLD ကို တရားဝင် ဖျက်သိမ်းရန်ဟူသော ၎င်း၏ရည်ရွယ်ချက်ကို ကြေညာခဲ့သော်လည်း ယခုအချိန်အထိ ၎င်း၏ ခြိမ်းခြောက်မှုအတိုင်း မလုပ်ဆောင်သေးပေ။

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်၍ မှားယွင်းစွာကန့်ကွက်မှုကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ပြုလုပ်ခြင်းကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်မှုအမျိုးမျိုးအတွက် ပြစ်ဒဏ်များကို အနည်းဆုံး ထောင်ဒဏ်သုံးလမှစ၍ သုံးနှစ်ထက်မပိုသော ထောင်ဒဏ်နှင့် မြန်မာငွေကျပ် ၃၀၀,၀၀၀ ထက် မပိုသော ဒဏ်ငွေတို့အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းချမှတ်မည့် ဥပဒေရေးရာပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိကြောင်းကိုလည်း SAC ခန့် UEC က ကြေညာခဲ့သေးသည်။ ၎င်းတို့ ကိုယ်ပိုင်ထုတ်ပြန်ချက်များအပေါ် အခြေခံပြီး SAC ခန့် UEC သည် ရွေးကောက်ပွဲကိုနှောင့်ယှက်ရန် ကြိုးစားသူများ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲကို နှောင့်ယှက်ရာတွင် ပါဝင်သူများအတွက် ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်များကို ချမှတ်မည့်ဥပဒေရေးရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုလည်းပြင်ဆင်နေသည်။ ၎င်းတို့၏ထုတ်ပြန်ချက်အပြီးနောက်တွင် အတိုက်အခံများက SAC စီစဉ်သော ရွေးကောက်ပွဲများကို စစ်ရေးအရရော၊ နိုင်ငံရေးအရပါ နှောင့်ယှက်ရန်နှင့်လက်မခံရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားမည်ဟု ထုတ်ပြန်ခဲ့ကြောင်းသိရသည်။^{၁၄}

၁၁ SAC ၏ ၁၆ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၆ ရက်နေ့။

၁၂ SAC ၏ ၁၈ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၆ ရက်နေ့။

၁၃ NLD ၏ သတင်းထုတ်ပြန်ချက် အမှတ် ၇/၂၀၂၂၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၉ ရက်နေ့။

၁၄ SAC ၏ ၁၇ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့။

၁.၃.၃။ ရွေးကောက်ပွဲ လုံခြုံရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ပယ်ဖျက်မှုများ

စစ်တပ်၏ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည့် အခြေအနေအောက်ရှိ လုံခြုံရေးအခြေအနေများကို အထက်တွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဦးတည်တိုက်ခိုက်မှုအဖြစ် သို့မဟုတ် ပြိုင်ပွဲဝင်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ၎င်းတို့အား ထောက်ခံသူများအကြားမှ အကြမ်းဖက်မှုအဖြစ် ရွေးကောက်ပွဲအကြမ်းဖက်မှုများ ရှိခဲ့သော သမိုင်းကြောင်းများများစားစား မရှိခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲကာလ တွင်မူ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ တိုးမြှင့်ဖြစ်ပွားလာမှုအချို့ကို တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ အာဏာ သိမ်းပြီးကတည်းက မကြုံစဖူးသော အကြမ်းမဖက်တော်လှန်မှုနှင့် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှု အဆင့်များနှင့် ပုံသဏ္ဌာန်များသည် ပြောင်းလဲသွားဟန်တူပြီး ထိုအချိန်ကာလအထိ ပဋိပက္ခ၏ ဆိုးကျိုးဟူ၍ မသက်ရောက်စဖူးသော မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းနှင့် အဓိကမြို့ကြီးများကဲ့သို့ ဒေသ များကိုပါ ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည် (နိုင်ငံ့ယှဉ်ချက်၊ Loongi ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ မြန်မာ့အရေး အထူးအကြံပေး အဖွဲ့က မကြာသေးမီကထုတ်ပြန်ခဲ့သော ထုတ်ပြန်ချက်တွင် စစ်တပ်၏ထိရောက်စွာ ထိန်းချုပ်နိုင် မှုမှာ ကျဆင်းလာနေပြီး ထိထိရောက်ရောက် ထိန်းချုပ်နိုင်သောနယ်မြေမှာ နိုင်ငံ၏ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း ကျော်သာ ရှိတော့သည်ဟုဖော်ပြခဲ့သည် (SAC-MI ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ နိုင်ငံအနှံ့ တိုးမြှင့်လာသော ပဋိ ပက္ခများသည် အဆိုပါအခြေအနေအောက်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ၏ ဖြစ်နိုင် ခြေကိုလည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်၏ တရားဝင်မှုအား ထိန်းသိမ်းနိုင်မှုကိုလည်းကောင်း လေးလေးနက်နက် သံသယရှိစေသည်။

နိုင်ငံအနှံ့ တိုးမြှင့်လာသော ပဋိပက္ခများ သည် အဆိုပါအခြေအနေအောက်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ၏ ဖြစ်နိုင်ခြေကိုလည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်၏ တရားဝင်မှုအား ထိန်းသိမ်းနိုင်မှုကိုလည်းကောင်း၊ လေးလေးနက်နက် သံသယရှိစေသည်။

မြန်မာ့ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေမူဘောင်သည် ဒေသန္တရအဆင့်၌ လုံခြုံရေးအကြောင်း ပြချက်များဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများအား ပယ်ဖျက်နိုင်ခြေကို ခွင့်ပြုထားသည်။ စစ်တပ်ထောက်လှမ်း ရေးနှင့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအုပ်ချုပ်ရေးက အသိပေးတင်ပြလေ့ရှိသော ဤလုပ်ထုံး လုပ်နည်းကို UEC က အားနည်းစွာ ထိန်းညှိဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသလို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိသော နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြေရှင်းလေ့ရှိခဲ့ကြကာ ရွေးကောက်ပွဲတစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပယ်ဖျက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုလည်းချမှတ်ခဲ့ကြသည် (Lidauer၊ ၂၀၂၁ က)။ ဤလက်တွေ့ ဆောင်ရွက်မှုသည် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ နှစ်ခုစလုံးတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးတည်ဆောက်နိုင်ခြင်းမရှိသလို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ (မဲဆန္ဒရှင် စာရင်း) မှတ်ပုံတင်ခြင်းကိုလည်း မဆောင်ရွက်နိုင်သေးသော ပြည်နယ်များရှိသည့် ဒေသများတွင် အဓိကပေါ်ပေါက်ခဲ့ကာ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင်မူ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ နယ်မြေများရှိရာ ဒေသများဖြစ်သည့် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်သာမက ချင်းပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့ရှိ ဒေသအများအပြားတွင်ပါ များပြားလှသော ရွေးကောက်ပွဲပယ်ဖျက်မှုကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ပယ်ဖျက်မှုများအနက် အချို့ကို နိုင်ငံရေးလှုံ့ဆော်မှုအဖြစ်လည်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုကြသည် (Lidauer၊ ၂၀၂၁)။ အကယ်၍ SAC က ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည်ဆိုသော ၎င်း၏ အစီအစဉ်ကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်လျှင် SAC ခန့် UEC က အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲပယ်ဖျက်မှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုမည်ပုံပေါ်နေသည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းမှာ မဲဆန္ဒနယ်များအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်မည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်နိုင်သလို ထပ်ဆောင်းဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် အနှစ်သာရမှာ ပဋိပက္ခကို အကြောင်း ပြု၍ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များအပေါ် မတရားသဖြင့် အသာစီးရနိုင်ရေးအတွက် မဲဆန္ဒနယ်များအား

ပိုင်းခြားသတ်မှတ်မည့် နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းရန်အတွက် ဖြည့်ဆည်းရမည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အနည်းဆုံးမည်မျှ ရှိရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်ဟူ၍ မရှိပေ။

၁.၃.၄။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးနှင့် အသိအမှတ်ပြုမှုများ

နောက်ဆုံးအချက်မှာ နိုင်ငံတကာ ပါဝင်မှုကို သီးသန့်ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်မှုနှင့် ဆက်သွယ်နေသော နောက်ထပ်မဟာဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ၏ အဆိုအရ SAC ခန့် UEC သည် တရုတ်နိုင်ငံ သံအမတ်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ သံအမတ်၊ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး၊ ရုရှားကိုယ်စားလှယ်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပါမောက္ခတို့ကို လက်ခံတွေ့ဆုံပြီး ဖြစ်သည်။^{၁၅} အဆိုပါတွေ့ဆုံမှုများသည် SAC နှင့် UEC တို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို တရားဝင်မှုပေးနိုင်ခြေအန္တရာယ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသလို အပြန်အလှန်အားဖြင့် ကျုံ့လှာသော သို့မဟုတ် ပိတ်လှောင်လာသော အရပ်ဘက်ရပ်ဝန်းများတွင် နေရာယူမည့် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်မှုပေးရန် တိုးမြှင့်ခန့်အပ်ထားသည့် အတုအယောင် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကို သက်သေခံချက်များပေးကြရန် ဖိတ်ခေါ်ကောင်းဖိတ်ခေါ်နိုင်ပြီး ထိုလုပ်ရပ်ကြောင့် တစ်ချိန်က စစ်တပ်ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများကဲ့သို့ပင် တရားဝင်မှုကို ငှားရမ်းနိုင်ခြေ အန္တရာယ်ကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Debreနှင့် Morgenbesser၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်)။

တစ်ပြိုင်တည်းတွင် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၁ ရက်နေ့၌ SAC ခန့် UEC သည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသို့ပေးလိုသည့် သတင်းစကားတစ်ခုနှင့်အတူ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ နိုင်ငံခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တွေ့ဆုံမှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် စာတစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုစာတွင် နိုင်ငံခြားအဖွဲ့အစည်း တစ်ဖွဲ့ဖွဲ့ သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးဦးနှင့် မတွေ့ဆုံမီ SAC ခန့် UEC ထံမှ ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံရန် နိုင်ငံရေးပါတီများအား သတိပေးထားပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း မဲမသမာမှုများ၊ ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုများနှင့် အခြားသော ရွေးကောက်ပွဲပြစ်မှုများမှာ မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက် နိုင်ငံခြားသံရုံးများ၊ နိုင်ငံတကာ NGO များနှင့် ပြည်တွင်းအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နှောင့်ယှက်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ကော်မရှင်က တွေ့ရှိထားကြောင်း အခိုင်အမာပြောဆိုထားသည်။ ဤစာကို အခြေခံ၍ ရှိနှင့်ပြီး ဥပဒေဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ယခင်က အာဏာသက်ရောက်ခဲ့သည်ထက် ပိုမိုတင်းကြပ်စွာ အာဏာသက်ရောက်အောင် ဆောင်ရွက်လာမည်ဖြစ်ပြီး အနာဂတ်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ နိုင်ငံတကာဝန်ထမ်းများနှင့် ဆက်သွယ်မှုများကိုလည်း ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်နိုင်သလို မှတ်ပုံတင်ပယ်ဖျက်ခြင်းသို့ ဦးတည်သွားနိုင်ခြေရှိနေသည်။^{၁၆}

အထက်တွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြခဲ့သော SAC ခန့် UEC ၏ လှုပ်ရှားမှုအားလုံးကို အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး သို့မဟုတ် ၎င်းလှုပ်ရှားမှုကို ဆောင်ရွက်ရန် ကြေညာလျက်ရှိပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကို တရားမဝင်ဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်သည့် လုပ်ကြံဖန်တီးထားသော ရေးသားပြောဆိုချက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို မရိုးမသား စီစဉ်

၁၅ SAC ၏ ၁၆ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၆ ရက်နေ့။

၁၆ နိုင်ငံရေးပါတီများသို့ ပေးပို့သည့် UEC ၏ စာ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၁၁ ရက်နေ့။

သည့်ပုံစံများ၊ ဆန်းစစ်လေ့လာရန် ကျန်ရှိနေသေးသည့် သက်ရောက်နိုင်ခြေများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အခင်းအကျင်းအပေါ်သက်ရောက်စေမည့် စိတ်ကြိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုဆိုင်ရာနှင့် အခြား စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ၊ သီးသန့်ရွေးချယ်ထားသော နိုင်ငံတကာအခြေခံမူများနှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေဝေဖန်မှုကို အသံတိတ်သွားစေရန် ရည်ရွယ်သည့် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် နည်းကိရိယာများဟူသော လိုလားသည့် ရလဒ်များထွက်ပေါ်လာအောင် လုပ်ဆောင်မည့် ရွေးကောက်ပွဲသစ်များကို တရားဝင်စေမည့် နည်းလမ်းများကို ရောမွှေပေါင်းစပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ Frontier (၂၀၂၂ ခုနှစ်) က ရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ‘မည်သည့်ရလဒ် ထွက်လာစေကာမူ စစ်တပ်က စီစဉ်ထားသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ခိုင်မာစွာ အမြစ်တွယ်စေရေးကိုသာရည်ရွယ်ပြီး ပြည်တွင်းပြည်ပရှိ ဒီမိုကရက်တစ်အတိုက်အခံများကို အင်အားလျော့ပါးစေမည်ဖြစ်ကြောင်းကို ကမ္ဘာက သတိရနေရမည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းသည် တိုင်းပြည်ကို လက်ရှိအကျပ်အတည်း ပြေလည်အောင်ဖြေရှင်းမှုမှ အဝေးဆီသို့သာ ရောက်သွားစေလိမ့်မည်’ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

စစ်တပ်က စီစဉ်ထားသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ စစ်တပ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ခိုင်မာစွာ အမြစ်တွယ်စေရေးကိုသာ ရည်ရွယ်ကြောင်းကို ကမ္ဘာက သတိရနေရမည်။

အခန်း (၂)

နိုင်ငံတကာဥပဒေရှိ ရွေးကောက်ပွဲများအကြောင်း ဆွေးနွေးချက်များ

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပွင့်လင်းလောစေရန်နှင့် ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်တို့အကြား စဉ်ဆက် မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရန် ဖလုံလောက်ကြောင်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ စစ်အာဏာသိမ်းမှုက ပြသခဲ့သည်။

အပိုင်း (၁) နှင့် (၂) တို့တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း SAC သည် အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲများကို တရားမဝင် နည်းလမ်းများ၊ နိုင်ငံထက်စီးနင်းဆန်သော စီမံဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် တရားဝင်နိုင် စေရန် ကြိုးစားနေသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပွင့်လင်းလာ စေရန်နှင့် စစ်တပ်၏ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုနှင့် ပြစ်ဒဏ်ကင်းလွတ်နေခြင်းတို့ကြောင့် ပေါ်ပေါက် လာသော ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်တို့အကြား စဉ်ဆက်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိပက္ခများကိုဖြေရှင်းရန် မလုံလောက်ကြောင်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ စစ်အာဏာသိမ်းမှုက ပြသခဲ့သည်။ စစ်တပ်က ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ထိန်းသိမ်းရန် အခိုင်အမာပြောဆိုနေချိန်တွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ကြားကာလအဖွဲ့အစည်းများက နိုင်ငံရေးကဏ္ဍတွင် စစ်တပ် ပါဝင်အခြေချနိုင်ခြင်းမရှိသော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုပုံစံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်သစ်တစ်ရပ် ဖန်တီးရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု စတင်လုပ်ဆောင်နေကြသည်။ ဤ အပိုင်းတွင် ကာလတာရှည်အားနည်းချက်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာမူဘောင်၏ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေရှိ ရွေးကောက်ပွဲများ အကြောင်း ဆွေးနွေးမှုများကို လမ်းညွှန်ပေးခြင်းဖြင့် ဤလုပ်ငန်းကို ပံ့ပိုးကူညီပေးနိုင်ရန် ကြိုးပမ်း ထားပါသည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Ebeadi ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ နိုင်ငံရေးပွင့်လင်းလာချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်း ခြင်းဆိုင်ရာ ကြာမြင့်နေမှုအားနည်းချက်များသည် လူသိများသောကိစ္စဖြစ်ပြီး ကျယ်ပြန့်စွာလေ့လာ စိစစ်လျက်ရှိကြသည် (ဥပမာ - Bünte ၂၀၁၆ ခုနှစ်)။ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ စစ်တပ်၏ တည်မြဲနေသော အာဏာနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအပေါ် အရပ်ဘက်၏ထိန်းချုပ်နိုင်မှု မရှိခြင်း (ဥပမာ - Selthi ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ Croissant ၂၀၂၁ ခုနှစ်)၊ အုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် ဥပဒေရေးရာ ထိန်းချုပ် နိုင်စွမ်း မလုံလောက်ခြင်းနှင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ကင်းမဲ့နေခြင်း (ဥပမာ - Crouch နှင့် Lindsey ၂၀၁၄ ခုနှစ်)၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ထိရောက်သောဥပဒေရေးရာ ပြန်လည်ကုစား ပေးမှု ကင်းမဲ့ခြင်း၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်များအပေါ်တွင် လွန်ကဲသည့် ကန့်သတ်ချက်များရှိနေခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်ရာတွင် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုများ ကင်းမဲ့ခြင်း (ဥပမာ - Lidauer နှင့် Saphy ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။

အကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် ပျက်စီးမှုများပြားလာသော နိုင်ငံရေးရပ်ဝန်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ ICG အစီရင်ခံစာများ)။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများနှင့် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကလည်း အကြိမ်ကြိမ် ပြောဆိုခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည် (ဥပမာ - EU EOM၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ TCC၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ANFREL၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ PACE အစီရင်ခံစာ)။ ဤနေရာတွင် အကျဉ်းချုံး ပြန်လည်ဖော်ပြထားသော ပြဿနာကိစ္စရပ်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခိုင်အမာတည်ရှိနေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအသစ် မူကြမ်းဆွဲသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ၎င်းတို့အားဖြေရှင်းရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား သင့်သည်။

၂.၁။ ဥပဒေမူဘောင်

၂.၁.၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များ

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များသည် ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပနိုင်စေမည့် ဥပဒေမူဘောင်များ အခြေခိုင်စေရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အကိုးအကားများကို ပံ့ပိုးပေး သည်။ ဤကိစ္စများအတွက် အဓိကအကိုးအကားစာတမ်းများမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (UDHR) နှင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးရာ အခွင့်အရေး နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR) တို့ ဖြစ်သည်။

UDHR အပိုဒ် (၂၁)

- (၁) လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏အုပ်ချုပ်ရေး၌ ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်လိုက် သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ (...)
- (၂) ပြည်သူပြည်သားတို့၏ဆန္ဒသည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ အခြေခံဖြစ်ရမည်။ အဆိုပါဆန္ဒကို အချိန်ကာလပိုင်းခြားလျက် စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် ထင်ရှားစေရမည်။ ရွေး ကောက်ပွဲများတွင်လည်း လူတိုင်းအညီအမျှ ဆန္ဒမဲပေးနိုင်ခွင့်ရှိရမည့်အပြင် ထိုရွေးကောက်ပွဲ များကို လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အလားတူ လွတ်လပ်သော မဲပေးစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကျင်းပရမည်။

ICCPR အပိုဒ် (၂၅)

- နိုင်ငံသားတိုင်းတွင် ကျိုးကြောင်းမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များမရှိဘဲ အခွင့်အရေးနှင့် အခွင့်အလမ်းများရှိသည်။ (...)
- (က) ကိုယ်တိုင်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်လိုက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှ တစ်ဆင့် ဖြစ်စေ အများပြည်သူဆိုင်ရာကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပါဝင်နိုင်ရန်၊
  - (ခ) ရွေးချယ်တင်မြှောက်သူ၏ သဘောဆန္ဒအား လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြသနိုင်မှုကို အာမခံ ကာ လူတိုင်းပါဝင်ပြီး တရားမျှတသော၊ လျှို့ဝှက်ဆန္ဒမဲဖြင့် ကျင်းပသော၊ အချိန်ကာလ ပိုင်းခြားလျက် စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဆန္ဒမဲပေးရန်နှင့် ရွေးချယ်ခံရန်။

နိုင်ငံတကာ တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့်အညီ
ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရန်အတွက်
ပြည့်စုံကောင်းမွန်သော ဥပဒေမူဘောင်
တစ်ရပ်သည် မရှိမဖြစ်အရေးပါသည်။

အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် သဘောတူစာချုပ်ရှိ အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ICCPR ၏ အပိုဒ် (၂၅) တွင် ရေးသားထားသည့်အတိုင်း နိုင်ငံတကာ တာဝန် ဝတ္တရားများနှင့်အညီ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပရန်အတွက် ပြည့်စုံကောင်းမွန်သော ဥပဒေမူဘောင် တစ်ရပ်သည် မရှိမဖြစ်အရေးပါသည်။^{၁၇} ပုံမှန်အားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်တစ်ရပ် တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့်လည်းကောင်း ဆက်နွှယ်နေသည့် မူလဥပဒေပြဋ္ဌာန်း ချက်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များက ထုတ်ပြန်ထားသော ဆင့်ပွားဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင် သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ် အများအပြားတွင် အတည်ပြုလက်မှတ် ရေးထိုးထားပြီး ဖြစ်သော်လည်း ICCPR ၌ အတည်ပြုလက်မှတ် မရေးထိုးရသေးသော နိုင်ငံများ အနက်မှ တစ်နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သတိပြုသင့်သည် (OHCHR၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။ ICCPR သည် နေရာတိုင်းနီးပါးတွင် အသုံးပြုနိုင်သော နိုင်ငံတကာဥပဒေဖြစ်ပြီး ၎င်းနှင့် တရားဝင်ပတ်သက်ဆက်နွှယ် ခြင်းမရှိသေးသော နိုင်ငံများတွင်ပင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မူဘောင်များအတွက် အခြေခံသတ်မှတ် ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် မှတ်ယူနိုင်သည်။

အပိုဒ် (၂၅)အတွက် အထွေထွေမှတ်ချက်တွင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင် ဆန်းစစ်လေ့လာရေးစံနှုန်းများကို ချမှတ်ပေးထားသည်။ အထူးသဖြင့် ‘အပိုဒ် (၂၅)က ကာကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုနှင့် သက်ဆိုင်သော အခြေအနေတိုင်းသည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်၊ မျှတသောစံနှုန်းကို အခြေခံသင့် သကဲ့သို့ ဥပဒေဖြင့်ချမှတ်ထားသော၊ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်၊ မျှတသော အခြေအနေများမှလွဲ၍ ဆိုင်းငံ့ခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ထုတ်ခြင်းမပြုရပါ’ (စာပိုဒ် ၄) ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ဥပဒေအခြေခံမှုနှင့်အညီလုပ်ငန်းစဉ် ရှုထောင့်အားလုံးအတွက် အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို လုံလောက်စွာပံ့ပိုးပေးသင့်ပြီး မမျှတသော အကောင်အထည်ဖော်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေမည့် အခွင့်အလမ်းများကို ကန့်သတ်ပေးထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် ရှုထောင့်များ၏ ရှုပ်ထွေးဝေဝါးမှုကြောင့် ထိုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကောင် အထည်ဖော်ရာတွင် မမျှတမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံ အခင်းအကျင်းမှာ အတော်အားနည်း နေကြောင်း ဆန်းစစ်လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရသည် (Lidauer and Saphy၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်)။

၂.၁.၂။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေမူဘောင်တစ်ရပ်၏ မရှိမဖြစ်အစိတ်အပိုင်းများ

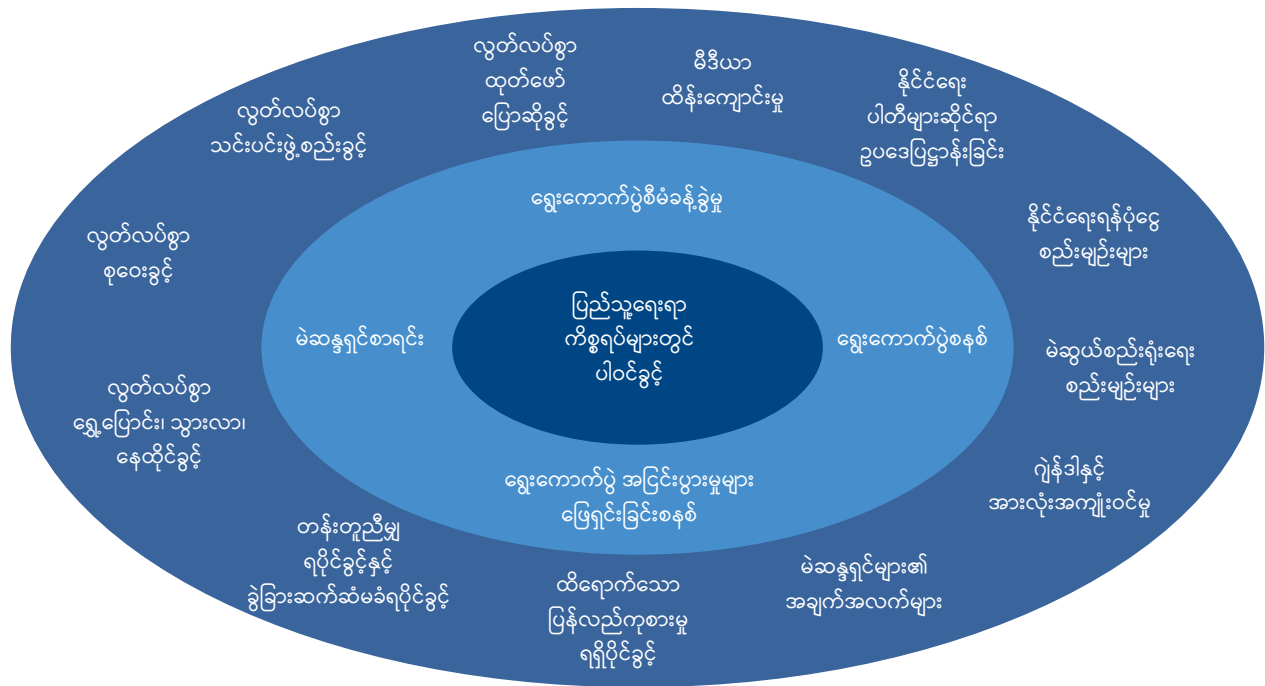
ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများကိုကျင်းပရာတွင် လိုအပ်လေ့ရှိသော ဥပဒေဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်စံနှုန်းအစုံသည် အတော်အတန်ကျယ်ပြန့်သလို တစ်ကမ္ဘာလုံးက တစ်သတ်မှတ် တည်း လက်ခံကျင့်သုံးသည့်စံနှုန်းဟူ၍မရှိပေ (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ International IDEA ၂၀၀၂ ခုနှစ်)။ နားလည်ရ လွယ်ကူနိုင်စေရန်အတွက် ဗဟိုတူစက်ဝိုင်းသုံးဝိုင်းကို ပုံ (၂.၁) တွင် ပြသထားသည်။ ဗဟိုချက်စက်ဝိုင်းတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ဖွင့်ဆိုထားသော သတ်မှတ်ချက်စံနှုန်းများ ပါဝင်သည်။ ဒုတိယမြောက်စက်ဝိုင်းတွင် ၎င်းတို့ကိုအကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လိုအပ်မည့် အခြေခံအဆောက် အအုံများအကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသော သတ်မှတ်ချက်စံနှုန်းများပါဝင်ပြီး တတိယမြောက်စက်ဝိုင်း

^{၁၇} ICCPR အပိုဒ် (၂.၂) တွင် ‘နိုင်ငံတိုင်းသည် သဘောတူစာချုပ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ဥပဒေများနှင့် အခြားစီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်’ ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

သည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပနိုင်ရန် အထောက်အကူပြု ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု အတွက် လိုအပ်သော သတ်မှတ်ချက်စံနှုန်းများကို ကိုယ်စားပြုထားသည်။

ပုံ (၂.၁) - ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရာတွင် လိုအပ်သော ဥပဒေရေးရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ

ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ မူဘောင်တစ်ရပ်၏ ဗဟိုချက်သည် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်များ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ဖြစ်သည်။ ICCPR တွင် အခြေခံမူရစ်ချက်ကို စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားပြီး ၎င်းတို့မှာ အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက် ကျင်းပသည့် စစ်မှန်သောရွေးကောက်ပွဲများ၊ အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်း ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် မဲတန်ဖိုးများ တန်းတူညီမျှမှု၊ လျှို့ဝှက်မဲ၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် မဲဆန္ဒရှင်၏ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုအား လေးစားခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ‘အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက်’ ဆိုသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲများသည် သတ်မှတ်ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် ပုံမှန်ကျင်းပရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ‘စစ်မှန်မှု’ဆိုသည်မှာ မဲဆန္ဒရှင်များတွင် များပြားသော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်များအကြားမှ စစ်မှန်သော ရွေးချယ်မှုတစ်ခု ရှိသင့်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ‘တန်းတူညီမျှမှု’ဆိုသည်မှာ ‘လူတစ်ဦးလျှင် မဲတစ်မဲ’ဟူသော အခြေခံမူကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ‘လျှို့ဝှက်မှု’ဆိုသည်မှာ မဲဆန္ဒရှင်အား ၎င်း၏ရွေးချယ်မှုများကို ဖော်ထုတ်ပြသရန် ဖိအားပေးခြင်း သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ်ခိုင်းစေခြင်းများ ပြုလုပ်ခွင့်မရှိခြင်းနှင့် မည်သည့်မဲသည် မည်သူကပေးလိုက်သည့်မဲဖြစ်သည်ဟု မသိရှိနိုင်ခြင်းတို့ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်’၊ ‘ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်’ နှင့် ‘သဘောဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခြင်း’ ဆိုသည်မှာ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ကြားဝင်နှောင့်ယှက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖိအားပေးခြင်းများမရှိဘဲ လွတ်လပ်စွာမဲပေးနိုင်သင့်ပြီး ၎င်းတို့၏ ရွေးချယ်မှုကိုလေးစားသင့်ကာ အထူးသဖြင့် ဆန္ဒမဲများကို

တိကျမှန်ကန်စွာ တွက်ချက်၍ ဇယားဖြင့်ပြသရန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို အကောင်အထည် ဖော်ရန် ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးရာတွင် ၎င်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စေရန် ထိန်းကျောင်းပေးနိုင်သော စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မူဘောင်တစ်ရပ်လိုအပ်သည်။ ဤအချက်ကို ထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် အမှန်တကယ်ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်သော ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပခြင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းဒီဇိုင်းပုံစံအား မည်သို့ဖွဲ့စည်းမည်နည်းဟူသော မေးခွန်းများ ပေါ် ပေါက်လာသည်။ တဖန် ဤအဖွဲ့အစည်းဒီဇိုင်းပုံစံအတွက် မေးခွန်းများသည် ဖက်ဒရယ်အခင်း အကျင်းတွင်၊ အထူးသဖြင့် ဗဟိုထိန်းချုပ်မှု ကြီးမားစွာလျော့ချထားသော အခင်းအကျင်းတွင် မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်းဟူသော မေးခွန်းများထပ်မံဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ဤအခြေခံအဆောက် အအုံတွင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆန္ဒမဲများကို ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်နေရာများအဖြစ် သတ်မှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရာ တွင် ထိန်းကျောင်းနိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းပြုစု ခြင်းအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းစနစ်တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုမဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲဆန္ဒရှင် စာရင်းပြုစုခြင်းစနစ်မရှိလျှင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်သည် သီအိုရီသက်သက်အနေဖြင့်သာ ရှိနေနိုင်ပါ သည်။ နောက်ဆုံးအနေနှင့် ဥပဒေမူဘောင်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး (EDR) စနစ်တစ်ခုပါရှိရမည်။ EDR စနစ်ဆိုသည်မှာ အထက်ပါအခွင့်အရေးများကို အာမခံထားသော၊ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထိန်းချုပ်ပြင်ဆင်နိုင်သော၊ စည်းကမ်းဖောက် ဖျက်မှုများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာပြစ်မှုများကို အရေးယူနိုင်သော ယန္တရားတစ်ခုဖြစ်သည်။

အခြားတွဲလျက် အခွင့်အရေးများဖြစ်သည့် တန်းတူညီမျှရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံ မခံရပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်တို့ကို ကာကွယ်ပေးထားသည့် အထောက်အကူပြု ပတ်ဝန်းကျင်မရှိလျှင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ ကျင့်သုံးရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပါ။

ထို့ပြင် အခြားတွဲလျက် အခွင့်အရေးများဖြစ်သည့် တန်းတူညီမျှရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံ မခံရပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ စုဝေးခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်း ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်တို့ကို ကာကွယ်ပေးထားသည့် အထောက်အကူပြု ပတ်ဝန်းကျင်မရှိလျှင် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ ကျင့်သုံးရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထပ်ဆောင်း အကိုးအကား များအတွက် OHCHR (၂၀၂၁ ခုနှစ်) ကို ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ အထောက်အကူပြု ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်စေရန် လိုအပ်သည့် ဥပဒေဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများမှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ ပါတီနှင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးရန်ပုံငွေ၊ မီဒီယာလက်လှမ်းမီမှု၊ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အချက်အလက်များ၊ ဂျန်ဒါ၊ အားလုံးအကျိုးဝင်မှုတို့နှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်နိုင်သည်။ ၎င်း တို့မှာ မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင်မဆို တရားမျှတမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတို့ကို အာမခံပေး နိုင်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အရာများဖြစ်သည်။

၂.၁.၃။ ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင်တွေ့ရသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် လက်တွေ့ ဆောင်ရွက်မှု

ဖက်ဒရယ်ဝါဒဆိုသည်မှာ ကွဲပြားစုံလင်လှသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုး စီးပွားများကို အစိုးရဘုံမူဘောင်တစ်ခုအတွင်း ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းသည့် လမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ဟိုးယခင်ကတည်းကပင် သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တို့အကြား အာဏာကိုခွဲဝေထားကာ ထိုအစိုးရဆင့်နှစ်ဆင့်က တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းစီ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ကြသည်။ ဗဟို-ပြည်နယ်တို့၏ အာဏာခွဲဝေမှုနှင့် ထိုအာဏာ

ခွဲဝေမှုအား ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားပုံတို့သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာအားလုံးပေါ်တွင် အနည်းနှင့်အများ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်ပုံစံမှစ၍ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်မှုများအထိပါ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည်။ ထိုအာဏာခွဲဝေမှုအား ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားမှုသည် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြည်နယ်များက သဘောတူညီထားသော ဖက်ဒရယ်မူဘောင်အပေါ်တွင်လည်းကောင်း၊ ဗဟိုနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ခွဲဝေမှုတို့အပေါ်တွင်လည်းကောင်း အဓိက မူတည်သည်။

တစ်မူထူးခြားသည့် ဖက်ဒရယ်ဝါဒပုံစံဟု မရှိသော်လည်း ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များအတွင်း၌ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားများ၊ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့၏ အကျိုးစီးပွားများစသည့် အကျိုးစီးပွားများကို ကိုယ်စားပြုလေ့ရှိကြသည်။ သာမန်အားဖြင့် အောက်လွှတ်တော်သည် လူဦးရေကို ကိုယ်စားပြုပြီး အထက်လွှတ်တော်သည် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကိုယ်စားပြုသည်။ အမှီအခိုကင်းသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းက (ဥပမာ တရားရုံးက) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုသည်။

ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် ဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးစလုံးတွင်ဖြစ်စေ အောက်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဆိုင်ရာ (ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်များစွာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော) မဲဆန္ဒနယ်မြေများ သတ်မှတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အခြေခံမူများနှင့် လူနည်းစုနှင့် ဂျန်ဒါကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာစနစ်များ ဖော်ပြထားသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက ဗဟိုအစိုးရ၏ မူဝါဒချမှတ်ခြင်းများအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိခြင်းကို ညွှန်းဆိုခြင်းဖြစ်ပြီး ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် ကိုယ်စားပြုသည့် အထက်လွှတ်တော်ပါရှိသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှတစ်ဆင့် ထိုဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ အတွေ့အကြုံအရ ပြောရလျှင် အထက်လွှတ်တော်များကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များမှ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များသို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းပေးထားသော ကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ အစိုးရများမှခန့်အပ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် အထက်လွှတ်တော်များကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ အထက်လွှတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်များကို ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက မည်သို့မည်ပုံ လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်း၍ ရွေးချယ်ခန့်အပ်မည်/ ရွေးကောက်တင်မြှောက်မည်ဆိုသည်အား ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ထိုအချက်အား ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များက ဆုံးဖြတ်ရန်ချန်လှပ်ထားနိုင်သည်။ ထိုအချက်ကို မည်သည့်အဆင့်တွင် ဆုံးဖြတ်သင့်ကြောင်း ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ချမှတ်ပေးသင့်သည်။ အချို့ဖက်ဒရယ်စနစ်များရှိ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိနိုင်သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအကြားရှိ ဆက်ဆံရေးများသည် သဘောတူညီထားသော ဖက်ဒရယ်မူများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကသာ အဆင့်မြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအနေနှင့် ထိုဖက်ဒရယ်ကတိကဝတ်အား လေးစားလိုက်နာမှုရှိစေရန် အမှီအခိုကင်းသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် ထိုအဖွဲ့

အစည်းသည် နိုင်ငံတော် တရားလွှတ်တော်ချုပ် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံး ဖြစ်လေ့ရှိသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်များဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်
လေ့လာမှုအရ ရွေးကောက်ပွဲများ
ဆိုသည်မှာ အများအားဖြင့် ဗဟိုအစိုးရနှင့်
ဖက်ဒရယ် ယူနစ်တို့၏ ထပ်တူပြု
အာဏာများရှိသည့် နယ်ပယ်တစ်ခု
ဖြစ်လေ့ရှိပြီး အောက်လွှတ်တော်
ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပြည်လုံးကျွတ်
ဆန္ဒခံယူပွဲများကို နိုင်ငံတော်အဆင့်
ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များက ထိန်းကျောင်းပြီး
အချို့အခြေအနေများတွင် ဖက်ဒရယ်
ယူနစ်များ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်
ရွေးကောက်ပွဲများကိုပါ ထိန်းကျောင်းသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်များဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုအရ ရွေးကောက်ပွဲများဆိုသည်မှာ အများအားဖြင့် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တို့၏ ထပ်တူပြုအာဏာများရှိသည့် နယ်ပယ်တစ်ခု ဖြစ်လေ့ရှိပြီး အောက်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များက ထိန်းကျောင်းပြီး အချို့အခြေအနေများတွင် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကိုပါ ထိန်းကျောင်းကာ ဒေသန္တရအဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲအားလုံးအတွက် အကျုံးဝင်သောအနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းများကို ပြဋ္ဌာန်းထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များနှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များရှိ ရွေးကောက်ပွဲများကို ထိန်းကျောင်းပေးနိုင်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင် ၎င်းအကြောင်းအရာများအား ချဉ်းကပ်မှုပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိကြသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များက အောက်လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၏ ရွေးကောက်ပွဲများကိုထိန်းကျောင်းပေးပြီး ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများကိုပြည်နယ်များ၏ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များက ထိန်းကျောင်းပေးထားသည်။ နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်ဥပဒေက သမ္မတ၊ ဒုသမ္မတ၊ အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်ရှိ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ပြည်နယ် ဒုတိယအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်တို့၏ ရွေးကောက်ပွဲများကိုထိန်းကျောင်းပေးကာ ပြည်နယ်ဥပဒေက ဒေသန္တရအစိုးရရွေးကောက်ပွဲများကို ထိန်းကျောင်းပေးသည်။

၎င်းအခြင်းအရာများအပေါ် သေချာရှင်းလင်းစွာနားလည်ရန် အရေးကြီးသည်။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်ဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲများကို ထိန်းကျောင်းပေးသော ဥပဒေများသည် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပါရှိသော်လည်း ဖက်ဒရယ်ဥပဒေသည် အောက်လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲများကိုသာ ထိန်းကျောင်းပေးပြီး ပြည်နယ်ဥပဒေက ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများကို စိုးမိုးထိန်းချုပ်ထားသည်။ ထိုအချက်သည် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် အသုံးချစံသတ်မှတ်ချက်များတွင် မရောရာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေသည်။

ဗဟိုအဆင့်နှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အဆင့်နှစ်ခုစလုံးသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်တိုင်းတွင် တစ်နည်းမဟုတ်တစ်နည်း ပါဝင်နိုင်သည့်အတွက် ထိုစီစဉ်မှုများသည် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရှုပ်ထွေးစေနိုင်သည်။ ထိုအချက်သည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဆိုင်ရာ အငြင်းပွားခြင်း၊ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက ဖက်ဒရယ်စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာကျင့်သုံးမှုမရှိခြင်း၊ ဗဟိုက ဖက်ဒရယ်ယူနစ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုမလေးစားခြင်း အစရှိသည့် ပြဿနာများဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်မျိုးစုံကို ဆန်းစစ်လေ့လာချက်အရ လက်တွေ့တွင် ဖက်ဒရယ်အဆင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်း နည်းလမ်းပုံစံများ၊ မဲဆန္ဒနယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး စည်းမျဉ်းများ၊ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုရှိစေရန် ချမှတ်ထားသောအစီအမံများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တရားစွဲဆိုအရေးယူခြင်းစနစ်များကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်း

ထားပြီး ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစနစ်၊ ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲ များအတွက် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ် မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တရားစွဲဆို အရေးယူခြင်းစနစ်များကို ထိန်းကျောင်းထားသည်။

အကြံပြုချက်များ - ဥပဒေမူဘောင်

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ တရားရေးယန္တရားများ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ရေးတို့ကို ခိုင်မာအားကောင်းစေရန်အလို့ငှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများမှဆင်းသက် လာသော အားနည်းချက်များကို ဖြေရှင်းရာ၌ အခြားအချက်များအပါအဝင် လွှတ်တော်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း စစ်တပ်ပါဝင်မှုကိုမေးခွန်းထုတ်ရုံမျှသာမကဘဲ ကျော်လွန်ဖြေရှင်းသင့်သည်။

အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်မူဘောင်တစ်ရပ်၏ အခင်းအကျင်းတွင် ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ် တစ်လွှား၌ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်နှင့် ကာကွယ် ရာတို့တွင်တန်းတူညီမျှမှုရှိခြင်း၊ တစ်သမတ်တည်းဖြစ်ခြင်းတို့မှာမရှိမဖြစ်အရေးပါသကဲ့သို့ပင် ဥပဒေမူဘောင်သည်လည်း ရှင်းလင်း၊ တည်ငြိမ်ကာ တွက်ဆ၍ရနိုင်ရပါမည်။ မည်သည့် အဆင့်၌ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းအသီးသီးကို ထည့်သွင်းထား သင့်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသင့်ပြီး ထိုကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြီးပြည့် စုံစွာ ဖော်ပြထားသင့်သည်။

၂.၂။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ဆန္ဒမဲများအဖြစ်မှ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ၊ ထိန်းကျောင်းပေးသည့်စနစ်ဖြစ်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာယန္တရား၏ လက်တွေ့ အခြေခံအသေးစိတ်များ ပါဝင်သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Reynolds၊ Reilly and Ellis နှင့် နှိုင်းယှဉ် ကြည့်ပါ။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်)။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခြေခံအစိတ်အပိုင်းများမှာ ရွေးကောက်ပွဲပုံသေနည်း (ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို တွက်ချက်ခြင်းဝေသည့်နည်းလမ်း)၊ မဲလက်မှတ်ဖွဲ့စည်းပုံ (တစ်ဦးတည်း ရွေးချယ်မှု၊ ပါတီ/ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းများနှင့် ဦးစားပေးများ) နှင့် မဲဆန္ဒနယ်အတွက် သတ်မှတ်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ (မဲဆန္ဒနယ်တစ်နယ်တွင် ရွေးကောက်တင် မြှောက်မည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာအရေအတွက်) များဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကိုလည်း ဥပဒေမူဘောင်တွင် ထည့်သွင်းထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို အမျိုးအစားခွဲခြားရာတွင် ဘုံသဘောတူခွဲခြားမှု များ မရှိသော်လည်း၎င်းတို့ကို ပုံမှန်အားဖြင့် အများစုဖော်ဆောင်စနစ်၊ အချိုးကျစနစ်နှင့် ရောစပ် စနစ်ဟူ၍ အုပ်စုကြီးသုံးစု ခွဲခြားထားသည်။ ထိုအုပ်စုများအတွင်းမှာပင် ဒီမိုကရေစီအခြေခံမူ၏ ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင်လည်း ညီတူညီမျှ လက်ခံနိုင်သော်လည်း မတူညီသောရလဒ်များထွက်ပေါ် စေနိုင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များစွာရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကိုက်ညီသော အမျိုးအစားများကို အောက်တွင် ဆွေးနွေးထားသည်။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ဆန္ဒမဲများအဖြစ်မှ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ၊ ထိန်းကျောင်း ပေးသည့်စနစ်ဖြစ်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ယန္တရား၏ လက်တွေ့အခြေခံ အသေးစိတ်များ ပါဝင်သည်။

အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဒီဇိုင်း ပုံစံ၏ အစိတ်အပိုင်းများစွာမှ တစ်ခုဖြစ်ပြီး စစ်တပ်/SAC ၏ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်သည့် မဟာဗျူဟာများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ ထိုနောက်ခံအကြောင်းအခြင်းရာတို့ကို အခြေပြု၍ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို အတွင်းကျကျ ပြန်လည်သုံးသပ်သင့်သည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရွေးချယ်မှုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းအတွက် ချင့်ချိန်စဉ်းစား ရမည့် တစ်ခုတည်းသော လိုအပ်ချက်မဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခင်ကတည်းကပင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့်ပတ်သက်သည့် ဆွေးနွေးမှုများရှိနှင့်ခဲ့ပြီးသားဖြစ်သည်။

၂.၂.၁။ ကာလတာရှည်တည်ရှိနေသော အရေးကြီးကိစ္စရပ်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပြောင်းလဲရန် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်မှာ ယခုအချိန်သည် ပထမဆုံးအကြိမ် မဟုတ်ပါ။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများပြီးနောက် နိုင်ငံရေးပါတီငယ် အချို့က ဤအရေးကြီးကိစ္စရပ်ကို UEC၊ သမ္မတရုံးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးများဆီသို့ တင်ပြခဲ့ကြသော်လည်း အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ချက်မရရှိခဲ့ပေ (နိုင်ယုဉ်ချက်၊ Lidauer နှင့် Saphy၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ် - ၂၁၇ စ၊ သာလွန်ဇောင်းထက်၊ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ။) ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ကျင့်သုံးလက်စ အများစုဖော်ဆောင်စနစ် FPTP စနစ်မှ PR စနစ်သို့ပြောင်းလဲရန် အဆိုပြုချက်တစ်စောင်ကို လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်းခဲ့ကြသည်။ USDP နှင့် ပါတီငယ်များက ထိုအဆိုပြုချက်ကို ထောက်ခံခဲ့ သော်လည်း NLD ပါတီက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးသို့ ကန့်ကွက်လွှာတင်သွင်းခဲ့ကာ များမကြာမီတွင် ထိုအဆိုပြုချက်အား ပယ်ချခဲ့သည်။ ထိုအချိန် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက FPTP သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီသည့် တစ်ခုတည်းသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာ၍ ထိုအငြင်းပွားမှုကို အဆုံးသတ်ခဲ့သည် (Myanmar Now၊ ၂၀၂၁ ခ) ။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြောင်းလဲမှုအကြောင်းကို ပညာရှင်များနှင့် မူဝါဒ ဆန်းစစ်လေ့လာသူများကလည်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ Lidauer နှင့် Saphy (၂၀၁၄ ခုနှစ်။ ၂၀၇၊ ၂၁၇ စ) တို့က ၂၀၁၂ ခုနှစ် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲများပြီးနောက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြောင်းလဲမှုအလားအလာနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် တို့ကို ဖော်ပြခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒနယ်မြေများ၊ လူဦးရေ ဒေတာ အချက်အလက်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်တို့ကိုအခြေခံကာ Selway (၂၀၁၅ ခုနှစ်) က ၁၉၄၈-၆၂ ခုနှစ်ကာလအတွင်းမှ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ပြသခဲ့ပြီး Marston (၂၀၁၄ ခုနှစ်)က ရောစပ်-အချိုးကျ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို အဆိုပြုခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် အနိုင်အရှုံးကို ကြီးမားစေနိုင်ခြေရှိသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ FPTP စနစ်သည် နိုင်ငံရေးဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး တစ်ခုဖြစ်ပြီး ထိုအချက်ကပင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် နိုင်ငံကိုတံခါးဖွင့်လိုက်သော စစ်တပ် ထိပ်ပိုင်းလွှာများလက်ကိုင်စွဲခဲ့သည့် ထိခိုက်လွယ်သော နိုင်ငံရေးတွက်ချက်မှုကို ထိခိုက်ပျက်စီး နိုင်ခြေရှိသည်ဟု Lemargie နှင့် အခြားပညာရှင်များ (၂၀၁၄ ခုနှစ်) က ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီအချိန်တွင် သတိပေးခဲ့သည်။ FPTP စနစ်အရ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုပါတီများအတွက် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်နိုင်မှု မရှိခြင်းကို ထိုပညာရှင်များက ထောက်ပြခဲ့ကြပြီး ထိုအချက်မှာလည်း အခြား ပညာရှင်ဆိုင်ရာသုံးသပ်ချက်များတွင် အဓိကအလေးပေးဖော်ပြသော အချက်တစ်ချက်ပင်ဖြစ် သည်။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လျှော့တွက်ခဲ့ကြပြီး NLD ပါတီနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကာ ၎င်းတို့အား အားပေးထောက်ခံမှုများကို ပို၍တွက်ဆခဲ့ကြသည့်အတွက် စစ်တပ်နှင့် ၎င်း၏ မဟာမိတ်များသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ကောင်းစွာနားမလည်ခြင်းမရှိဟု Dukalkis နှင့် Raymond (၂၀၁၈ ခုနှစ်)တို့က ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲနောက်ပိုင်းတွင် ထောက်ပြခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ‘အာဏာရှင်၏ သင်ခန်းစာယူရန် ပျက်ကွက်ခဲ့မှု’သည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်စဉ် အတွက် ကြီးမားသောအန္တရာယ်ဖြစ်စေခဲ့ကာ စစ်အာဏာသိမ်းမှု ပြီးနောက်တွင်မှ စစ်တပ်သည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာဆီသို့ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီတွင် Tan နှင့် Preece (၂၀၂၀ ခုနှစ်) တို့က တိုင်းရင်းသားပါတီ ရွေးကောက်ခံ နိုင်စွမ်းအတွက် စံသတ်မှတ်ချက်ဖြင့် ပါတီစနစ်အခြေခံမူပရစ်ဇမ်မှတစ်ဆင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့သည်။ Oswald နှင့် Courtin (၂၀၂၀ ခုနှစ်) တို့က မြန်မာ့ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်းတွင် တွေ့ရသည့် အချိုးမညီမျှမှုကြီးမားသည့် ပြဿနာကို ဆွေးနွေးခဲ့ သည်။ ဤအချိုးမညီမျှမှုသည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအချို့နှင့် ကျေးလက်ဒေသများကို ပို၍ ကိုယ်စားပြုနေသည့်အပြင် ယခုအချိန်ထိ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်သူများက ထိုအချက်အား အမြတ် ထုတ်ခြင်းမရှိဘဲ စနစ်ပြောင်းလဲမှုများသည် လက်ခံနိုင်မှုအခက်အခဲများနှင့် ကြုံရနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြ ထားသည်။

Nu Tsen Mun (၂၀၂၀ ခုနှစ်) က ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များပေါ် အခြေခံကာ FPTP နှင့် PR ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို နှိုင်းယှဉ်ခဲ့ရာ PR စနစ်သည် နိုင်ငံရေးကွဲပြားစုံလင်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးသည်ဟု တွေ့ရှိခဲ့သည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ထိုစာရေးသူ (၂၀၂၂ ခုနှစ်) ကပင် ယခုအချိန်သည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြောင်းလဲခဲ့ပါက အာဏာရှင် အလိုကျ ဖြစ်သွားစေနိုင်သည့်အတွက် ထိုစနစ်ကိုပြောင်းလဲရန် အချိန်မဟုတ်သေးကြောင်း ရှင်းပြ ခဲ့သည်။

၂.၂.၂။ အများစုဖော်ဆောင်စနစ်

အများစုဖော်ဆောင်စနစ်၏ အခြေခံမူမှာ ဆန္ဒမဲပေးဆုံးဖြတ်ရာတွင် မဲအများစုရသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းကို အနိုင်ရသူအဖြစ် ကြေညာ ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤစနစ်သည် တစ်ကြိမ်တည်းစနစ် (မဲအများဆုံးရသူ အနိုင်ရစနစ် - FPTP)ဖြင့် ကျင်းပပါက မဲအများစု သို့မဟုတ် နှိုင်းယှဉ်မဲအများစု ရရှိရန်သာလိုအပ်သည်။ သို့မဟုတ် (မဲ နှစ်ကျော့ပြန်ပေးသောစနစ် - TRS တွင်)ဖြင့်ကျင်းပပါက ဆန္ဒမဲများ၏ ပကတိမဲအများစုကိုသာ လိုအပ်သည်။

FPTP နှင့် TRS ကဲ့သို့သော အများစုဖော်ဆောင်စနစ်သည် နားလည်ရလွယ်ကူပြီး လူ အများစုရွေးချယ်သည့် အုပ်ချုပ်မှုဆီသို့ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဦးတည်စေသည့်အပြင် မဲဆန္ဒရှင်များ အတွက် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ရွေးချယ်စရာများကို တင်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် ထိုစနစ်သည် အားကောင်းသော အတိုက်အခံပါတီများဖြစ်ပေါ်လာစေပြီး မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ၎င်းတို့၏ လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအကြား ပိုမိုခိုင်မာသော ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရင်းနှီးမှုကို ဖန်တီးပေးသည်။ လူနည်းစု ဖြစ်သော်လည်း မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုအတွင်းတွင် ပထဝီဝင်အနေအထားအရ လူဦးရေသိပ်သည်း၍ လူများစုပုံစံ ဖြစ်ပေါ်လာပါက အဆိုပါလူနည်းစုသည် FPTP စနစ်အရအသာစီးရနိုင်သော်လည်း

အချိုးကျစနစ်အောက်တွင်မူ ၎င်းတို့၏ အရေအတွက်နည်းပါးမှုကြောင့် ကိုယ်စားပြုမှု ရရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ဤအချက်သည် အတိတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားပါတီငယ်အချို့ကို အကျိုး ဖြစ်စေခဲ့သည်။ (Tan and Preece (၂၀၂၀ ခုနှစ်) နှင့် Nu Tsen Mun (၂၀၂၀ ခုနှစ်) တို့တွင် ဖော်ပြ ခဲ့သော ဥပမာကို ကြည့်ပါ။)

အများစုဖော်ဆောင်စနစ်များ၊ အထူးသဖြင့် FPTP စနစ်သည် အချိုးအစားမညီမျှမှု ရလဒ် အများအပြားဖြစ်စေကာ ပါတီငယ်များကို ကိုယ်စားပြုမှုမှ ချန်လှပ်ထားသည့်အပြင် လွှတ်တော် အားလည်း နိုင်ငံအတွင်းရှိ ထင်မြင်ချက်အမျိုးမျိုးအတွက် မျှတသော ဖော်ညွှန်းချက်ဖြစ်ခြင်းမှ တားဆီးထားသည်ဟူ၍ ဝေဖန်ခံရလေ့ရှိသည်။ ဤစနစ်သည် အခင်းအကျင်းအချို့တွင် အမျိုးသမီး များအတွက်လည်း မျက်နှာသာမပေးသော စနစ်တစ်ခုအဖြစ် နာမည်ကြီးပြီး ဆန္ဒမဲလေ့ရှိမှုအများ အပြားကို ဖြစ်စေသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သောစနစ်၏ အားသာချက်နှင့် အားနည်းချက်အချို့ကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြီးခဲ့သောရွေးကောက်ပွဲများတွင် တွေ့ရသော်လည်း များစွာသော ပညာရှင်များက မြန်မာနိုင်ငံ၏ FPTP စနစ်သည် မျှော်မှန်းထားသကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားပါတီငယ်များအပေါ် အချိုး အစားမမျှတစွာ သက်ရောက်ခြင်းမရှိဟူ၍ ရေးသားထားသည် (Tan and Preece၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ်)။

၂.၂.၃။ အချိုးကျစနစ်

ပုံမှန်အားဖြင့် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်များသည် ရရှိလာသောဆန္ဒမဲများကို ကိုယ်စား လှယ်နေရာများအဖြစ် နီးနီးကပ်ကပ် ပြောင်းလဲခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ PR စနစ်အကြောင်း ဆွေးနွေးမှု များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆက်လက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး PR စနစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် မျိုးစုံပါဝင်၍ ထိုစနစ်များ လည်ပတ်ရာတွင် အခြားအချက်များဖြစ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာခွဲဝေခြင်း ပုံသေ နည်း၊ ‘မဲဆန္ဒနယ်ရှိ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အရေအတွက်’၊ သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒနယ်အရွယ်အစားနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုရရန် ပြည့်မှီရမည့် အနည်းဆုံးသတ်မှတ်ချက် စသည့်အချက်များက ကြီးမားစွာ လွှမ်းမိုးနေကြောင်း မှတ်သားထားသင့်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းပြသော အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ် (List PR) ကို အုပ်စုငယ်နှစ်ခုအဖြစ် ပိုင်းခြားထားသည်။ ခွဲတမ်း (quota) ကို အခြေခံ၍ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ခွဲဝေပေးခြင်းနှင့် စားခြေ (divisor) ကို အခြေခံ၍ ကိုယ်စားလှယ် နေရာ ခွဲဝေပေးခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

ခွဲတမ်းနည်းလမ်းများကို ‘အများဆုံး ကြွင်းကျန်မဲပေါ်မူတည်၍ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ခွဲဝေပေးသော စနစ်’ (largest remainder method) ဟူ၍လည်း ခေါ်ကြသည်။ ခွဲတမ်းဟူသည်မှာ မဲဆန္ဒနယ်မြေတစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာတစ်နေရာရရှိရန် ပါတီတစ်ခုလိုအပ်သော မဲအရေ အတွက်ပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အခြေခံအကျဆုံးပုံစံ (Hare ခွဲတမ်း)တွင် ခိုင်လုံမဲစုစုပေါင်းအရေ အတွက်ကို မဲဆန္ဒနယ်ရှိ ကိုယ်စားလှယ်နေရာအရေအတွက်ဖြင့် စားကာ တွက်ချက်ခြင်းဖြစ်သည် ($Q = V / S$)။ အခြားဆင်တူသော ခွဲတမ်းနည်းလမ်းများမှာ မဲဆန္ဒနယ်မြေတွင် ကိုယ်စားလှယ် နေရာများအား ပထမဆုံးအကြိမ် ခွဲဝေသော Hare ခွဲတမ်းကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲထားသည့် ပုံသေ နည်း^{၁၈} ကို အသုံးပြုကြသည်။ ကျန်ရှိနေသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို စာရင်း၏ အများဆုံး ကြွင်းကျန်မဲပေါ်မူတည်၍ ခွဲဝေသည် သို့မဟုတ် ပထမခွဲဝေပေးခြင်းပြီးနောက် ကျန်ရစ်နေသော မဲအရေအတွက်အရ ခွဲဝေသည်။ PR စနစ်၏ အများဆုံးကြွင်းကျန်မဲပေါ်မူတည်၍ ကိုယ်စားလှယ်

^{၁၈} Hagenbach-Bischoff ခွဲတမ်းမှာ $Q = V / S + 1$ ဖြစ်ပြီး Imperiali ခွဲတမ်းမှာ $Q = V / S + 2$ ဖြစ်သည်။

နေရာ ခွဲဝေပေးသောစနစ် အထူးသဖြင့် Hare ခွဲတမ်းသည် ပါတီအသီးသီးကရရှိသည့် ဆန္ဒမဲပျံ့နှံ့မှု နှင့် အနီးဆုံးကိုက်ညီသည့်ရလဒ်ကို ဆောင်ကျဉ်းပေးလေ့ရှိသည်။ သို့သော် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ တစ်နေရာရရှိရန် အနည်းဆုံးရရှိရမည့် မဲအရေအတွက်သတ်မှတ်ချက် (threshold) ထည့်သွင်းပေးခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ မဲဆန္ဒနယ်မြေများတွင် ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် နည်းလျှင်သော်လည်းကောင်း ဤသက်ရောက်မှုကို လျှော့ချနိုင်သည်။

စားခြေနည်းလမ်းများကို ‘ပျမ်းမျှအမြင့်ဆုံး ရရှိသည့်အပေါ် မူတည်၍ ကိုယ်စားလှယ် နေရာ ခွဲဝေပေးသောစနစ်’ (highest average method) ဟူ၍လည်း ခေါ်ကြသည်။ ပါတီတစ်ခုချင်း ဆီမှရရှိလာသော ဆန္ဒမဲများကို စားလဒ်များရစေရန် အစဉ်လိုက်စားခြေများနှင့် စားကာ တွက်ချက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို စားလဒ်အမြင့်ဆုံးရရှိသည့် ပါတီများအား ခွဲဝေပေးခြင်းဖြစ်သည်။ နည်းလမ်းမျိုးစုံလည်း ရှိသည်။ တွေ့ရအများဆုံးနည်းလမ်းမှာ D'Hondt ပုံသေနည်းဖြစ်ပြီး စားခြေများမှာ ၁-၂-၃-၄-၅-၆-၇...^{၁၉} ဖြစ်သည်။ ပျမ်းမျှအမြင့်ဆုံး ရရှိသည့် အပေါ်မူတည်၍ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ခွဲဝေပေးသည့် PR စနစ် အထူးသဖြင့် D'Hondt ပုံသေနည်းသည် မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း ရှေ့ပြေးဖြစ်နေသော ပါတီအတွက် အနည်းငယ်ပို၍အကျိုးရှိသည်။ ဤအချက်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် မဲဆန္ဒနယ်မြေ တစ်နယ်မြေတည်းရှိပါက အကျိုးသက်ရောက်မှု ကြီးကြီးမားမားမရှိပေ။ သို့သော် နိုင်ငံကို ကိုယ်စားလှယ်များစွာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော မဲဆန္ဒနယ်မြေများအဖြစ် ပိုင်းခြားလိုက်ပါက သိသာထင်ရှားသော စုပေါင်းအကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်။

ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းပြသောအချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးအား မဲဆန္ဒနယ်မြေတစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားသောအခြေအနေတွင်ဖြစ်စေ၊ တိုင်းဒေသကြီးအလိုက် ဖြစ်စေ၊ တိုင်းဒေသကြီးအောက် သေးငယ်သောမဲဆန္ဒနယ်များဖြင့်ဖြစ်စေ လုပ်ဆောင်လည်ပတ်နိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေတွင် ရွေးကောက်ပွဲအား PR စနစ်ဖြင့်ကျင်းပပါက ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များ မည်သို့ဖြစ်နိုင်ကြောင်း တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့် မဲဆန္ဒနယ်မြေများကိုအသုံးပြု၍ စမ်းသပ်လေ့လာခဲ့ပြီးဖြစ်သည် (Nu Tsen Mun (၂၀၂၀ ခုနှစ်) ၏ ဥပမာကိုကြည့်ပါ)။ SAC ခန့် UEC က ရွေးချယ်ထားသည့် နည်းလမ်းသည် ရိုးရှင်းသည့် ခွဲဝေပေးခြင်းပုံသေနည်း (Hare ခွဲတမ်း) နှင့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာတစ်နေရာရရှိရန် အနည်းဆုံးရရှိရမည့် ဆန္ဒမဲအရေအတွက်သတ်မှတ်ချက် (threshold) တို့ပါဝင်သော အများဆုံးကြွင်းကျန်မဲပေါ်မူတည်ပြီး ကိုယ်စားလှယ်နေရာခွဲဝေပေးသည့် PR စနစ်နှင့် အလားသဏ္ဌာန်တူသည်။ ထို PR စနစ်အား ခရိုင်နယ်နိမိတ်များအလိုက် ခွဲခြားထားသော မဲဆန္ဒနယ်မြေများ သို့မဟုတ် ခရိုင်များစွာနှင့် အုပ်စုဖွဲ့ထားသော မဲဆန္ဒနယ်မြေများတွင် အကောင်အထည်ဖော်ရန်ရည်ရွယ်ထားပြီး threshold အားမည်မျှထားမည်ဟု ကြေညာထားခြင်း မရှိသေးပေ။ မည်သည့်စနစ်ကို စဉ်းစားသည်ဖြစ်စေ ၎င်း၏ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှုထောင့်မှနေ၍ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။

PR စနစ်များတွင် ဥပဒေအရသတ်မှတ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာတစ်နေရာရရန် အနည်းဆုံး ရရှိရမည့်လိုအပ်သော မဲအရေအတွက် သတ်မှတ်ချက်တစ်ခု (threshold) ကို အသုံးပြုလေ့ရှိပြီး ၎င်းသတ်မှတ်ချက်အောက်ရောက်လျှင် ပါတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ မရရှိ

၁၉ အခြားနည်းလမ်းများမှာ အခြားစားခြေအစဉ်လိုက်ကို အသုံးပြုသည်။ ဥပမာအားဖြင့် Sainte-Lague - ၁ - ၃ - ၅ - ၇ - ၉ ... သို့မဟုတ် ပြုပြင်မွမ်းမံထားသော Sainte-Lague - ၁,၄ - ၃ - ၅ - ၇ - ၉ ...။

နိုင်ပေ။ ထိုသတ်မှတ်ချက် (threshold) အားဂျာမနီနိုင်ငံတွင် (၅) ရာခိုင်နှုန်း၊ ဩစတြီးယားနိုင်ငံတွင် (၄) ရာခိုင်နှုန်း၊ အစ္စရေးနိုင်ငံတွင် (၃.၂၅) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် မက်ဆီကိုနိုင်ငံတွင် (၃) ရာခိုင်နှုန်း အစရှိသည်ဖြင့်အသုံးပြုကြသည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေတစ်ခုအတွင်းရှိ ကိုယ်စားလှယ်နေရာအရေအတွက် သို့မဟုတ် ၎င်း၏ ပမာဏဖြစ်သော မဲဆန္ဒနယ်မြေအရွယ်အစားအား ‘သဘာဝသတ်မှတ်ချက်’တစ်ခုကို အဖြစ်အသုံးပြုနိုင်သည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေအတွင်းရှိ ရရှိနိုင်သောကိုယ်စားလှယ်နေရာအရေအတွက်နည်းလေလေ၊ ထိုနေရာကို ရယူနိုင်ရန်အတွက်ပေးရသော ဆန္ဒမဲ ‘တန်ဖိုး’ မြင့်လေလေ ဖြစ်သည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် မဟုတ်ဘဲ ခရိုင်များ၌ PR ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပသည့် သဘောတရားအား ထိုအခြေခံမူနှင့် တိုက်ဆိုင်အက်ဖြတ်စစ်ဆေးနိုင်သည်။ ဤသတ်မှတ်ချက်များ (thresholds) ၏ အကျိုးသက်ရောက်နိုင်ခြေသည် အချို့နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ၏ ကိုယ်စားပြုမှုအား အထောက်အပံ့ဖြစ်စေနိုင်မည်လား သို့မဟုတ် အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်မည်လား ဆိုသည့်အပေါ်လည်း ဆန်းစစ်ရမည် ဖြစ်သည်။

FPTP စနစ်နှင့် အခြားစနစ်များတွင်သာမက အဓိကအားဖြင့် PR စနစ်အမျိုးမျိုးကြား၌ တွင်လည်း ရွေးချယ်ထားသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အပေါ် မူတည်၍ ကိုယ်စားလှယ်နေရာခွဲဝေမှုပုံစံအမျိုးမျိုး ရှိလာနိုင်သည်။ ဤရွေးကောက်ပွဲစနစ်များသည် လူနည်းစုကိုယ်စားပြုမှုများ အပေါ်၌လည်း ကွဲပြားခြားနားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိကြသည်။

၂.၂.၄။ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုနှင့် ဂျန်ဒါကိုယ်စားပြုမှုအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

နိုင်ငံတကာရှိ ကျင့်သုံးမှုများကို လေ့လာကြည့်လျှင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား နိုင်ငံရေးရာ ကိုယ်စားပြုမှုရရှိစေရန် အထောက်အကူပြုပေးသည့် နည်းလမ်းများစွာရှိပြီး ၎င်းတို့မှာ လူနည်းစုများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ၊ ကိုယ်စားလှယ်နေရာတစ်နေရာရရှိရန် ပြည့်မီရမည့်ဥပဒေသတ်မှတ်ချက် (threshold) မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုခြင်းများ၊ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများအများအပြားရှိရာ နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းများတွင် သာလွန်ကိုယ်စားပြုမှုပေးခြင်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီစေရန် စီမံထားသော မဲဆန္ဒနယ်မြေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Ellis နှင့် အခြားစာရေးသူများ၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်)။ ထိုဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဖြေရှင်းနည်းတိုင်းတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုအမျိုးမျိုးရှိကြပြီး နည်းလမ်းများအား ဂရုပြုလေ့လာသုံးသပ်၍ အားလုံးသဘောတူ လက်ခံသည့် နည်းလမ်းအား ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးရမည် ဖြစ်သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ဆက်စပ်၍ နည်းလမ်းအသွယ်သွယ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ထိုနည်းလမ်းများတွင် တိုင်းရင်းသားအုပ်စု များပြားစွာနေထိုင်သောနေရာများတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ/တိုင်းများ ဖန်တီးပေးခြင်းပါဝင်ပြီး ထိုသို့ ဖန်တီးပေးခြင်းအားဖြင့် အထက်လွှတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော မဲဆန္ဒနယ်များနှင့်လည်း ကိုက်ညီသည်။ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တစ်ခုလုံးအား မဲဆန္ဒနယ်အဖြစ်သတ်မှတ်၍ ထိုမဲဆန္ဒနယ်ရှိ တိုင်းရင်းသားမဲဆန္ဒရှင်များမှ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာ/တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုရေးရာ ဝန်ကြီး ၂၉ ဦးလည်းရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ/တိုင်း ပိုင်ဆိုင်ပြီးသည့် တိုင်းရင်းသားများအားဖယ်၍ ပေးအပ်ထားသည့် ပြည်နယ် သို့မဟုတ်

နိုင်ငံတကာရှိ ကျင့်သုံးမှုများကို လေ့လာကြည့်လျှင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများအား နိုင်ငံရေးရာ ကိုယ်စားပြုမှုရရှိစေရန် အထောက်အကူပြုပေးသည့် နည်းလမ်းများစွာရှိသည်။ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဖြေရှင်းနည်းတိုင်းတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုအမျိုးမျိုးရှိကြပြီး နည်းလမ်းများအား ဂရုပြုလေ့လာသုံးသပ်၍ အားလုံးသဘောတူလက်ခံသည့် နည်းလမ်းအား ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးရမည် ဖြစ်သည်။

တိုင်းဒေသကြီးတွင် ပြည်ထောင်စု လူဦးရေစုစုပေါင်း၏ အနည်းဆုံး (၀.၁) ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အုပ်စုတစ်စုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာတစ်နေရာအဖြစ် UEC က သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း ဤဝန်ကြီးများသည် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်လွှတ်တော် အစည်းအဝေးများသို့ ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ လူဦးရေအရေအတွက်များ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအမည်များနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်ရေးအချက်အလက် စာရွက်စာတမ်းများအားလုံးသည် များစွာအငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Ferguson၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ TNI ၂၀၁၄ ခုနှစ်)။

အထက်ပါယန္တရားများသည် တစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံအတွင်း အသုံးပြုခဲ့သည်ဆိုသည်အား သိရှိထားရမည် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားဖွဲ့စည်းမှုအလိုက် နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများ၊ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အင်အားကြီးမားသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြေရှင်းနိုင်သော်လည်း ‘ကိုယ်ပိုင်’ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်/ ပြည်နယ်မရှိသော လူနည်းစုများ၏ နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုအတွက် သီးသန့်ယန္တရားများ တီထွင်ဖန်တီးရန် လိုအပ်နိုင်သည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေး သဘောတူစာချုပ် (CEDAW) အရ နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်စေရန် သင့်လျော်သော စီမံဆောင်ရွက်မှုအားလုံးကို လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် ဆန္ဒမဲပေးခွင့်၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်၊ အစိုးရမှုဝါဒများ ချမှတ်၊ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပါဝင်ခွင့်နှင့် အစိုးရဌာနများကို စီမံကွပ်ကဲနိုင်ခွင့်များ၌ တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရန်တို့အတွက် တာဝန်ရှိသည် (အပိုဒ် ၇)။ နိုင်ငံများသည် အမျိုးသမီးများအတွက် အမှန်တကယ် တန်းတူညီမျှမှု သို့မဟုတ် ထိရောက်သောတန်းတူညီမျှမှုကို မြန်မြန်ဆန်ဆန် ရရှိစေနိုင်မည့် ‘ယာယီ အထူး စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ’ လုပ်ဆောင်သင့်သည် (CEDAW ကော်မတီ၏ အထွေထွေအကြံပြုချက် ၂၅)။ (၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော) အမျိုးသမီးများနှင့် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၆/၁၃၀ တွင် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံက ‘နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ခံအစုအဖွဲ့များတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားပြုမှုများအပေါ် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ၏ မတူညီသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်နှင့် ထိုစနစ်များကို သင့်လျော်သည့်အခါတိုင်း ပြန်လည်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်’ တိုက်တွန်းထားသည်။

အမျိုးသမီးများအတွက် အမှန်တကယ်တန်းတူညီမျှမှု သို့မဟုတ် ထိရောက်သော တန်းတူညီမျှမှု ရရှိစေရန် ခွဲတမ်းများနှင့် သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် ဦးစားပေးအစီအမံများအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ ခွဲတမ်းများဆိုသည်မှာ ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းတွင် ပါရှိရမည့် အမျိုးသမီးအရေအတွက် သို့မဟုတ် ရာခိုင်နှုန်းကိုလည်းကောင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲဝေပေးမည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အရေအတွက်ကိုလည်းကောင်း ညွှန်းဆိုသောကိန်းဂဏန်း ဖြစ်သည်။ ‘zippered’ (ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း နှစ်ယောက်ရှိတိုင်းတွင် တစ်ယောက်) သို့မဟုတ် ‘double zippered lists’ (ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း နှစ်ယောက်ရှိတိုင်းတွင် တစ်ယောက်နှင့် ထိပ်ပိုင်းတွင် စာရင်းပါနှစ်ယောက်၌ တစ်ယောက်သည် အမျိုးသမီးဖြစ်ရမည်) ကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အဆင့်သတ်မှတ်ခြင်းအား အမှန်တကယ်

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားဖွဲ့စည်းမှုအလိုက် နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများ၊ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အင်အားကြီးမားသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြေရှင်းနိုင်သော်လည်း ‘ကိုယ်ပိုင်’ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်/ ပြည်နယ် မရှိသော လူနည်းစုများ၏ နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုအတွက် သီးသန့်ယန္တရားများ တီထွင်ဖန်တီးရန် လိုအပ်နိုင်သည်။

တန်းတူညီမျှမှုရရှိရန်အတွက် ထိရောက်သောနည်းလမ်းအဖြစ် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ ပို၍အသုံးပြုလာကြသည်။

၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် CEDAW ကို သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော်လည်း အမှန်တကယ် တန်းတူညီမျှမှု ပိုမိုမြန်ဆန်စွာရရှိစေရန်အတွက် ယာယီအထူး စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို စတင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံထားရသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများတွင် ၁၂.၅ ရာခိုင်နှုန်းသာလျှင် အမျိုးသမီးများဖြစ်ခဲ့ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင်လည်း ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် အတည်ပြုခဲ့သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်၌ ကိုယ်စားပြုအစုအဖွဲ့များ အားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများအား ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းခွဲတမ်းပေးရမည်ဟု အခိုင်အမာပြောဆိုထားသည်။ အနာဂတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် စည်းမျဉ်းများတွင် ဤအခြေခံမူကြမ်းကို အလေးအနက်ထား စဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ (ဤကိစ္စရပ်များကို အတွင်းကျကျ လေ့လာလိုပါက ၂၀၂၂ ခုနှစ် Ebead နှင့် Hirakawa ကို ကြည့်ပါ။)

၂.၂.၅။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်ရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရွေးချယ်စရာများအတွက် ဆွေးနွေးမှုများသည် ကိုလိုနီခေတ်မှ ဆင်းသက်လာပြီး လက်ရှိကျင့်သုံးနေသည့်စနစ် (မြို့နယ်များကို အခြေခံ၍ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် မဲဆန္ဒနယ်များရှိ FPTP စနစ်) နှင့် အချိုးကျကိုယ်စားပြုခြင်းပုံစံအကြားတွင် ဗဟိုပြုနေသည်။ များမကြာမီနှစ်များက ဤဆွေးနွေးမှုများအား ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမူဘောင်များအတွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါရှိသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အောက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းနေရာ ၄၄၀ ဦးရှိပြီး ၃၃၀ ကိုယ်စားလှယ်နေရာအား တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြစ်ပြီး ၁၁၀ နေရာ (၂၅ ရာခိုင်နှုန်း) အား စစ်တပ်အတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၃၃၀ကို မြို့နယ်ကို အခြေခံ၍လည်းကောင်း၊ လူဦးရေကို အခြေခံ၍လည်းကောင်း ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် မဲဆန္ဒနယ်မြေများဖြင့် FPTP စနစ်သုံးကာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း ဖြစ်သည် (၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၁၀၉ (က))။ အမျိုးသားလွှတ်တော် သို့မဟုတ် အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းနေရာ ၂၂၄ ဦးရှိပြီး ၁၆၈ ဦးမှာ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသူများဖြစ်ပြီး ၅၆ နေရာ (၂၅ ရာခိုင်နှုန်း)မှာ စစ်တပ်အတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ စုစုပေါင်းတိုင်းဒေသကြီး အရေအတွက် ခုနစ်တိုင်းရှိကာ တိုင်းဒေသကြီးတစ်တိုင်းစီအား ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် မဲဆန္ဒနယ်မြေ ၁၂ ခုအဖြစ်လည်းကောင်း၊ စုစုပေါင်းပြည်နယ်အရေအတွက် ခုနစ် ပြည်နယ်ရှိကာ ပြည်နယ်တစ်ပြည်နယ်စီအား ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် မဲဆန္ဒနယ်မြေ ၁၂ ခုအဖြစ်လည်းကောင်း ခွဲခြမ်းထားသည်။ တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အတွင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ/တိုင်းများရှိပါက ထိုကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ/တိုင်း တစ်ခုချင်းစီအတွက်ကိုယ်စားပြုမှု ရရှိစေရန် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၁၂ နေရာအနက်မှ ၁ နေရာ စီစဉ်ပေးထားသည်။

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့် လွှတ်တော်များအတွက် မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်လျှင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ နှစ်နေရာ ရွေးကောက်ရန် FPTP စနစ်ကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ/တိုင်းကို ပိုင်ဆိုင်ထားပြီးဖြစ်သော တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများမှလွဲ၍ ပြည်ထောင်စုလူဦးရေ၏ အနည်းဆုံး (၀.၁) ရာခိုင်နှုန်းကို ကိုယ်စားပြုသော တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အုပ်စုတစ်စုအတွက် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ တစ်နေရာခွဲပေးထားသည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အခက်အခဲများမှာ လူသိများပြီး ပညာရှင်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာသုံးသပ်ချက် အစီရင်ခံစာများတွင် အသေးစိတ် သုံးသပ်ချက်များပေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် စစ်တပ်အတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများမှာ ‘ပြည်သူ့ပြည်သားတို့၏ ဆန္ဒသည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၏ အခြေခံဖြစ်ရမည်’ ဟူသော UDHR ၏ အပိုဒ် ၂၁(၃)ကို သိသိသာသာ ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်များအပေါ် လက်တွေ့ဗီတို အာဏာသုံး၍ ပယ်ချနိုင်ခြင်းဖြင့် စစ်တပ်၏အာဏာ ခိုင်မာစွာအမြစ်တွယ်စေသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။

စစ်တပ်အတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများမှာ UDHR ကို သိသိသာသာ ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ပြီး စစ်တပ်၏ အာဏာခိုင်မာစွာ အမြစ်တွယ်စေသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။

ထိုသို့ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် စစ်တပ် အလိုအလျောက်ပါဝင်နေခြင်း၏ အားသာချက်နှင့် အဓိကလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများအပေါ် ၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်မှုများကို ပေါင်းလိုက်ပါက FPTP စနစ်အရ အကြီးဆုံးပါတီ ဖြစ်နေသော NLD ပါတီအတွက် ၎င်းအသာစီးရနေသည့် အချိုးမညီ ကိုယ်စားပြုမှုကို လက်လွှတ်လိုက်ရန်မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် စစ်တပ်၏ လွန်ကဲစွာ ကိုယ်စားပြုနေမှုကို ပြန်လည်ချေပနိုင်ရန်အတွက် FPTP စနစ် လိုအပ်သည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်းတွင် NLD ပါတီသည် ‘လွှတ်တော်တွင် စစ်တပ်ရှိနေသရွေ့၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မပြောင်းလဲသရွေ့ PR စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းကို မထောက်ခံပါ’ ဟု အထပ်ထပ်ပြောဆိုခဲ့သည် (ဧရာဝတီ၊ ၂၀၂၁ က)။ ဤရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်အတွင်းမှာပင် PR စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းသည် ၎င်း၏ ဒီမိုကရေစီနည်းမကျသည့် လက္ခဏာကို ပိုမိုဆိုးရွားစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

အချိုးမညီမျှမှု မြင့်မားခြင်းသည် လူဦးရေကွာခြားသည့် မြို့နယ်များကို အခြေခံကာ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် မဲဆန္ဒနယ်များသတ်မှတ်ခြင်းမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်များအတွက် ကိုကိုးကျွန်း (ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး)တွင် နေထိုင်သူ ၁,၁၀၉ ယောက် ရှိခဲ့ပြီး ပဲခူးမြို့နယ်(ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး)တွင် နေထိုင်သူ ၄၃၉,၆၂၂ ယောက်ရှိခဲ့သည်။ အချိုးမညီမျှမှုသည် မမျှတသော ကိုယ်စားပြုမှုများစွာ (၁/၄၀၀)ကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ပြောင်းလဲသွားစေခဲ့သည်။ မြို့နယ်များကိုအခြေခံ၍ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတည်းသာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော မဲဆန္ဒနယ်များတွင် သို့မဟုတ် လူဦးရေနည်းပါးသော တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အသိုက်အဝန်းကို ကိုယ်စားပြုသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် နေရာများတွင် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူ လူထုများအနက် အချို့သောမဲဆန္ဒရှင်အုပ်စုများအတွက် အချိုးအစားလွန်ကဲစွာ ကိုယ်စားပြုသော အခြေအနေသို့ ဦးတည်သွားစေခဲ့သည်။ အစိုးရတွင် မြို့နယ်များကို အသစ်ဖန်တီးရန်၊ ပေါင်းစည်းရန် သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် အခွင့်အာဏာရှိပြီး အကျိုးဆက်အနေဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရာတွင် လိုက်နာသင့်သော စံသတ်မှတ်ချက် သို့မဟုတ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများ

တိတိကျကျမရှိဘဲ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို ပြောင်းလဲနိုင်သော အာဏာရှိကြောင်းကို သတိပြုသင့်သည်။

မြို့နယ်များအား မဲဆန္ဒနယ်များအဖြစ် အသုံးပြုလိုက်ခြင်းသည် အုပ်ချုပ်ရေးနယ်နိမိတ်များမှကွဲပြား၍ ရွေးကောက်ပွဲနယ်နိမိတ်များ ရေးဆွဲရန်မလိုအပ်ကြောင်း ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒနယ် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်းသည် အချိန်နှင့် အရင်းအမြစ်များ ကြီးကြီးမားမားလိုအပ်သော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးအရလည်း သတိထားလုပ်ဆောင်ရမည့်အရာ ဖြစ်သည်။ အသားစီးရနိုင်ရန်အလို့ငှာ မဲဆန္ဒနယ် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်း အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်အပေါ် ကြီးကြီးမားမားသက်ရောက်လာနိုင်မှုကြောင့် မဲဆန္ဒနယ် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်းသည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ လုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ ၎င်းသည် တန်းတူညီမျှဆန္ဒမဲပေးခြင်း အခြေခံမူကို လိုက်နာနိုင်စေကာမူ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုတစ်စုံတစ်ရာရှိနိုင်ရန် သိသိသာသာ ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်ပါက ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်ခြင်းအဖြစ် မှတ်ယူကြဦးမည် ဖြစ်သည်။

အကြံပြုချက်များ - ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

FPTP စနစ်ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးပါက နိုင်ငံရေးဦးဆောင်ဦးရွက်သူများသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို ပြန်သုံးသပ်ရာ၌ မဲတန်ဖိုးများ တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီခြင်း ရှိမရှိ ပြန်လည်သုံးသပ်သင့်သည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ပါက မဲဆန္ဒနယ်မြေကို ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရာတွင် တင်းကျပ်သော စံနှုန်းများနှင့် ရှင်းလင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ်တစ်ခုကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ရာတွင် ထိုရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ်သည် အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်းမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် အားလုံးမဲပေးပိုင်ခွင့်တို့ကို လေးစားလိုက်နာသင့်သလို ပွင့်လင်းမြင်သာပြီး ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု ပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့်သာ အတည်ပြုချမှတ်ကျင့်သုံးသင့်ပြီး အမျိုးသမီးများ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုကို တိုးမြှင့်နိုင်စေရန်လည်း ရည်ရွယ်သင့်သည်။

၂.၃။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု

၂.၃.၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၏ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့် အခြေခံမူများ

နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှု အဖွဲ့အစည်းကို မည်သည့်ပုံစံမျိုး ဖြစ်သင့်သည်ဟု မဖော်ပြထားသော်လည်း လေးစားလိုက်နာရမည့် အခြေခံမူများကို ရည်ညွှန်းထားသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများရရှိစေရန်ပံ့ပိုးပေးမည့် အသေးစိတ် စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများမရှိလျှင် ICCPR အပိုဒ် (၂၅) အရ ကာကွယ်ပေးထားသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် အကျိုးထိရောက်မှုမရှိမည်မဟုတ်ပေ။ သို့သော် ICCPR သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံသည် မည်သို့ဖြစ်သင့်သည်ဟု အတိအကျဖော်ပြထားခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင်လည်း ဤကိစ္စကို နိုင်ငံများကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချစေရန် ချန်လှပ်ပေးထားသည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Cattနှင့် အခြားသူများ၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်)။ အပိုဒ် (၂၅) တွင် အခွင့်အရေးများဖော်ပြထားသော်လည်း ထိုအခွင့်အရေးများကို မည်သို့အကောင်အထည်ဖော်သင့်ပုံကို မဖော်ပြထားပေ။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှု အဖွဲ့အစည်း

(EMB)ကို မည်သည့်ပုံစံမျိုးဖြစ်သင့်သည်ဟု မဖော်ပြထားသော်လည်း လေးစားလိုက်နာရမည့် အခြေခံမူများကို ရည်ညွှန်းထားသည်။

ICCPR အထွေထွေမှတ်ချက် (၂၅) (စာပိုဒ် ၂၀)

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကြီးကြပ်ညွှန်ကြားရန်၊ ရွေးကောက်ပွဲကို တရားမျှတစွာ၊ သမာသမတ်ကျစွာ ကျင်းပရန်နှင့် သဘောတူစာချုပ်နှင့် ကိုက်ညီသော ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အမှီအခိုကင်းသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သင့်သည်။ နိုင်ငံများသည် ကြိုတင်မဲပေးခြင်းစနစ်ရှိပါက ၎င်းစနစ်အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲ၌ ဆန္ဒမဲလျှို့ဝှက်ချက်ကို အာမခံနိုင်သော စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ICCPR ၏အထွေထွေမှတ်ချက် (၂၅) တွင်ဖော်ပြထားသည်မှာ အမှီအခိုကင်းခြင်းအခြေခံမူသည် EMB ကို အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်စွမ်းရှိစေနိုင်သည့် အဓိကအချက်ဖြစ်ပြီး သမာသမတ်ကျမှုကဲ့သို့သော အခြားရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအခြေခံမူများကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း အရေးပါသောအချက်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် ရှုထောင့်နှစ်ခုရှိသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ EMB ၏အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုဟူသည် ၎င်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို နှောင့်ယှက်၊ ဟန့်တားမှုမရှိဘဲ ဖြည့်ဆည်းနိုင်စွမ်းဖြစ်သည်။ အဓိကအားဖြင့် ၎င်းသည်ဘဏ္ဍာရေးပိုင်းနှင့် လုပ်ငန်းပိုင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်စီမံခန့်ခွဲခွင့်ရှိခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယတစ်ခုမှာ EMB အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဝန်ထမ်းများ၏ ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်မှုသည် ဖိအားနှင့် ဘက်လိုက်မှုတို့မှ ကင်းလွတ်၍ ၎င်းတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်စွမ်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဝန်ထမ်းသစ်ခန့်အပ်ခြင်းစနစ်၊ ရာထူး အဆင့်အတန်းနှင့် ရာထူးမှ မတရားဖယ်ရှားခံရမှုမရှိစေခြင်းနှင့် ဌာနတွင်း တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာ ယန္တရားတို့အား ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် တစ်ဦးချင်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုကိစ္စရပ်များသည် EMB ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၏ အဆင့်အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်နေသည်။

ICCPR ၏ အထွေထွေမှတ်ချက် (၂၅) တွင် ထပ်မံဖော်ပြထားသည့် သမာသမတ်ကျမှုအခြေခံမူဆိုသည်မှာ EMB ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ၎င်းက သက်ရောက်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ပါတီများ သို့မဟုတ် အုပ်စုများ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ နှီးနှောဆက်နွှယ်မှုတို့ကို မကြည့်ဘဲ ဥပဒေကိုသာအခြေခံသင့်ပြီး မျှတသည့်စံသတ်မှတ်ချက်ပေါ် အခြေခံဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းမူဘောင်သည် တစ်ဖက်သတ်ဆန်သော အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြေများကို လျော့ချကာ ဘက်မလိုက်ခြင်းနှင့်စပ်ဆက်၍ ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသော ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်သည်။ ဥပဒေ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများမှာ ခန့်မှန်းရလွယ်သင့်ပြီး ထို့မှသာ မည်သည့်အားနည်းချက် သို့မဟုတ် ဝေဝါးမသေချာမှုကိုမဆို ရှောင်လွှားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီသည် အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို အများသုံးဒိုမိန်း (public domain) တွင် တင်ထားရန် နိုင်ငံအဖွဲ့အစည်းများတွင် တာဝန်ဝတ္တရားရှိသည်ဆိုသည့်အပေါ် အခြေခံသည့် ICCPR အပိုဒ်(၁၉)၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအခြေခံမူအား ၎င်း၏အထွေထွေမှတ်ချက် (၃၄) တွင်ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းကို ကုလသမဂ္ဂ အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေးသဘောတူစာချုပ် (အပိုဒ် ၇) တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ပြည်သူ့ရေးရာကဏ္ဍရှိပွင့်လင်းမြင်သာမှုအခြေခံမူတွင်လည်း ဖော်ပြထားသည်။ လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင်

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအခြေခံမူသည် ရွေးကောက်ပွဲအချက်အလက်အား လက်လှမ်းမီ ရယူနိုင်မှုအပေါ် ဌာနလည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်အား လက်လှမ်းမီရယူနိုင်မှု အပေါ်ဌာနလည်းကောင်း သက်ရောက်နေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအချက်အလက်တွင် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် အများပြည်သူတို့က ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်၏ တိကျသေချာ မှု၊ အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်မှုတို့အပေါ် ယုံကြည်ထားမှုကို အားကောင်းခိုင်မာစေမည့် မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင် အသေးစိတ်အချက်အလက်နှင့် အသေးစိတ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဖော်ပြထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များပါဝင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွင် EMB၏ အများ ယုံကြည် လက်ခံနိုင်စွမ်းကို ကောင်းစွာမြှင့်တင်ပေးမည့် EMB ဘုတ်အဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ နည်းပညာ ဆိုင်ရာနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာမှတ်တမ်းများ ပါဝင်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အားလုံးအကျိုးဝင်မှုအခြေခံမူသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း စဉ်တွင် အမျိုးသမီးများနှင့် ကိုယ်စားပြုခံရမှုနည်းသောအုပ်စုများ၏ ထိရောက်စွာပါဝင်မှုတို့ကို သေချာစေသည့် EMB ၏တာဝန်များနှင့် သက်ဆိုင်နေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရာတွင် EMB သည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်သူများထံမှ အကြံပြုချက်များရယူနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းအား ထုတ်သင့်ကြောင်းကိုလည်း ညွှန်ပြထားသည်။

စစ်တပ်က တစ်ဖက်သတ်ဖွဲ့စည်းထားပြီး SAC ၏ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း လုပ်ဆောင်နေသော EMB စီစဉ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲသည် ယုံကြည်မှု လုံလုံ လောက်လောက် မရှိနိုင်တော့ပါ။

ပြည်သူလူထုနှင့် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ၏ ယုံကြည်မှုနှင့် စိတ်ချယုံကြည်မှုတို့ကို လှုံ့ဆော်ပေးသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး မူဘောင်တစ်ခုကို အထက်တွင်ဖော်ပြ ခဲ့သော အခြေခံမူများနှင့်အညီ ဖော်ဆောင်ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်၏ အရည်အသွေး အတွက်သာမက ရွေးကောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများ (လွှတ်တော်များ)၏ တရားဝင်မှုနှင့် ကာလရှည် ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာတွင် အရေးပါလှသည်။ ထို့ပြင် စစ်တပ်က တစ်ဖက်သတ် ဖွဲ့စည်း ထားပြီး SAC ၏ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း လုပ်ဆောင်နေသော EMB စီစဉ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲသည် ယုံကြည်မှု လုံလုံလောက်လောက် မရှိနိုင်တော့သည့်အပြင် သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများ နှင့် ကိုက်ညီသော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု ပြင်ဆင်၊ ကျင်းပရန်လည်း မသင့်လျော်တော့ကြောင်း ၎င်း မူဘောင်ဖော်ဆောင်ခြင်းက ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖွင့်ဆိုနေသည်။

၂.၃.၂။ ဖက်ဒရယ်အခင်းအကျင်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် အမျိုး အစားများ

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် EMB ၏ ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုသည် ပြည်နယ် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားများအကြား စိတ်ချယုံကြည်ရမှုသာမက ဖက်ဒရေးရှင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော ဖက်ဒရယ်ယူနစ် အချင်းချင်းအကြား စည်းနှောင်မှုရှိစေရန် လည်း ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် EMB ၏ ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုသည် ပြည်နယ်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားများအကြား စိတ်ချယုံကြည်ရမှုသာမက ဖက်ဒရေးရှင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သော ဖက်ဒရယ်ယူနစ် အချင်းချင်းအကြား စည်းနှောင်မှုရှိစေရန်လည်း ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအမျိုးအစားများသည် များပြား စွာ ကွဲပြားကြသည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအချို့တွင် တစ်ပြည်ထောင် EMB ဖွဲ့စည်းပုံရှိပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ တစ်ခုလုံးကို ဗဟိုကစီမံခန့်ခွဲ၍ ထိန်းကျောင်းမှုအာဏာကို ဗဟိုဌာန စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုကဲ့သို့ တစ်ပြည်ထောင် ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်သည် ဥပဒေမူဘောင်များစွာနှင့် အတူပူးတွဲတည်ရှိနေနိုင် သည်။ ထိုသို့ကိစ္စမျိုးကို အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံတွင်တွေ့ရှိရပြီး နိုင်ငံတော် ရွေးကောက်ပွဲဘုတ် အဖွဲ့က ရွေးကောက်ပွဲအားလုံးကို ကျင်းပသည်။ ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်ကို EMB က အကောင်အထည်ဖော်သည်။ ထိုသို့

လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဒေသန္တရဥပဒေပြုလွှတ်တော်အသီးသီးတွင် အခြားသော ကွဲလွဲမှုများအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကွဲလွဲမှုများရှိပါက သိသာထင်ရှားသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များထံမှ ပံ့ပိုးကူညီမှုများ အထူးသဖြင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး၊ ဝန်ထမ်းခန့်အပ်ရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် လူဦးရေဆိုင်ရာ အချက်အလက်များရရှိနိုင်ရန် EMBအားလုပ်ပိုင်ခွင့်မြှင့်တင်ပေးသည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များလည်း လိုအပ်သည်။

အခြားဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် EMB များစွာပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံရှိပြီး ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် EMB များကို ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တစ်ခုဆီက ခန့်အပ်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အဆင့်များက ၎င်းတို့၏သက်ဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအပေါ် မူတည်၍ ထပ်တူပြုထိန်းကျောင်းအာဏာကို ကျင့်သုံးကြသည်။ ဗဟို EMB က သာမန်အားဖြင့် အခြေခံမူနှင့် စံနှုန်းများကိုချမှတ်သော်လည်း လုပ်ငန်းစဉ်များ - အနည်းဆုံး ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများကိုမူ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် EMB များက စီမံခန့်ခွဲကြသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကို နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံတွင် တွေ့ရှိနိုင်ပြီး လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတော်အဆင့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (INEC) က လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ၊ သမ္မတပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပပြီး လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ (IEC) က ပြည်နယ် ၃၇ ခုတွင် ဒေသန္တရအစိုးရ ရွေးကောက်ပွဲများကိုကျင်းပသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပပြီး ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်က ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပသည်။ ထိုသို့ စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများကို ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင် အတွေ့ရများလှသည်။ သို့ရာတွင် ဒေသတွင်းအာဏာမှ အမှီအခို ကင်းလွတ်မှုမရှိခြင်း၊ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် EMB များတွင် စွမ်းဆောင်ရည်မလုံလောက်ခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုမလုံလောက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် မည်သူက တာဝန်ခံရမည်နည်းဆိုသည့် အရေးကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဗဟို EMBနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ် EMB တို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ သစ္စာရှိမှုနှင့် ယုံကြည်မှုတို့ရှိစေရန်မှာ အဓိကစိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပြီး လွတ်လပ်မှုနှင့် ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုရှိရမည်ဆိုသည့် ဘုံလိုအပ်ချက်များကို ဖက်ဒရယ်ယူနစ် EMB အားလုံးက လေးစားရန်မှာလည်း အဓိကစိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်အခင်းအကျင်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အရေးကြီးကိစ္စရပ်ကို ဆွေးနွေးရာတွင် အနာဂတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲသူတို့က မူဝါဒချမှတ်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း အတိုင်းအတာ၊ ပြည်နယ်အဆင့်များတွင် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအပေါ် ထိန်းချုပ်မှုအတိုင်းအတာ၊ ဒေတာအချက်အလက် (လူဦးရေ)၊ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး (လိုအပ်သည့်ပစ္စည်း၊ မဲရုံများတည်ဆောက်ခြင်း)၊ ဝန်ထမ်း (မဲရုံဝန်ထမ်းများ)၊ မဲရုံများ၊ ဂိုဒေါင်များ သို့မဟုတ် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး အစောင့်အကြပ်များအတွက် လုံခြုံရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းကြပ်မတ်ရေးတို့ ပံ့ပိုးပေးရန် အတွက် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာပိုင်များနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်နည်းလုပ်ဟန်တို့ကို ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်သည်။

၂.၃.၃။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၁၀ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဥပဒေ (UEC ဥပဒေ)တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တွင် ဖက်ဒရယ်အင်္ဂါရပ်များ မပါဝင်ပါ။ ၎င်းသည် တစ်ပြည်ထောင်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လည်ပတ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည် (Ebeadi ၂၀၂၂ ခုနှစ်ကို ကြည့်ပါ)။ ရွေးကောက်ပွဲအားလုံး ကျင်းပရန်အတွက် ဥပဒေမူဘောင် တစ်ခုနှင့် EMB တစ်ခုသာရှိသည်။ လူဦးရေ ဒေတာအချက်အလက်၊ ဝန်ထမ်းပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်လုံခြုံရေးရရှိရန်အတွက် EMB သည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု လိုအပ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရွေးကောက်ပွဲများကို ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲများက စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည်။ UEC အဖွဲ့ဝင်များကို ပြည်ထောင်စုသမ္မတကဆန်းအပ်ပြီး ၎င်းတို့၏သက်တမ်းသည် သမ္မတ၏သက်တမ်းနှင့် တူညီသည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ရုံးချုပ်အား အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်တစ်ယောက်ဖြင့် ပံ့ပိုးထောက်ကူပေးထားပြီး အဆိုပါ အတွင်းဝန်သည် ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများတစ်လျှောက် ကော်မရှင်၏ဆောင်ရွက်ချက်များကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များထံ တင်ပြပေးသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲ ၁၅ ခု၊ ခရိုင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲ ၈၃ ခု၊ မြို့နယ် ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲ ၃၂၆ ခုနှင့် ရပ်ကွက်/ ကျေးရွာအုပ်စု ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲ ၁၅,၈၇၀ ခု ရှိသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲဝင်အားလုံးကို UEC ဖွဲ့စည်းပုံများအရ ခန့်အပ်သည်။ ဥပဒေတွင် အဖွဲ့ဝင်များခန့်အပ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ တိကျရှင်းလင်းသော စံနှုန်း ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပေ။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲများကို ဒေသန္တရစီမံအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း၊ များသောအားဖြင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ ဥပဒေရေးရာများ၊ သတင်းအချက်အလက်၊ စာရင်းစစ်၊ လျှပ်စစ်၊ စည်ပင်ဝန်ဆောင်မှုစသည့်ဌာနများမှ ပံ့ပိုးကူညီပေးထားသည်။ ဤခန့်အပ်မှုစနစ်အရ ခန့်အပ်သောအာဏာပိုင်များတွင် လွတ်လပ်မှုကင်းမဲ့နေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်ဟု အကဲဖြတ်သူများကဆိုကြသည် (Renshaw နှင့် Lidauer ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။

EMB အရာရှိများအချင်းချင်းကြားနှင့် ၎င်းတို့နှင့် အခြားအာဏာပိုင်များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအကြားတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပြဿနာများရှိခဲ့နိုင်ကြောင်း ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်က ပြသနေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို သိသာရှင်းလင်းစွာချမှတ်ရန် လိုအပ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်အတွင်း EMB နှင့် နိုင်ငံစီမံအုပ်ချုပ်မှု ယန္တရား၏ ဌာနခွဲအချို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်းနှင့် ယုံကြည်မှုကင်းမဲ့ခြင်းတို့သည် အငြင်းပွားဖွယ်ရာများ ဖြစ်စေခဲ့ကြောင်း ဥပမာနှစ်ခုတွင် တွေ့ရသည်။ တစ်ခုမှာ ဒေသတွင်းအဆင့်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဖျက်သိမ်းခြင်းဖြစ်ပြီး အဓိကအားဖြင့် ထိုဖျက်သိမ်းခြင်းများကိုဖြစ်စေသော လုံခြုံမှုဆိုင်ရာစစ်ဆေးအကဲဖြတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုစစ်ဆေးအကဲဖြတ်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းတွင် တာဝန်ရှိသည်ဟူသော အချက်နှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားဖွယ် အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်းများရှိကြသည် (Lidauer ၂၀၂၁)။ အခြားတစ်ခုမှာ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အရည်အသွေးနှင့် ဆက်စပ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြို့နယ် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ခွဲများက အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန၏ ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှ ရရှိသောဒေတာ အချက်အလက်ကို အခြေခံကာ မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ SAC သည် အာဏာသိမ်းမှု

ကိုအကြောင်းပြရန် ထိုမဲဆန္ဒရှင်စာရင်း၏ အားနည်းချက်ကိုပင် အသုံးပြုခဲ့သည်။

ဗဟိုအဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့်ရှိ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များက EMB အား သစ္စာရှိရှိ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ထောက်ခံအားပေးမှုပေးရန်မှာ အရေးကြီးလှကြောင်း ဤအငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စနှစ်ရပ်က ဖော်ပြနေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဗဟိုအဆင့်သည် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်အပေါ်၌ တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်မှုရှိ၍ နည်းသောကြောင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ အရေးကြီးကိစ္စရပ်မှာ ဖက်ဒရယ်အဆင့်အကျဉ်း၌ ပို၍ပင်သတိထားရမည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ ထိုစနစ်မျိုးတွင် ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်မှုနှင့် သစ္စာရှိမှုတို့ကို သေချာစေမည့် သိသာထင်ရှားစွာ ချမှတ်ထားသော ယန္တရားများမှာ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။ အမှီအခိုအကင်းဆုံးဖြစ်သော EMB များပင်လျှင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များ ထံမှ ကူညီပံ့ပိုးမှုများ၊ အထူးသဖြင့် အမှုထမ်းများပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲထောက်ပံ့ဆောင်ရေး အတွက် ပံ့ပိုးပေးခြင်းများနှင့် မဲရုံများတွင် လုံခြုံရေးပေးအပ်ခြင်းများကို လိုအပ်သည်။ ကိစ္စအတော် များများတွင် EMB များသည် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းပြုစုရန် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ် များရေးဆွဲရန်အတွက် နိုင်ငံအာဏာပိုင်အဖွဲ့များထံမှ လူဦးရေဒေတာအချက်အလက် လိုအပ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဗဟိုအဆင့်သည် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်အပေါ်၌ တိုက်ရိုက် ထိန်းချုပ်မှုရှိ၍ နည်းသောကြောင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ အရေးကြီးကိစ္စရပ်မှာ ဖက်ဒရယ် အဆင့်အကျဉ်း၌ ပို၍ပင်သတိထားရမည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။

အကြံပြုချက်များ - ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှု

ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ရပ်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို ပုံဖော်ရာတွင် အနာဂတ် EMB ၏ အမှီအခိုကင်းမှု၊ ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ်တစ်လွှားရှိ ၎င်း၏ တရားဝင်မှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ ၎င်း၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အားလုံးအကျိုးဝင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု တို့ကို အာမခံနိုင်မည့် ယန္တရားများကို လက်ခံကျင့်သုံးသင့်သည်။

EMB အရာရှိများနှင့် အခြားအာဏာပိုင်အဖွဲ့များထံမှ ကိုယ်စားလှယ်များအကြား ပူးပေါင်းညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်မှုအကြောင်းကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်ထဲတွင် အလွန်ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ သတ်မှတ်ရေးဆွဲရန် လိုအပ်သည်။

၂.၄။ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုသည်မှာ မည်သူတို့က ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း၊ အဆိုပါ လူများအနေနှင့် မဲဆန္ဒရှင်ဖြစ်လာစေရန် မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ကိုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းများအတွက် အခြေခံအဖြစ် မဲဆန္ဒရှင် စာရင်းများ ပြုစုခြင်းနှင့် ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းဖြစ်စဉ်ပင် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ တာဝန်ဖြစ်နိုင်သော်လည်း တူညီသော ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်းအတွက် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ တူညီသောစည်းမျဉ်းများကို အသုံး ချရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့တွင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအတွက် ကနဦးစံနှုန်းများ ပါဝင်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် ဖက်ဒရယ် ယူနစ်များ၏ တာဝန်ဖြစ်နိုင်သော်လည်း တူညီသော ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်းအတွက် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ တူညီသော စည်းမျဉ်းများကို အသုံးပြုရမည်ဖြစ်သည်။

၂.၄.၁။ အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်းဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်

အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်း ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ဟုဆိုရာတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့် နှစ်မျိုးစလုံးပါဝင်သည်။ ဤအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးမှုသည် နိုင်ငံသားများ

အတွက်သာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သည်ဟု ယူဆရသော ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနေနိုင်သည် (ICCPR အပိုဒ် ၂၅)။ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်မပြုခြင်း သို့မဟုတ် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူအား ထိုအခွင့်အရေးကို တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်းဖြစ်စဉ်ကို မဲပေးပိုင်ခွင့်ဆုံးရှုံးခြင်းဟု ခေါ်သည်။ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း လိုအပ်ချက်များရှိနေသောကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် နောက်ခံအခင်းအကျင်း၊ ဥပမာ - ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှု အခြေအနေများကြောင့်သော်လည်းကောင်း မဲပေးပိုင်ခွင့်ဆုံးရှုံးခြင်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

ICCPR အပိုဒ် ၂(၁)တွင် နိုင်ငံတိုင်းသည် ၎င်း၏နယ်နိမိတ်အတွင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးအောက်တွင်မှီတင်းနေထိုင်ကြသူတိုင်းအား သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို 'ခြားနားချက်တစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ' ခံစားနိုင်စေရန် လေးစားလိုက်နာရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ICCPR အပိုဒ် (၂၅) သည် အဓိကအားဖြင့် 'နိုင်ငံသားတိုင်း'ကို ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်ပေးထားသည်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများသည်လည်း ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အပါအဝင် နိုင်ငံတော်အဆင့်အောက် ရွေးကောက်ပွဲအချို့တွင် ဆန္ဒမဲပေးရန် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်လောင်းအနေဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရန် အခွင့်အရေးရှိနိုင်သည်။ သို့သော် ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုတို့အပေါ် ဘုံနားလည်မှုတစ်ခုရှိရမည်ဖြစ်သည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှုကိုအခြေခံ၍ ICCPR အပိုဒ် ၂(၁) တွင် အခွင့်အရေးကန့်သတ်ချက်များအား လက်သင့်ခံနိုင်သောအခြေအနေများကို ဆက်လက်၍ အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။^{၂၀} အပိုဒ် (၂၅) က ကာကွယ်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် မျှတ၍ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သော စံနှုန်းအပေါ် အခြေခံသင့်သည် (အထွေထွေမှတ်ချက် (၂၅)၊ စာပိုဒ် (၄))။ ထို့ပြင် မျှတ၍ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သော ဥပဒေဖြင့် ချမှတ်ထားသည့် အခြေအနေများမှလွဲ၍ ဆိုင်းငံ့ထားခြင်း သို့မဟုတ် ချန်လှပ်ထားခြင်းမပြုရပါ (အထွေထွေမှတ်ချက် (၂၅)၊ အပိုဒ် (၄) နှင့် (၁၀))။ အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်း မဲပေးခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍တွေ့ရလေ့ရှိသော ကန့်သတ်ချက်များမှာ အသက်၊ နေထိုင်ခွင့်တို့နှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်။ နိုင်ငံအချို့တွင် တွေ့ရလေ့ရှိသေးသော အခြားကန့်သတ်ချက်များမှာ အကျဉ်းကျနေသူများ၊ အသိဉာဏ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုကို အခြေခံ၍ ချန်လှပ်ထားခြင်း၊^{၂၁} စစ်မှုထမ်းများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဆက်စပ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာသံဃာတော်များကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ လုပ်ဆောင်မှုမှ ကင်းလွတ်ထားသည်။ ဤအချက်သည် ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် အခြားဘာသာများ၏ သာသနာ့ဝန်ထမ်းများပါ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်မရှိသော မြန်မာနိုင်ငံတို့အတွက်သာ မှန်ကန်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတို့တွင်မူ

၂၀ ICCPR အပိုဒ် ၂(၁) - 'လက်ရှိသဘောတူစာချုပ်နှင့်အညီ နိုင်ငံတိုင်းသည် ၎င်း၏နယ်နိမိတ်အတွင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးအောက်တွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြသူတိုင်းအား သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်၊ ဘာသာစကား၊ နိုင်ငံရေးအမြင် သို့မဟုတ် အခြားအမြင်၊ နိုင်ငံသားဇာစ်မြစ် သို့မဟုတ် လူမှုဇာစ်မြစ်၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ မွေးဖွားမှု သို့မဟုတ် အခြားအဆင့်အတန်းများကဲ့သို့သော ခြားနားချက်တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ ခံစားနိုင်စေရန် လေးစားလိုက်နာရမည်။'

၂၁ ဤအခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများက ဥပဒေအတတ်ပညာများ ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် လုပ်ဆောင်နေကြသည်။ မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ CRPD) သည် မသန်စွမ်းသူများအားလုံးကို ကန့်သတ်ချက်မရှိဘဲ မဲပေးပိုင်ခွင့်ပြုထားသည်။

ထိုသို့ မဟုတ်ပေ (နိုင်ငံယှဉ်ချက်၊ Larsson ၂၀၁၆ ခုနှစ်)။^{၂၂} ယေဘုယျအားဖြင့် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရရှိစေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် တွေ့ရသည်။

ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် နေထိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သီးသန့်လိုအပ်ချက်များလည်း ရှိနိုင်သည်။ ဇာတိနိုင်ငံအပြင်ဘက်ရှိ နိုင်ငံသားများအား ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ပြုပေးခြင်းသည် ပိုမိုရှုပ်ထွေးသည်။ နိုင်ငံရပ်ခြားတွင် နေထိုင်နေသော နိုင်ငံသားများအား ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်တို့ကို နိုင်ငံက ခွင့်ပြုပေးရန်အတွက် နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပါ။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံပြင်ပ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းသည် ကွဲပြားစုံလင်သောအုပ်စုများဖြစ်သည့် သံတမန်များ၊ စီးပွားရေးခရီးသွားများ၊ ပြည်ပတွင်စာသင်ကြားနေသော ကျောင်းသားများ၊ ခရီးသွားလည်ပတ်သူများ၊ အခြားနိုင်ငံများတွင် အခြေချနေထိုင်နေကြသော အသိုင်းအဝိုင်းများ၊ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ထိုကွဲပြားစုံလင်သောအုပ်စုများသည် အရေးပါသော နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ ဖြစ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ ဆန္ဒမဲများသည် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များအား ကြီးကြီးမားမား ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်သည်။ အချို့သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များတွင် နိုင်ငံပြင်ပရောက် ထိုအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် သီးခြားကိုယ်စားလှယ်နေရာများကိုပင် သတ်မှတ်ထားပေးတတ်ကြသည်။ သို့သော် နိုင်ငံတွင်း၎င်းတို့၏ နေထိုင်ခွင့်နှင့်သက်ဆိုင်သော လိုအပ်ချက်များပြည့်မီရန် လိုအပ်ကောင်းလိုအပ်နိုင်သည်။ စဉ်းစားရမည့် မေးခွန်းများမှာ နိုင်ငံပြင်ပ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းကို ခွင့်ပြုသင့်၊ မပြုသင့်နှင့် နိုင်ငံပြင်ပမှ မည်သူ့ကို မည်သည့်အခြေအနေ၊ မည်သည့်အချိန်ကာလအတွင်း ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ပြုသင့်သည်ဟူသော အချက်များ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံပြင်ပမဲဆန္ဒရှင်များကို မည်သို့ သတ်မှတ်မည် ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ထိုနိုင်ငံပြင်ပမဲဆန္ဒရှင်များအတွက် သီးသန့်မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း ထားသင့်/မထားသင့် ဟူသော အချက်များ အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များလည်း ချရန်လိုအပ်သည်။^{၂၃}

၂.၄.၂။ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ထူးခြားသော ဝိသေသလက္ခဏာများ ရှိကြသည်။ ချဉ်းကပ်မှု မှန်ကန်စေရန်အတွက် ပုံစံဆွဲရာတွင် နိုင်ငံရေးအခြေအနေ၊ နိုင်ငံ၏ လူဦးရေနှင့် မဲဆန္ဒရှင်အရေအတွက်၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေအား လိုက်နာကျင့်သုံးမှု၊ EMB ၏ အုပ်ချုပ်စီမံနိုင်သည့် စွမ်းရည်၊ ရှိနှင့်ပြီးသား လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းများ၏ အရည်အသွေး၊ လူနည်းစုအုပ်စုများအား ထောက်ပံ့အားပေးမှု၊ မသန်စွမ်းသူများအား ထောက်ပံ့အားပေးမှု၊ အခြားအရာများအပါအဝင် နိုင်ငံပြင်ပ မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်း ကန့်သတ်ချက်စသည့် အချက်အလက်အမျိုးမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ(များ)ရှိ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ သီးသန့်ဥပဒေ(များ)၊ လူဦးရေဆိုင်ရာဥပဒေ သို့မဟုတ်

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ထူးခြားသော ဝိသေသလက္ခဏာများရှိကြသည်။ ချဉ်းကပ်မှု မှန်ကန်စေရန်အတွက် ပုံစံဆွဲရာတွင် အချက်အလက်အမျိုးမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။

^{၂၂} SAC ခန့်၊ UEC က ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဟိန္ဒူဘာသာ၊ အစ္စလာမ်ဘာသာနှင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဆိုင်ရာ သာသနာ့ဝန်ထမ်းများအား မဲပေးခွင့်ကို ဆက်လက်ထားမြစ်သွားမည်ဟု အတည်ပြုထားသည် (UEC၏ ၁၉ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၇ ရက်နေ့)။

^{၂၃} ဤအကြောင်းအရာအား ထပ်ဆောင်းဖတ်ရှုနိုင်ရန်အတွက် Ellis နှင့် အခြားစာရေးသူများ (၂၀၀၇ ခုနှစ်) နှင့် Erbeni Goldsmith နှင့် Shujaat (၂၀၁၂ ခုနှစ်)တို့ကို ကြည့်ပါ။

နိုင်ငံသား မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဥပဒေ(များ)၊ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အဆင့်များရှိ အခြား သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ ဥပမာ ဘာသာစကားဥပဒေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၊ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးစည်းမျဉ်းဥပဒေများတွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။

ဥပဒေမူဘောင်၌ အတိအကျသတ်မှတ်ရန် လိုအပ်သည့်အရာများတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်အပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း စနစ်အမျိုးအစား၊ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းအတွက် တာဝန်ရှိသော စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း(များ)၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာအဆင့်များ၊ သတင်းအချက်အလက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိပိုင်ခွင့်အား အာမခံချက်များ၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် အသစ်ပြင်ဆင်မှု များအား အချိန်မီပြီးစီးမှု၊ မဲဆန္ဒရှင် သက်သေခံလက်မှတ်များအတွက် လိုအပ်ချက်များ၊ အရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သော လူဦးရေဒေတာအချက်အလက်၊ နေထိုင်ခွင့် သက်သေအထောက်အထားဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ၊ နိုင်ငံပြင်ပ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ဆေးရုံတက်နေရသော သို့မဟုတ် အကျဉ်းကျနေသော မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ကိုယ်ပိုင်အထောက် အထားနှင့် ဆန္ဒမဲပေးရမည့်နေရာအကြား ချိတ်ဆက်မှုများ ပါဝင်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းစနစ်များကို စံနှုန်းအမျိုးမျိုးအပေါ်အခြေခံ၍ ခွဲခြားနိုင်သည်။ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားအလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ စဉ်ဆက် မပြတ် သော်လည်းကောင်း၊ လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းအပေါ် အခြေခံ၍လည်းကောင်း၊ သီးခြား မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းအပေါ် အခြေခံ၍လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားများက ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ လာရောက် ၍ မဲဆန္ဒရှင်အဖြစ် စာရင်းပေးမှတ်ပုံတင်ရသည့် နည်းလမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များ ကိုယ်တိုင် လာရောက်မှတ်ပုံတင်စရာမလိုဘဲ အခြားလူဦးရေဆိုင်ရာ ဒေတာဘေ့စ်တစ်ခုကို မှီငြမ်း ၍ မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းပြုစုသည့် နည်းလမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ မလုပ်မနေရသော်လည်းကောင်း၊ ဆန္ဒအလျောက်သော်လည်းကောင်း၊ EMB က အစပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားများက အစပြု၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ OSCE/ODIHR၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်)။

အချိန်ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု ချင်းဆီအတွက် စာရင်းအသစ်များ ထုတ်ပေးသည်။ သို့ရာတွင် စဉ်ဆက်မပြတ် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင် ခြင်း၌ ဆန္ဒမဲပေးရန် အရည်အချင်းပြည့်မီလာသော မဲဆန္ဒရှင်များကို ဖြည့်စွက်ခြင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဥပမာဆိုရသော် နေရပ်လိပ်စာများနှင့် ဆန္ဒမဲ ပေးရန် အရည်အချင်းမပြည့်မီသော သို့မဟုတ် သေဆုံးသွားပြီဖြစ်သော မဲဆန္ဒရှင်များအား ဖယ် ထုတ်ခြင်းတို့ကို လက်ရှိဆန္ဒမဲပေးနိုင်သော မဲဆန္ဒရှင်များစာရင်းတွင် စဉ်ဆက်မပြတ် အသစ် ပြောင်းလဲ မွမ်းမံပေးရသည်။ မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများကို လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းမှလည်း ထုတ်နှုတ် ရယူနိုင်သည်။ လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းများတွင် နိုင်ငံသားအားလုံး၏အခြေခံအချက်အလက်များ၊ ဥပမာ - အမည်၊ နိုင်ငံသား၊ အသက်၊ ဂျွန်ဒါ၊ အိမ်ထောင်ရှိ/မရှိနှင့် နေရပ်လိပ်စာ စာရင်းများ ရှိလေ့ ရှိသည်။ အပြောင်းအလဲများ ရှိလာသောအခါ နိုင်ငံသားများသည် ၎င်းတို့၏ အချက်အလက်များကို အသစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လိုအပ်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းပြုစုရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ တိုက်ရိုက်ပါဝင်မှု မလိုအပ်ပါက ကိုယ်တိုင် လာရောက်မှတ်ပုံတင်ရန် မလိုအပ်သော သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ကအစပြုသော မှတ်ပုံတင်ခြင်းဟု

ခေါ်ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားများက မဲဆန္ဒရှင်များအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ရာ၌ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပါဝင် မှတ်ပုံတင်ရလျှင် ဤမဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို ကိုယ်တိုင်လာရောက် မှတ်ပုံတင်ရန်လိုအပ်သော သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများက အစပြုသောမှတ်ပုံတင်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည်။ သန်းခေါင်စာရင်းရှိ ဒေတာအချက်အလက်များသည် အိမ်ထောင်စုအလိုက်၊ အမည်မသိ ကောက်ယူထားသော အချက် အလက်များဖြစ်၍ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်အတွက်မူ တစ်ဦးချင်းဆီ၏ ဒေတာအချက်အလက်များ လိုအပ်သောကြောင့် လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကို လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းအဖြစ် အစားထိုး၍ မရနိုင်ကြောင်းနှင့် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်အဖြစ် မှတ်ယူ၍မရနိုင်ကြောင်း မှတ်သားထားသင့်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းနည်းလမ်းများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ သိသိသာသာ ကွဲပြားနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတိုင်းတွင်မူ မဲစာရင်းတွင် အမည်များထပ်နေခြင်းများ သို့မဟုတ် သေဆုံးပြီး မဲဆန္ဒရှင်များကို ဒေတာဘေ့စ်မှ မပယ်ဖျက်ထားခြင်း စသည့် ဒေတာအချက်အလက် မတိကျခြင်းများကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများ မတိကျခြင်း၊ ဆိုလိုသည်မှာ မဲစာရင်း တွင် အမည်များထပ်နေခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ထားခြင်းမရှိသော အမည်များ၊ ထိန်ချန်ထားခြင်းများ၊ လူဦးရေ ဒေတာအချက်အလက် ကွာဟခြင်းများတို့သည် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု၏ အများယုံကြည် လက်ခံနိုင်စွမ်းအတွက် အရေးပါသည့်မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ ယုံကြည်မှုလျော့ပါးသွားစေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စတွင် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း ကွာဟ ချက်ဆိုသည်မှာ စစ်တပ်က အာဏာကို အဓမ္မသိမ်းယူရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို သံသယ ဝင်စေပြီး ယုံကြည်မှုကင်းမဲ့စေရန်ဖြန့်ဝေသည့် မူမမှန်သောအကြောင်းပြချက်၊ ဤစနစ်၏ အား နည်းချက်များကို လွှဲမှားစွာ ဖော်ပြ၊ အသုံးပြုကာ အာဏာသိမ်းယူသည့် အကြောင်းပြချက် ဖြစ်လာ ခဲ့သည်။

သက်သေခံအထောက်အထား (ID) အများအပြားပြသခွင့်ပြုထားသော နည်းလမ်းတွင် မဲဆန္ဒရှင်အဖြစ် မှတ်ပုံတင်ရန်နှင့် မဲရုံ၌ ဆန္ဒမဲပေးမည့်သူအဖြစ် ခွဲခြားသိရှိနိုင်စေရန်တို့အတွက် သက်သေခံအထောက်အထား စာရွက်၊ လက်မှတ်မျိုးစုံပြသခြင်း သို့မဟုတ် မျက်မြင်သက်သေ အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံအချို့တွင် မဲဆန္ဒရှင် သက်သေခံအထောက်အထား ပြသခြင်းအတွက် နိုင်ငံသားမှတ်ပုံတင်ကတ် သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ကတ်ကဲ့သို့ တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော ID စာရွက်စာတမ်းအစုံကိုသာလက်ခံပြီး ပြသရန်လိုအပ်သည်။ မဲဆန္ဒရှင် သက်သေခံအထောက်အထားအဖြစ် စာရွက်စာတမ်းအမျိုးအစား တစ်ခုတည်းကိုသာ ခိုင်လုံသော၊ သက်သေပြခွင့်ပြုခြင်းသည် အတင်းကျပ်ဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းအတွက် သက်သေခံ အထောက်အထားနှင့် ပတ်သက်၍ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း ထိန်းကျောင်းသတ်မှတ်မှု လုံးဝမရှိခြင်း သည်လည်း အလေ့အကျင့်ကောင်းတစ်ခု မဟုတ်ပေ။ သို့သော် ပဋိပက္ခများ ရင်ဆိုင်ထားရသော နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးမှုအားနည်းသော နိုင်ငံများတွင်မူ အရည်အချင်းပြည့်မီသော မဲဆန္ဒရှင် များတွင် သက်သေခံအထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများ ပြည့်စုံစွာမရှိနိုင်၍ မဲဆန္ဒရှင်များ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိစေရန် တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းမှာ သက်သေအထောက်အထား အမျိုးမျိုးကို အသုံးပြု၍ အထောက်အထားကို ပြနိုင်ခွင့်ပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းအတွက် စာရွက်အခြေခံသည့်စနစ်မှစ၍ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာအချက် အလက်ကို အခြေခံသည့် မဲဆန္ဒရှင် အသိအမှတ်ပြုခြင်း (biometric voter recognition)အထိ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ နိုင်ငံအချို့တွင် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း

မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများ မတိကျခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု၏ အများယုံကြည် လက်ခံနိုင်စွမ်းအတွက် အရေးပါသည့် မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ ယုံကြည်မှုလျော့ပါးသွားစေသည်။

သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင် မည်သူမည်ဝါဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားစစ်သော စနစ်များကို လုံလုံ လောက်လောက် လေ့လာထားခြင်းမရှိဘဲ အသုံးပြုကြသည်။ နည်းပညာပိုင်းချို့ယွင်းမှုများကြောင့် မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံးစေခြင်းများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ နည်းပညာပိုင်းရွေးချယ်မှုသည် နိုင်ငံ၏ အခြေအနေများ၊ EMB ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များနှင့် သင့်လျော်ပြီး ကုန်ကျစရိတ်နှင့် ကိုက်ညီ ကာ အကျိုးထိရောက်မှု ရှိစေရမည်။ နည်းပညာပိုင်းရွေးချယ်မှုသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ် အတွင်း မဲဆန္ဒရှင်များ၊ နိုင်ငံရေးရာ ပါဝင်ပတ်သက်သူများ၏ ယုံကြည်မှုနှင့်လည်း ကိုက်ညီသင့် သည်။

၂.၄.၃။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း၏ သမိုင်းဝင်အားနည်းချက်များ

အိုဟောင်းနေပြီဖြစ်သည့် မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်စနစ်နှင့် ယင်းမဲဆန္ဒရှင် စာရင်းကိုပြုစုရာတွင် အခြေခံသည့် လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းများ၏ ခေတ်နှင့်အညီ အဆင့်မီမှုတို့မှာ ဝေဖန်ခံရမှုများနှင့် အဓိက ထိရ လွယ်မှုများအတွက် အကြောင်းရင်းကြီး တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းများအား အတိတ်တွင် များစွာ ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ ကနဦးအနေဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေး ကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်တို့အပေါ်၌ ကျိုးကြောင်းမဆီလျော်သော ကန့်သတ်ချက်များစွာ ချမှတ် ထားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များသည် စာရွက်အခြေခံ အိမ်ထောင်စု စာရင်း မှတ်ပုံတင်များ၊ ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုမရှိသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဒေတာအချက် အလက်စီမံခန့်ခွဲမှု နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ မပြည့်စုံမှုများအပေါ် ဗီဒီယိုလိုက်ထုတ် လုပ်ငန်းစဉ်၏ တိကျမှု နှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတို့အတွက် ဝေဖန်ခံခဲ့ရသည်။ အိုဟောင်းနေပြီဖြစ်သည့် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင် စနစ်နှင့် ယင်းမဲဆန္ဒရှင်စာရင်းကိုပြုစုရာတွင် အခြေခံသည့်လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းများ၏ ခေတ် နှင့်အညီအဆင့်မီမှုတို့မှာ အဆိုပါ ဝေဖန်ခံရမှုများနှင့် အဓိကထိရလွယ်မှုများအတွက် အကြောင်း ရင်းကြီးတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ယခင်က ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဖယ်ထုတ်ချန်လှပ်မှု ပုံစံ မျိုးစုံရှိခဲ့သည်။ ဥပဒေသည် ဘာသာရေးဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အကျဉ်းကျနေသူများ၊ စိတ်ပေါ့သွပ်သူ ဟု သတ်မှတ်ခံထားရသူများနှင့် လူမွဲစာရင်းမှ မဖယ်ရှားခံရသေးသူများကဲ့သို့သော နိုင်ငံသား အမျိုးအစားမျိုးစုံအတွက် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ ဤကန့်သတ်ချက် အချို့သည် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများက ထပ်တလဲလဲ ထောက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပေ။

၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီက ယာယီနေထိုင်ခွင့်ကတ် (white card) ကိုင်ဆောင် ထားသူများသည် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်တို့ မရရှိကြသည်မှာလည်း လူသိများသော အချက်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် အခြားသူများအပါအဝင် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုအခွင့်အရေးများ ငြင်းပယ်ခံထားရသော ရိုဟင်ဂျာမွတ်ဆလင်များနှင့် အဓိကအား ဖြင့် သက်ဆိုင်နေသည်။^{၂၄} အခြားသော မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံးမှုများတွင်ပါဝင်သူများမှာ ပဋိပက္ခဒဏ်ခံ နေရသော ဒေသများရှိ မဲဆန္ဒရှင်များ (မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းမှ ၎င်းတို့၏အမည်များ မကြာခဏ ချန်လှပ် ထားခံရခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသတွင်း၌ ရွေးကောက်ပွဲများကို ပယ်ဖျက်လိုက်သဖြင့် မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံး

၂၄ ဤအကြောင်းအရာသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာအရှိဆုံး အရေး ကြီးကဲစွာရပ်များမှ တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာများ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေရေးရာငြင်းပယ်မှု ဆိုင်ရာ ရှည်ကြာနေသော ဖြစ်စဉ်တစ်ခု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ဖြည်းဖြည်းချင်းဖြတ်သိမ်းခဲ့ကာ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့် ဆုံးရှုံးခြင်းများပါ ဖြစ်စေခဲ့သည် (Crouch ၂၀၁၉ ခုနှစ်)။

သွားသူများ) နှင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာနေထိုင်နေရသူများဖြစ်ကြသည် (Lidauer ၂၀၂၁ က)။ နိုင်ငံအတွင်း ယာယီရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများ၊ ရာသီအလိုက် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများနှင့် အခြေချ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများသည် နိုင်ငံသားမှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်တို့ကို ဆက်သွယ်ထားသည့် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းအတွက် အခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်စေကာ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ဆုံးရှုံးစေခြင်း များကို ဖြစ်လာစေနိုင်သည်။

UEC ၏ တာဝန်ဖြစ်သော မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများကို အလုပ်သမား၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့အင်အား ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အထွေထွေစီမံအုပ်ချုပ်ရေးဌာနတို့မှ ဒေတာအချက်အလက်များ အားအခြေခံ၍ ရပ်ကွက်နှင့် ကျေးရွာအုပ်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ခွဲများက ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် ပြုစုခဲ့သည်။ ထို့နောက် ထိုစာရင်းများကို အများပြည်သူစစ်ဆေးကြည့်ရှုနိုင်ရေးအတွက် ကပ်ထားကြေညာခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း ကပ်ထားကြေညာခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဖန်မှုများအပါအဝင် ဝေဖန်မှုအချို့ ရှိခဲ့သည် (Myanmar Times ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်)။ UEC သည် အခြားစီမံအုပ်ချုပ်ရေးဌာနများမှ လူဦးရေဒေတာအချက်အလက်များကို မှီခိုအားထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း UEC ကိုသာ အဓိကတာဝန်ရှိသူအဖြစ် အများဆုံးဝေဖန်ခံခဲ့ရသည်။ အမှားပြင်ဆင် ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ပြည်သူအား အသိပေးချပြခြင်းအား သက်တမ်းတိုးခဲ့ကာ ဥပဒေအရ မလိုအပ်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်း ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ပြည်သူအား အသိပေးချပြခြင်း ဒုတိယအဆင့်ကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် UEC က ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ UEC သည် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း အသေးစိတ်နံပါတ် များကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်းမရှိခဲ့သော်လည်း အဆုံးသတ် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း ကောက်နုတ်ချက်ကို ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များထံသို့ မျှဝေခဲ့သည်။ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် ဝေဖန်ခံရမှု များခံခဲ့ရသော ကိစ္စရပ်ဖြစ်ခြင်းကို အခွင့်ကောင်းယူကာ စစ်တပ်က ဤအကြောင်းပြချက်အား ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ၏ မသမာမှုအဖြစ် အခိုင်အမာဆိုခဲ့သည်။ သို့သော် SAC က ခန့်အပ်ထားသော UEC ထုတ်ပြန်သည့် ကိန်းဂဏန်းများသည် တရားဝင်မှု ကင်းမဲ့နေပုံပေါ်သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ The Insights၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်)။

မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ အရေးကြီးကိစ္စရပ်သည် စစ်အာဏာရှင်များ၏ ရွေးကောက်ပွဲအသစ်ကျင်းပရန် အခိုင်အမာပြောဆိုမှု၏ အဓိကအကြောင်းပြချက်ဖြစ်သည်။ SAC ခန့်အပ်ထားသော UEC သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသများမှ မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများအား 'ကနဦး မဲ ဆန္ဒရှင်စာရင်း စိစစ်ရေးဆော့ဖ်ဝဲလ်' ကို အသုံးပြုစစ်ဆေးပြီး ဝန်ထမ်းများအား ထိုဆော့ဖ်ဝဲလ် အသုံးပြုပုံကို သင်တန်းပေးသင်ကြားပေးပြီး ဖြစ်သည်။ SAC ခန့်အပ်ထားသော ကော်မရှင်သည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၆ ရက်နေ့တွင် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုကို ကျင်းပခဲ့ပြီး SAC ခန့်အပ်ထားသော ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးများ တက်ရောက် ခဲ့ကြကာ ဒုတိယကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က အဖွင့်အမှာစကား ပြောကြားခဲ့သည်။ UEC သည် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အသစ်ဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒရှင်ပညာပေးခြင်းအား ဆောင် ရွက်ရန်နှင့် ဤရည်ရွယ်ချက်အတွက် ဝန်ထမ်းများနှင့် ရုံးခန်းနေရာများ တိုးချဲ့ရန်စီစဉ်နေသည်။^{၂၅} သို့သော် SAC ခန့်အပ်ထားသော UEC ၏ တရားမဝင်မှု၊ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကင်းမဲ့ခြင်း

SAC ခန့်အပ်ထားသော UEC ၏ တရားမဝင်မှုနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကင်းမဲ့ခြင်းကြောင့် ထုတ်ပြန်လာမည့် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင် စာရင်းများသည် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အခြေခံဖြစ်သည်ဟု ဒီမိုကရေစီအရေး ဆောင်ရွက်ကြသူများနှင့် အများပြည်သူ များက ယုံကြည်ကြမည်မဟုတ်ပေ။

၂၅ SAC ၏ ၁၈ ကြိမ်မြောက် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၆ ရက်နေ့။

နှင့် ပဋိပက္ခများကြောင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်း SAC အဖွဲ့အစည်းများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ လက်လှမ်းမီမှုတို့ကြောင့် ထုတ်ပြန်လာမည့် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်စာရင်းများသည် စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အခြေခံဖြစ်သည်ဟု ဒီမိုကရေစီအရေးဆောင်ရွက်ကြသူများနှင့် အများပြည်သူများက ယုံကြည်ကြမည်မဟုတ်ပေ။

အကြံပြုချက်များ - မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံရှိ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း၏ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အားနည်းချက်ကို ရည်ညွှန်း ဖြေရှင်းရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းအတွက် မည်သည့်နည်းလမ်းကို ရွေးချယ်သည်ဖြစ်စေ လူဦးရေမှတ်ပုံတင်စာရင်းများ၊ အထောက်အထားကဒ်များ ထုတ်ပေးမှုတို့ ပိုမိုတိုးတက် ကောင်းမွန်လာစေမည့် အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ လိုပါလိမ့်မည်။ အမြဲအသုံးပြုရန်၊ ဗဟိုမှ ထိန်းချုပ်နိုင်သော၊ ပုံမှန်မွမ်းမံပြင်ဆင်နိုင်သော ကွန်ပျူတာစနစ်သုံး မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်စာရင်းကို တည်ဆောက်အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ရေရှည်အရည်အသွေး ပြည့်မီသည့် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။

ဖက်ဒရယ်မူဘောင်တစ်ရပ်တွင် ဗဟိုနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအကြား လုပ်ငန်းများနှင့် တာဝန်ယူမှုများကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ခွဲဝေခြင်းမှာမရှိမဖြစ် အရေးပါလှသည်။ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းများကို ရေးဆွဲပြုစုရန် တာဝန်ယူကောင်းယူရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ မဲဆန္ဒရှင် အရည်အချင်း ပြည့်မီမှု၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်နည်းလမ်းများဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့်အခြေခံမူသည် ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ်တစ်ခုလုံး၌ တစ်သမတ်တည်း ဖြစ်စေရမည်။

၂.၅။ ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးစနစ်တစ်ရပ်၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်၊ ထိန်းသိမ်းရန်၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အမှားအယွင်းများနှင့် မူမမှန်မှုများကို ပြင်ဆင်ရန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အား ချိုးဖောက်မှုများအတွက် အရေးယူရန်တို့ ဖြစ်သည် (နှိုင်းယှဉ်ချက်၊ Joseph and McLoughlin၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်)။ EDR စနစ်တစ်ရပ်သည် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ် အဆင့်အားလုံးကို လွှမ်းခြုံနိုင်သင့်သလို အဆင့်တစ်ဆင့်စီတိုင်း အတွက်လည်း သီးခြား EDR လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှိကောင်းရှိနေနိုင်သည်။ ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ၊ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်များ၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်းတို့နှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲကြိုကဏ္ဍများ၊ ရွေးကောက်ပွဲနေ့ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့်တကွ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များ ကြေညာခြင်း၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးစရိတ်များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အသုံးစရိတ်များအား စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲနှောင်းပိုင်း ကဏ္ဍများလည်း ပါဝင်သည်။

EDR ပုံစံများသည် ဖက်ဒရယ် အခင်းအကျင်းအပေါ် မူတည်လေ့ရှိပြီး အထူးသဖြင့် တရားစီရင်ရေးပုံသဏ္ဌာန်နှင့် EMB ပုံသဏ္ဌာန်တို့အပေါ်မူတည်သည်။ ကမ္ဘာတစ်လွှားကျင့်သုံးမှုများကို

ကြည့်ရှုပါက EDR ကိစ္စရပ်များကို ပုံမှန်တရားရုံးများ၊ အထူး/ရွေးကောက်ပွဲတရားရုံးများ၊ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များနှင့် တရားရုံးများ၊ သီးခြားဖွဲ့စည်းထားသော ကော်မတီများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ တရားရုံးများကဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုး ပေါင်းစည်း၍ဖြစ်စေ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင် သည် (Orozco-Henríquez၊ ၂၀၁၀ပြည့်နှစ်)။ အခြေအနေအားလုံးနှင့် သင့်လျော်ကိုက်ညီသော EDR နမူနာပုံစံ ဟူ၍ မရှိသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းကို “တရားရေးစနစ် အတွင်းသို့ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းမှု” များလုပ်ဆောင်လာကြသည်။ ၂၀၀၂ခုနှစ်၊ ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စရပ် များဆိုင်ရာ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် အလေ့အထကောင်းများတွင် ဥရောပကောင်စီ၏ ဗင်းနစ် ကော်မရှင်က ‘ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စရပ်များဆိုင်ရာ အယူခံအဖွဲ့အစည်းသည် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် တစ်ရပ် သို့မဟုတ် တရားရုံးတစ်ရုံး ဖြစ်သင့်သည်။ (...) မည်သည့်အမှုတွင်မဆို တရားရုံးသို့ အပြီး သတ်အယူခံခြင်းကိုလုပ်ဆောင်နိုင်စေရမည်’ ဟု ဖော်ပြထားသည် (ဗင်းနစ်ကော်မရှင်၊ ၂၀၀၂၊ ၁၁)။

ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမေးခွန်းဆိုသည် မှာ ပြည်သူ့ဆန္ဒကိုထင်ဟပ်နေသော ရလဒ်အတိုင်းအတာများနှင့် ပတ်သက်သည့် မေးခွန်းများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သဖြင့် အကဲအဆတ်ဆုံးသော မေးခွန်းများထဲမှတစ်ခု ဖြစ်သည်။ စွပ်စွဲ ထားသော ချိုးဖောက်မှုများတွင်ဖြစ်စေ၊ မူမမှန်မှုများတွင်ဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးစလုံးတွင်ဖြစ်စေ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို ပြောင်းလဲမည့် သက်ရောက်မှုရှိမရှိ၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒအား လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိမရှိတို့ကို ၎င်းက ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၂၀၁၀ (ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ) ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်များကို မေးခွန်းထုတ်ထားသော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ဆိုင်ရာ လျှောက်ထားမှုစနစ်တွင် တရား ရုံး၏ ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်၊ UEC ထံမှ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုလိုအပ်ချက်များနှင့် အမှီအခိုကင်းမှုများ မရှိသဖြင့် လည်းကောင်း၊ လျှောက်ထားသူများအတွက် ထိရောက်သော ပြန်လည်ကုစားမှုကို ပေးအပ်နိုင်ခြင်း မရှိသဖြင့်လည်းကောင်း မကြာသေးမီကကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲများ၌ နိုင်ငံ တကာ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ စောင့် ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့အစည်းများက ထိုစနစ်ကို ပြဿနာဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်ခဲ့ ကြသည်။

ဖက်ဒရယ်အခင်းအကျင်းရှိ EMB၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်၍ အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ သည့်အတိုင်းပင် ထိရောက်စွာလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်သော ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေး စနစ် ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရုံမျှသာမက ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖြစ်တည်ရှိလည်ပတ်နေမှုတို့ကို ကာကွယ်ပေးသည့် အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ဆောင် ရွက်ရသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဖက်ဒရယ်စည်းလုံးမှုကိုပါ ထိခိုက်လာနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် EDR စနစ်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဖက်ဒရယ်စည်းလုံးမှုကိုပါ ထိခိုက်လာ နိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် EDR စနစ်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲရေးကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။

အကြံပြုချက်များ - ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း

အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာမူဘောင်သစ်တစ်ရပ်ကို ပြုစုရေးဆွဲသောအခါ၌ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် တရားရေးပြန်လည်သုံးသပ်ချက်၊ ကန့်ကွက်လွှာများ စစ်ဆေးစီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းသော အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်တစ်ရပ်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အမှီအခိုကင်းမှုအပေါ် အာမခံနိုင်မှုတို့ကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူဘောင်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော ကိစ္စရပ်များအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးကို လည်း အလေးပေးအာရုံစိုက်သင့်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ခုတွင် EDR ယန္တရားသည် အထူးသဖြင့် ကျစ်လစ်ခိုင်မာရမည်ဖြစ်သလို ဖက်ဒရေးရှင်းတွင် ပါဝင်သည့် ပြည်နယ်/ယူနစ်အားလုံး၏ ယုံကြည်မှုကိုလည်း ရရှိရမည်။

နိဂုံး

ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး ဆယ်နှစ်တာကာလနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူဘောင်အတွင်း ကျင်းပခဲ့သည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ၃ ကြိမ်ပြီးနောက်တွင် မြန်မာစစ်တပ် သည် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ အာဏာသိမ်းမှုဖြင့် ထိုဒီမိုကရေစီတည်ဆောက် ရေးကာလအားစောက်ထိုးမှောက်ခုန်လုပ်ပစ်လိုက်သည်။ စစ်တပ်သည် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ (SAC) ဟု ခေါ်သော စစ်တပ်ခေါင်းဆောင်မှုကို တည်ထောင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲ မသမာမှု ရှိသောကြောင့် အာဏာသိမ်းလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟူသော ဇာတ်ကြောင်းကိုပြောဆိုကာ အာဏာ သိမ်းလိုက်ခြင်းသည် တရားမျှတမှန်ကန်ကြောင်း အကြောင်းပြရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ထိုအချိန် ကတည်းကစတင်ပြီး နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်သူများကို ဖမ်းဆီး၊ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ကာ ၎င်းတို့၏ဤလုပ်ဆောင်ချက်များကို တရားဝင်စေရန်အတွက်လည်း ‘သက်သေ အထောက်အထား’ကို လုပ်ကြံဖန်တီးပြီး ဤဇာတ်ကြောင်းကို ချဲ့ထွင်ခဲ့သည်။

ထိုသို့ဆောင်ရွက်ချက်များအပြီး များမကြာမီ SAC က ၂၀၂၃ ခုနှစ် သို့မဟုတ် နောက်ပိုင်း တွင် ရွေးကောက်ပွဲများကို အသစ်ပြန်လည်ကျင်းပမည်ဟုကြေညာခဲ့ပြီး ထိုရည်ရွယ်ချက်အား အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများဆိုင်ရာ ဥပဒေများအား ပြောင်းလဲရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို စစ်တပ်အကျိုးစီးပွားအတွက် ဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပြောင်းလဲရန် ကြိုးပမ်းခြင်း၊ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာ၌ နိုင်ငံရေး ပါတီငယ်များကို ၎င်းတို့နှင့် ပူးပေါင်းရန်အတွက် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်ပါဝင်စေခြင်း သို့မဟုတ် အတင်း အဓမ္မဖိအားပေးခြင်း၊ မဲစာရင်းအသစ်တစ်စုံ ပြင်ဆင်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ စစ်တပ် အနေနှင့် ၎င်း၏ ရွေးကောက်ပွဲမသမာမှုဇာတ်ကြောင်းကို ဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်ထားလိုပြီး ၎င်းတို့ အာဏာ ရယူစွဲကိုင်ထားမှုကို တရားဝင်စေရန်ရည်ရွယ်၍ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရန်အတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများကို ပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအနေဖြင့် စစ်တပ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အသိအမှတ်မပြုရန်မှာ အရေးကြီးလှသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အတိုက်အခံဘက်ကလည်း ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်ကို အတည်ပြုကျင့်သုံး၍ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွက်

စစ်တပ်အနေနှင့် ၎င်း၏ ရွေးကောက်ပွဲ မသမာမှုဇာတ်ကြောင်းကို ဆက်လက် ဆုပ်ကိုင်ထားလိုပြီး ၎င်းတို့အာဏာရယူ စွဲကိုင်ထားမှုကို တရားဝင်စေရန်ရည်ရွယ်၍ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရန်အတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများကို ပြုလုပ်လျက် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအနေဖြင့် စစ်တပ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ အသိအမှတ်မပြုရန်မှာ အရေးကြီးလှသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ မူဘောင်သစ်တစ်ခုကို စတင်ပြင်ဆင်နေလျက်ရှိသည်။ ဤပဋိညာဉ်ကို အခြေခံပြီး အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုနှင့် တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်တစ်ရပ်ဖြင့် အတည်ပြုရမည့် အမြဲတမ်းဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ခုတို့ကိုရေးဆွဲပြုစုရန် လမ်းပြမြေပုံတစ်ခုကို ရေးဆွဲထားပြီးဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဒီဇိုင်းဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကို ဤလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစောပိုင်းအဆင့်မှစ၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းကလည်း စစ်တပ်၏ ပြဿနာဇာတ်ကြောင်းများကို တန်ပြန်ရာတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဤသို့ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရေးအတွက် အခြေခံမူများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများ၌လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ပြီးခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲအတွေ့အကြုံများ၌လည်းကောင်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ကာလရှည်ကြာစွာ စနစ်တကျဖြစ်ပွားနေသော ပြဿနာများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းမှရရှိလာသော သင်ခန်းစာ အများအပြားကို မျိုးဆက်သစ်ဥပဒေပြုသူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်သူများက အမွေဆက်ခံကြရသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာပြဿနာများကို ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများနှင့် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအပါအဝင် အခြားသူများက အမြောက်အမြား မှတ်တမ်းတင်ထားပြီးဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများတွင် ဖော်ပြထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရွေးချယ်မှု၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ၊ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် EDR ကဲ့သို့သော အဓိကနယ်ပယ်များကို ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများတွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးသင့်သည်။

ဤနောက်ခံအခြေအနေကို ထောက်ရှု၍ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများတွင် ဖော်ပြထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှု၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ၊ မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် EDR ကဲ့သို့သော အဓိကနယ်ပယ်များကို ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများတွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးသင့်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ သွင်ပြင်သည် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပဆောင်ရွက်မှုအပေါ် ကြီးမားသော သက်ရောက်မှုတစ်ရပ်ရှိနေပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်အား ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသည့်အဆင့်ကို ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဆုံးဖြတ်သည်။ ဗဟိုမှ အောက်အဆင့်များသို့ အာဏာခွဲဝေခြင်းအတွက် ချဉ်းကပ်နည်းအမျိုးမျိုးရှိရာ ဤမူဘောင်သည် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ၏ တန်းတူညီမျှမှုကိုကာကွယ်ပေးသင့်သလို ဖက်ဒရေးရှင်းအတွင်းတွင်လည်း တစ်သမတ်တည်းဖြစ်သင့်သည်။ မည်သည့်စနစ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ တစ်ညီတည်း အကာအကွယ်ပေးသင့်သည်။ ဤသို့ကာကွယ်ပေးရန်အတွက်လည်း ဘုံအဆုံးအဖြတ်ပေးခွင့်ရှိသူကိုလိုအပ်ပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် ဤသို့ ဘုံအဆုံးအဖြတ်ပေးခွင့်ရှိသူမှာ ဖက်ဒရယ်ကတိကဝတ်ကို ကာကွယ်ပေးနိုင်လောက်အောင် ခိုင်မာအားကောင်းပြီး အမှီအခိုကင်းသည့် တရားရုံးများ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအကြောင်း ဆွေးနွေးမှုအများအပြားမှာ ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သော မြို့နယ်အခြေခံ၊ မဲဆန္ဒနယ်တစ်နယ်လျှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးနှုန်း တင်မြှောက်သည့် FPTP စနစ် နှင့် PR ပုံစံတစ်မျိုးမျိုးတို့အကြား ရွေးချယ်မှုကို ဗဟိုပြုလျက်ရှိသည်။ မည်သည့်စနစ်ကို ရွေးချယ်သည်ဖြစ်စေ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သဘောတူညီမှုရရှိသင့်ပြီး မဲတန်ဖိုးများတူညီသည့် အခြေခံမူကို လိုက်နာစောင့်ထိန်းသင့်သလို FPTP စနစ်ကိုကျင့်သုံးပါက မဲဆန္ဒနယ်မြေကို ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရာတွင်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်မှုတို့ ရှိသင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် ပြီးပြည့်စုံသော နမူနာပုံစံ သို့မဟုတ် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အသုံးပြုနိုင်သော နမူနာပုံစံဟူ၍မရှိသော်လည်း ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ရပ်တွင် ဤတာဝန်ကိုထမ်း

ဆောင်နိုင်သည့်ဖြစ်နိုင်ခြေ အမျိုးမျိုးရှိသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲမှု အဖွဲ့အစည်း (EMB) တို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အပြန်အလှန်နှီးနွယ်ဆက်စပ်နေကြသည်။ ဖက်ဒရယ် အခင်းအကျင်းများတွင် ဖက်ဒရယ်ဥပဒေနှင့် ပြည်နယ်ဥပဒေများအကြား ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ပုံဖော်ထားမှု၊ EMB၏ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း အတိုင်းအတာ၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချထားသော EMB စနစ်တွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား ကြီးကြပ်နိုင်စွမ်း၊ လူဦးရေ အချက်အလက်၊ ဝန်ထမ်းခန့်ထားခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ လုံခြုံရေးတို့နှင့် ပတ်သက်၍ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များထံမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို EMBက ရယူရန်လိုအပ်မှုတို့ကို အခြေခံ၍ ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုကို ဆုံးဖြတ်ရပါလိမ့်မည်။

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူအား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ဆန္ဒမဲ ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများအား မဲဆန္ဒရှင် ဖြစ်လာစေမည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဟူသော ရှုထောင့်နှစ်ခုမှ ချဉ်းကပ်ရမည်။ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက ကြီးကြပ်ကောင်း ကြီးကြပ်နိုင်သော်လည်း ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း မဲဆန္ဒရှင်အရည်အချင်းပြည့်မီမှု၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့်သက်ဆိုင်သော အရည်အချင်းပြည့်မီမှုအတွက် ဘုံစည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို ကျင့်သုံးရမည်။ နည်းဥပဒေကြောင့်ဖြစ်စေ၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းဖြစ်စဉ်မှ တစ်ဆင့်ဖြစ်စေ မဲဆန္ဒရှင်အားလုံး အကျုံးဝင်မှုကင်းမဲ့ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို အကြီးအကျယ်ထိခိုက်စေသည်။ ထို့ကြောင့် မည်သူက ဆန္ဒမဲပေးနိုင်သည့် အရည်အချင်းရှိသူ ဖြစ် သင့်ကြောင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်စာရင်းကို မည်သို့ သတ်မှတ်သင့်သည်ဟူသော အချက်များကို ဘုံနားလည်သဘောပေါက်မှုတစ်ရပ် ရရှိထားရန်လိုအပ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ဂရုပြု စဉ်းစားရမည့် အချက်နှစ်ချက်ရှိသည်။

ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အဆင့်၌ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သောအခါ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု နှင့်/သို့မဟုတ် သက်သေခံအထောက်အထားကဒ် ပေးအပ်ခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကွဲပြားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်မှုများရှိလာပါက ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု၏ အရည်အသွေးနှင့် တရားဝင်မှုတို့အပေါ် ကြီးကြီးမားမား သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု စံနှုန်းများ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်ကို ကန့်သတ်ထားသည့်တိုင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ဖက်ဒရယ် စနစ်များ၌ ဗဟိုပြုထောင်စု၏အာဏာအဖြစ် သတ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ အလားတူပင် မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေး၏ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် လူဦးရေနှင့်/သို့ အိမ်ထောင်စုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးသောဌာနများအပါအဝင် ဒေသန္တရအာဏာပိုင် များထံမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ပုံစံတစ်မျိုးမျိုးကို ညွှန်းဆိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ EMB နှင့် ဤဌာနများ အကြား ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုသည် တာဝန်ရှိအာဏာပိုင်များအပေါ်တွင် မူတည်၍ ပြဿနာ အမျိုးမျိုး ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်အား မူကြမ်းရေးဆွဲပြုစုသူများ သည် အာဏာများခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ ပြုလုပ်ရသောအခါ ဤကဏ္ဍများကို လည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပမှုနှင့်ပတ်သက်သော ၎င်းတို့၏ သက်ရောက်နိုင်ခြေကို လည်းကောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။

အမှန်တကယ်အလုပ်ဖြစ်သော EDR စနစ်တစ်ရပ် ကင်းမဲ့နေခြင်းမှာ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကအားနည်းချက်များထဲမှတစ်ခုဖြစ်ပြီး အနာဂတ်တွင် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာမူဘောင်ကိုရွေးချယ်စေကာမူ ထိုအချက်ကိုဖြေရှင်းသင့်သည်။ ဖက်ဒရယ်အခင်းအကျင်းတွင်

အပြည့်အဝအလုပ်ဖြစ်သော EDR စနစ်တစ်ရပ်ဆိုသည်မှာ (အမှန်တကယ်အလုပ်ဖြစ်သော၊ အရည်အချင်းပြည့်ဝသော၊ အမှီအခိုကင်းသော တရားစီရင်ရေးကိုဆိုလိုသည်) နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရုံမျှသာမက ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲရေးကိုပါ ကာကွယ်ပေးသည့် အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ဆောင်ရွက်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဖက်ဒရယ်စည်းလုံးမှုကိုပါ ထိခိုက်လာနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် EDR စနစ်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေးကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။

ကိုးကားချက်များနှင့် ထပ်ဆောင်းဖတ်ရှုစရာများ

Alihodžić, S. and Matatu, N. with Joseph, O. and Lewis, K., *Timing and Sequencing of Transitional Elections*, International IDEA Policy Paper 18 (Stockholm: International IDEA, 2019), <<https://doi.org/10.31752/idea.2019.13>>

Ardeth Maung Thawngmung, 'Myanmar: Why the Military took over', *criticalasianstudies.org* Commentary Board, 22 February 2021, <<https://doi.org/10.52698/JNWF5808>>

Asian Network for Free Elections (ANFREL), 'General and Local Elections Myanmar 2015', ANFREL Election Observation Mission Final Report, 4 August 2016, <<https://anfrel.org/anfrel-eom-2015-report>>, accessed 9 September 2022

—, 'The 2020 Myanmar General Elections: Democracy Under Attack', 17 May 2021, <<https://anfrel.org/anfrel-releases-2020-myanmar-general-elections-final-observation-mission-report>>, accessed 1 September 2022

Assistance Association for Political Prisoners (AAPP), 'Daily Briefing in Relation to the Military Coup', 11 February 2021, <<https://aappb.org/?p=13082>>, accessed 5 September 2022

Bulmer, W. E., *A New Constitution for Myanmar: Towards Consensus on an Inclusive Federal Democracy* (Stockholm: International IDEA, 2022), <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.11>>

Bünthe, M., 'Myanmar's Protracted Transition: Arenas, Actors, and Outcomes', *Asian Survey*, 56/2 (2016), pp. 369–91, <<https://doi.org/10.1525/as.2016.56.2.369>>

Carter Center, 'Myanmar: 2015 General Elections: Final Election Report', 9 January 2017, <<https://electionstandards.cartercenter.org/2017/01/09/myanmar-final-election-report>>, accessed 9 September 2022

Catt, H., Ellis, A., Maley, M., Wall, A. and Wolf, P., *Electoral Management Design: Revised Edition* (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/electoral-management-design-revised-edition>>, accessed 5 September 2022

Choudry, S. and Welikala, A., 'Myanmar's Military Coup d'État is Unconstitutional: How should the international community respond?', *Verfassungsblog*, 15 February 2021, <<https://verfassungsblog.de/myanmars-military-coup-detat-is-unconstitutional>>, accessed 1 September 2022

- International Crisis Group, Myanmar, <<https://www.crisisgroup.org/asia/south-east-asia/myanmar>>, accessed 1 September 2022
- Croissant, A., 'Transforming Civil-Military Relations: Myanmar in Comparative Perspective', Stimson, 21 April 2021, <<https://www.stimson.org/2021/transforming-civil-military-relations-myanmar-in-comparative-perspective>>, accessed 1 September 2022
- Crouch, M., *The Constitution of Myanmar: A Contextual Analysis* (Oxford: Hart Publishing, 2019), <<https://doi.org/10.5040/9781509927388>>
- , 'States of Legal Denial: How the state in Myanmar uses law to exclude the Rohingya', *Journal of Contemporary Asia*, 51/1 (2019), pp. 87–110, <<https://doi.org/10.1080/00472336.2019.1691250>>
- , 'The Illegality of Myanmar's Coup', 7 February 2021, <<https://melissacrouch.com/2021/02/07/the-illegality-of-myanmars-coup>>, accessed 1 September 2022
- Crouch, M. and Lindsey, T. (eds), *Law, Society and Transition in Myanmar* (Oxford: Hart, 2014)
- Debre, M. and Morgenbesser, L., 'Out of the shadows: Autocratic regimes, election observation and legitimation', *Contemporary Politics*, 23/3 (2017), pp. 328–47, <<https://doi.org/10.1080/13569775.2017.1304318>>
- Development Media Group (DMG), 'Proportional representation training begins for Arakan State election staff', 6 July 2022, <<https://www.bnionline.net/en/news/proportional-representation-training-begins-arakan-state-election-staff>>, accessed 2 September 2022
- Dukalskis, A. and Raymond, C. D., 'Failure of authoritarian learning: Explaining Burma/Myanmar's electoral system', *Democratization*, 23/3 (2018), pp. 545–63, <<https://doi.org/10.1080/13510347.2017.1391794>>
- Ebead, N. and Hirakawa, A., *Inclusion and Gender Equality in Post-Coup Myanmar: Strategies for Constitutional and Democratic Reform*, International IDEA Constitution Brief, May 2022, <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.35>>
- Ebead, N., *Interim Electoral Management and Electoral System Design in Myanmar*, International IDEA Policy Paper 25 (Stockholm: International IDEA, 2022), <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.38>>
- Ellis, A., Navarro, C., Morales, I., Gratschew, M. and Braun, N., *Voting from Abroad: The International IDEA Handbook* (Stockholm: International IDEA and Federal Electoral

Institute of Mexico, 2007), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/voting-abroad-international-idea-handbook>>, accessed on 2 September 2022

Erben, P., Goldsmith, B. and Shujaat, A., 'Out-of-Country Voting: A Brief Overview', International Foundation for Electoral Systems (IFES) White Paper, April 2012, <<https://www.eods.eu/library/IFES.Out-of-Country%20Voting,%20A%20Brief%20Overview.pdf>>, accessed 2 September 2022

EU Election Observation Mission (EU EOM) Myanmar, General Elections 2015, Final Report, <https://www.eods.eu/library/myanmar_final_report_en.pdf>, accessed 9 September 2022

European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission), 'Code of Good Practice in Electoral Matters. Guidelines and Explanatory Report', Opinion 190/2002, 30 October 2002, <<https://rm.coe.int/090000168092af01>>, accessed 9 September 2022

—, 'Report on Constituency Delineation and Seat Allocation', Study 873/2017, <[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)034-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)034-e)>, accessed 2 September 2022

Faulder, D., Robinson, G. and Macan-Markar, M., 'Failed state: Myanmar collapses into chaos', *Nikkei Asia*, 14 April 2021, <<https://asia.nikkei.com/Spotlight/The-Big-Story/Failed-state-Myanmar-collapses-into-chaos>>, accessed 2 September 2022

Ferguson, J. M., 'Who's Counting? Ethnicity, Belonging, and the National Census in Myanmar', *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, 171/1 (2015), pp. 1–28, <<https://www.jstor.org/stable/43819166>>

Frontier, "'The constitution is invalid now": NLD patron fires back at military', 1 February 2021, <<https://www.frontiermyanmar.net/en/the-constitution-is-invalid-now-nld-patron-fires-back-at-military>>, accessed 2 September 2022

—, 'Editorial: The world must not accept a junta-run election', 21 July 2022, <<https://www.frontiermyanmar.net/en/editorial-the-world-must-not-accept-a-junta-run-election>>, accessed 2 September 2022

Gandhi, J. and Lust-Okar, E., 'Elections under authoritarianism', *Annual Review of Political Science*, 12 (2009), pp. 403–22, <<https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.060106.095434>>

Harding, A., 'Constitutional implications of Myanmar's Coup on 1 February 2021', ConstitutionNet, 11 February 2021, <<https://constitutionnet.org/news/constitutional-implications-myanmars-coup-1-february-2021>>, accessed 2 September 2022

International Commission of Jurists (ICJ), 'Myanmar: Military Coup d'état violates principles of rule of law, international law and Myanmar's Constitution', 8 February 2021, <<https://www.icj.org/myanmar-military-coup-detat-violates-principles-of-rule-of-law-international-law-and-myanmars-constitution>>, accessed 2 September 2022

International IDEA, Myanmar's Federal Democracy Charter: Analysis and Prospects (Stockholm: International IDEA, 2022), <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.27>>

—, *International Electoral Standards: Guidelines for Reviewing the Legal Framework of Elections* (Stockholm: International IDEA, 2002), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/international-electoral-standards-guidelines-reviewing-legal-framework>>, accessed 28 September 2022

Joseph, O. and McLoughlin, F., *Electoral Justice System Assessment Guide* (International IDEA: Stockholm, 2019), <<https://doi.org/10.31752/idea.2019.21>>

Ko Cho, 'Myanmar junta sentences three UEC heads to prison', Myanmar Now, 11 July 2022, <<https://www.myanmar-now.org/en/news/myanmar-junta-sentences-three-uec-heads-to-prison>>, accessed 2 September 2022

Larsson, T., 'Buddha or the ballot: The Buddhist exception to universal suffrage in contemporary Asia', in H. Kawanami (ed.), *Buddhism and the Political Process* (London: Palgrave Macmillan, 2016), <https://doi.org/10.1007/978-1-137-57400-8_5>

Lemargie, K., Reynolds, A., Erben, P. and Ennis, D., 'Electoral system choice in Myanmar's democratization debate', in N. Cheesman, N. Farrelly and T. Wilson (eds), *Debating Democratization in Myanmar* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2014)

Lidauer, M., 'Boundary making in Myanmar's electoral process: Where elections do not take place', *Modern Asian Studies*, 56/2 (2021), pp. 533–66, <<https://doi.org/10.1017/S0026749X20000335>>

—, 'The politics of election cancellations in Myanmar', *Oxford Tea Circle*, 19 May 2021, <<https://teacircleoxford.com/policy-briefs-research-reports/the-politics-of-election-cancellations-in-myanmar>>, accessed 2 September 2022

Lidauer, M. and Saphy, G., 'Elections and the reform agenda', in M. Crouch and T. Lindsey (eds), *Law, Society and Transition in Myanmar* (Oxford: Hart 2014)

- , ‘Running Elections under Stringent Covid-19 Measures in Myanmar. Case Study’, International IDEA, 8 July 2021, <<https://www.idea.int/sites/default/files/elections-under-stringent-covid19-measures-in-myanmar.pdf>>, accessed 2 September 2022
- Loong, S., ‘Post-coup Myanmar in six warscapes’, *International Institute for Strategic Studies*, 10 June 2022, <<https://myanmar.iiss.org/analysis/introduction>>, accessed 2 September 2022
- Marston, H., ‘Myanmar’s electoral system: Reviewing the 2010 and 2012 elections and looking ahead to the 2015 general elections’, *Asian Journal of Political Science*, 21/3 (2014), pp. 268–84, <<https://doi.org/10.1080/02185377.2013.864515>>
- Morgenbesser, L., ‘In search of stability: Electoral legitimation under authoritarianism in Myanmar’, *European Journal of East Asian Studies*, 14 (2015), pp. 163–88, <<https://doi.org/10.1163/15700615-01402002>>
- Morgenbesser, L. and Pepinsky, T. B., ‘Elections as causes of democratization: Southeast Asia in comparative perspective’, *Comparative Political Studies*, 52/1 (2019), pp. 3–35, <<https://doi.org/10.1177/0010414018758763>>
- Myanmar Digital News, ‘Five-point Road Map of the State Administration Council’, 22 July 2021, <<https://www.mdn.gov.mm/en/five-point-road-map-state-administration-council-0>>, accessed 2 September 2022
- Myanmar News Agency, ‘Announcement of Union Election Commission’, *Global New Light of Myanmar*, 5 February 2021, <<https://www.gnlm.com.mm/announcement-of-union-election-commission-2>>, accessed 2 September 2022
- Myanmar Now*, ‘The crooked UEC chair who returned to restore “electoral integrity”’, 5 June 2021, <<https://www.myanmar-now.org/en/news/the-crooked-uec-chair-who-returned-to-restore-electoral-integrity>>, accessed 2 September 2022
- , ‘Junta steps up efforts to promote switch to Proportional Representation in elections’, 14 October 2021, <<https://www.myanmar-now.org/en/news/junta-steps-up-efforts-to-promote-switch-to-proportional-representation-in-elections>>, accessed 2 September 2022
- Myanmar Times*, ‘Myanmar state counsellor raps error filled voters list’, <<https://www.mmtimes.com/news/myanmar-state-counsellor-raps-error-filled-voters-list.html>>, no longer available online

- Nachemson, A. and Frontier 2022, 'Rigging the system: The junta's PR makeover', *Frontier*, 17 June 2022, <<https://www.frontiermyanmar.net/en/rigging-the-system-the-juntas-pr-makeover>>, accessed 2 September 2022
- Noël, T., *Unconstitutionality of the Coup in Myanmar*, Constitution Brief Interregnum Series (Stockholm: International IDEA, 2022), <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.16>>
- Nu Tsen Mun, 'Electoral System at a Crossroads: Recalculation of the 2015 Election Results under the Proportional Representation System', Salween Institute for Public Policy, October 2020, <https://www.salweeninstitute.org/uploads/1/2/6/3/12630752/sipp_electrolsystem-at-a-crossroad-english.pdf>, accessed 4 September 2020
- , 'Proportional Representation: Why Now is Not the Right Time', Salween Institute for Public Policy, <<https://www.salweeninstitute.org/uploads/1/2/6/3/12630752/si-proportional-representation-whynow-nutsenmun-eng.pdf>>, accessed 4 September 2020
- Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Human Rights and Elections: A Handbook on the Legal, Technical and Human Rights Aspects of Elections* (New York and Geneva: United Nations, 2021), <<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/Human-Rights-and-Elections.pdf>>, accessed on 5 September 2022
- , UN Treaty Body Database, <https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=119&Lang=EN>, accessed on 5 September 2022
- Organization for the Security and Cooperation in Europe (OSCE)/Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), *Handbook for the Observation of Voter Registration*, 13 July 2012, <<https://www.osce.org/odihr/92058>>, accessed 4 September 2022
- Orozco-Henríquez, J., Ayoub, A. and Ellis, A., *Electoral Justice: The International IDEA Handbook* (Stockholm: International IDEA, 2010), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/electoral-justice-international-idea-handbook>>, accessed 8 September 2022
- Oswald, K. and Courtin, C., 'Malapportionment in Myanmar's election: A slumbering menace', *Contemporary Southeast Asia*, 42/2 (2020), pp. 145–73, <<https://doi.org/10.1355/cs42-2a>>
- People's Alliance for Credible Elections (PACE), Category: Reports, <<https://www.pacemyanmar.org/category/publications/reports>>, accessed 9 September 2022

- , ‘Joint Statement by Domestic Election Observer Organizations’, 29 January 2021, <<https://www.pacemyanmar.org/mmobservers-statement-eng/>>, accessed 4 September 2022
- , ‘2015 General Elections Observation Report’, 23 February 2016, <<https://www.pacemyanmar.org/2015-election/>>, accessed 26 September 2022
- Radio Free Asia (RFA), ‘Aung San Suu Kyi sentenced to a further three years on election fraud charge’, <https://www.rfa.org/english/news/myanmar/suu-kyi-sentence-09022022040050.html?fbclid=IwAR07NH6bsX7h60guGPkJF2kp9fGnQlk-CPt5H8Vnu6P0izd_u5Fq1_TyCaxo>, accessed 5 September 2022
- Renshaw, C. and Lidauer, M., ‘The Union Election Commission of Myanmar 2010–2020’, *Asian Journal of Comparative Law*, 16 (2021), pp. 136–55, <<https://doi.org/10.1017/asjcl.2021.33>>
- Reynolds, A., Reilly, B. and Ellis, A., *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook* (Stockholm: International IDEA, 2005), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/electoral-system-design-new-international-idea-handbook>>, accessed 4 September 2022
- Schedler, A., ‘Elections without democracy: The menu of manipulation’, *Journal of Democracy*, 13/2 (2002), pp. 36–50, <<https://doi.org/10.1353/jod.2002.0031>>
- Selth, A., ‘The realities of power in Myanmar’, *New Mandala*, 16 November 2015, <<https://www.newmandala.org/the-realities-of-power-in-myanmar>>, accessed 4 September 2022
- Selway, J., ‘Ethnic accommodation and electoral rules in ethno-geographically segregated societies: PR outcomes under FPTP in Myanmar elections’, *Journal of East Asian Studies*, 15/3 (2015), pp. 321–60, <<https://doi.org/10.1017/S1598240800009103>>
- Special Advisory Council for Myanmar (SAC-M), ‘Briefing Paper: Effective Control in Myanmar’, SAC-M, 5 September 2022, <<https://specialadvisorycouncil.org/wp-content/uploads/2022/09/SAC-M-Briefing-Paper-Effective-Control-in-Myanmar-ENGLISH-1.pdf>>, accessed 27 September 2022
- Tan, N. and Preece, C., ‘Electoral system, ethnic parties, and party system stability in Myanmar’, *European Journal of Development Research*, 32 (2020), pp. 431–56, <<https://doi.org/10.1057/s41287-020-00264-1>>

- Tha Lun Zaung Htet, 'USDP will 'probably' support PR system: Party leader', *The Irrawaddy*, 20 June 2013, <<https://www.irrawaddy.com/election/news/usdp-will-probably-support-pr-system-party-leader>>, accessed 4 September 2022
- The Insights, 'Debunking voter fraud claims by the Myanmar Military', Data4Democracy [Facebook page], 16 February 2021, <<https://www.facebook.com/theinsights.ti>>, accessed 4 September 2022
- The Irrawaddy*, 'Myanmar's NLD rejects Military's call for Proportional Representation election system', 4 March 2021, <<https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmars-nld-rejects-militarys-call-proportional-representation-election-system.html>>, accessed 5 September 2022
- , 'Myanmar Junta's Election Commission charges Suu Kyi and Win Myint with fraud', 6 November 2021, <<https://www.irrawaddy.com/news/burma/myanmar-juntas-election-commission-charges-suu-kyi-and-win-myint-with-fraud.html>>, accessed on 2 September 2022
- Transnational Institute (TNI), 'Ethnicity without meaning, data without context: The 2014 Census, identity and citizenship in Burma/Myanmar', Policy Briefing, 24 February 2014, <<https://www.tni.org/en/briefing/ethnicity-without-meaning-data-without-context>>, accessed 9 September 2022
- Wee, S. and Paddock, R. C., 'Aung San Suu Kyi defends herself during "show trial" in Myanmar', *New York Times*, 10 November 2021, <<https://www.nytimes.com/2021/10/26/world/asia/myanmar-coup-trial-aung-san-suu-kyi.html>>, accessed 28 September 2022

စာရေးသူများအကြောင်း

Michael Lidauer သည် သုတေသီ-ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သလို ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုဆိုင်ရာ အကြီးတန်းအတတ်ပညာရှင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ သူသည် အခြားအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် ဥပရောပသမဂ္ဂ၊ ဥရောပလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့အစည်း၏ ဒီမိုကရက်တစ်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးရုံး (OSCE/ODIHR) ကိုယ်စား ရွေးကောက်ပွဲများကို စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့ပြီး ဥရောပရွေးကောက်ပွဲ-စောင့်ကြည့်ရေးကွန်ရက် (network Election-Watch. EU) ကိုလည်း ပူးတွဲတည်ထောင်ခဲ့သည်။ သူသည် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို အစဉ်တစိုက်လေ့လာလျက်ရှိပြီး လွတ်လပ်သော သုတေသနများပြုစု ဆောင်ရွက်နေသလို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအတွက် အကြံပေးတစ်ဦးအဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၄-၁၆ တွင် နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များဆိုင်ရာ ဖောင်ဒေးရှင်း (IFES)၌ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာအကြီးတန်းအကြံပေးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

Gilles Saphy သည် ပြည်သူ့ရေးရာစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ နောက်ခံရှိသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကြီးတန်း ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူသည် ၁၉၉၇ ခုနှစ်ကတည်းက တောင်အာရှ၊ အရှေ့တောင်အာရှ၊ ဘော်လ်ကန်ဒေသများနှင့် ယခင်ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုထဲရှိနိုင်ငံများ၌ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာပံ့ပိုးရေးစီမံကိန်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးစီမံကိန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သူသည် OSCE/ODIHR၌ ရွေးကောက်ပွဲအကြံပေးတစ်ဦးအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး မကြာသေးမီက ဥရောပသမဂ္ဂ၏ ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရေးစီမံချက် (ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီပံ့ပိုးရေး၊ EODS) ၏ ဒါရိုက်တာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ Gilles သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တို့၌ ရွေးကောက်ပွဲနှီးနွယ်စီမံကိန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် သူသည် ဥရောပသမဂ္ဂ၊ ကုလသမဂ္ဂနှင့် အခြား နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအတွက်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကြီးတန်းအကြံပေးတစ်ဦးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့ (International Institute for Democracy and Electoral Assistance) (International IDEA) သည် လူသား အားလုံး၏ မျှော်မှန်းချက်လည်းဖြစ်၊ ရေရှည်တည်တံ့သောဖွံ့ဖြိုးမှုကိုလည်း ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင် သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် တိုးတက်ထွန်းကားရေးကို လုပ်ငန်းတာဝန်အဖြစ် ခံယူလျက် အစိုးရများအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်း (intergovernmental organization) တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စနစ်များ၊ လုပ်ငန်းစဉ် များကို အဆင့်အားလုံးတွင် တည်ဆောက်ရေး၊ အားကောင်းစေရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး ပံ့ပိုးမှုပေးခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ အဖွဲ့၏မျှော်မှန်းချက်မှာ ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျလုပ်ဆောင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်း စနစ်များသည် အများပါဝင်မှုနှင့် တာဝန်ယူ တာဝန်ခံမှုရှိလျက် ရေရှည်တည်တံ့ ဟန်ချက်ညီသောဖွံ့ဖြိုးမှုကို အားလုံးရှိခံစားနိုင်သည့် ကမ္ဘာကြီး ဖြစ်လာစေရေး ဖြစ်ပါသည်။

အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်း

အဖွဲ့အနေဖြင့် အဓိကနယ်ပယ်သုံးရပ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိစေရန် အဓိကထားလျက် လုပ်ငန်း များလုပ်ဆောင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည် ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့်ကိုယ်စားပြုမှုတို့ ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသား အမျိုးသမီးအခန်းကဏ္ဍနှင့် အများပါဝင်မှု၊ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေကို စာနာနားလည် ခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ဟန်ချက်ညီသော ဖွံ့ဖြိုးမှုတို့ကို လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အားလုံးတွင် အဓိကလုပ်ငန်း များအဖြစ် ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်ပါသည်။

International IDEA သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းနှင့် ဒေသတစ်ဝန်း ဒီမိုကရေစီလားရာများကို ဆန်းစစ်ချက်များ ပြုစုပေးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းစဉ် လုပ်ဟန်ကျင့်စဉ်များဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာ သိမှတ်ဖွယ်ရာများ ပြုစုထုတ်ဝေပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင် ရွက်နေသူများအတွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ နည်းပညာအကူအညီနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရေး စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ရေး ဆိုင်ရာ အများပြည်သူ ဆွေးနွေးဖလှယ်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆွေးနွေးပွဲများ စီစဉ်ကျင်းပပေးပါသည်။

လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ နယ်မြေဒေသများ

အဖွဲ့၏ ရုံးချုပ်သည် ဆွီဒင်နိုင်ငံ စတော့ဟုမ်းမြို့တွင် တည်ရှိပါသည်။ ဒေသအဆင့်နှင့် နိုင်ငံ အဆင့်ရုံးများကို အာဖရိက၊ အာရှပစိဖိတ်၊ ဥရောပ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကယ်ရစ်ဘီယမ် ဒေသများတွင် ဖွင့်လှစ်ထားရှိပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် အမြဲတမ်း လေ့လာသူဖြစ်ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂ (အီးယူ) အဖွဲ့အစည်း၏ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှုကို ခံယူ ရရှိပါသည်။

International IDEA

စတုန်းစံဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ်- +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

နိုင်ငံအတွင်း တရားမဝင် စစ်အာဏာရှင်အုပ်စု အုပ်စိုးနေချိန်၊ စစ်မှန်သော ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် တည်ဆောက်ရေးအတွက် ကြားကာလအစိုးရအဖွဲ့များက ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်နေချိန် လက်ရှိကြားကာလ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကြားကာလ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (EMB) ဖွဲ့စည်းခြင်းသည် (အစိုးရနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းခြင်းသက်သို့) ဒီမိုကရေစီ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို ပံ့ပိုးကူညီရန် ချက်ချင်းလိုအပ်သည့် အရေးကြီးသော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ အကူးအပြောင်းကာလများနှင့် ပဋိပက္ခကာလများအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များ (EMBs) ကို မည်သို့မည်ပုံ ထူထောင်သင့်သည်ဆိုသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များ မရှိပါ။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူများ အနေဖြင့် ၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၂၀ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများမှ သင်ခန်းစာများအပေါ်အခြေခံသည့် အနာဂတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလမ်းပြမြေပုံကို သဘောတူရန်အရေးကြီးပါသည်။

ISBN: 978-91-7671-580-2 (PDF)

DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.60>>